

Måndagen den 26 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollsutdrag rörande åtskilliga ärenden, öfver hvilka Kammaren, vid sammanträde den 24 innevarande månad, fattat beslut.

§ 2.

Föredrogos ånyo och bordlades för andra gången:

Stats-Utskottets Utlåtanden, Betänkande och Memorial N:is 65 och 66; samt 69—73; äfvensom

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 6, (i samlingen N:o 44).

Enligt den åsigt, som vid sednaste talmanssammanträde derom uttalats, hemställde Herr Talmannen, att Stats-Utskottets, under N:is 65 och 66 afgifna Utlåtanden, i frågor rörande jernvägarne, måtte till afgörande få företagas vid det sammanträde, som komme att hållas Fredagen den 30 dennes; och blef denna hemställan af Kammaren bifallen.

§ 3.

Fortsattes föredragningen af Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 33), i anledning af väckta motioner rörande fattigvårdslagstiftningen i riket.

Denna föredragning började med

Afdelningen Litt. B.

Punkterna 6 och 7.

Herr O. B. Olsson: Det kan icke bestridas, att för fattigvårdens ordnande det vore fördelaktigt och gagneligt, om man finge en lag, som tillåte de olika fattigvårdssamhällena att indela sig i mindre kretsar eller rotar. En sådan fördelning är visserligen i nu gällande fattigvårdsförordning äfven medgifven, men under vilkor som hardt nära omöjliggör verkställandet, emedan samtliga vid stämman närvarande skola derpå ingå och följaktligen blott en enda persons bestridande behöfves för att förhindra en dylik kretsindelning införande. Nu har Utskottet här föreslagit

ett sätt, hvarpå, enligt Utskottets förmenande, gagnet af denna församlingarne medgifna rättighet skulle bibehållas och befrämjas med undanrödjande af dess olägenheter, då Utskottet hemställt att för kretsindelningens genomförande skall fordras, att beslut derom fattas vid två på hvarandra följande kommunalstämmor med en röstöfvervigt af två tredjedelar utaf dem, som i omröstningen deltaga. Jag tror likväl, att en eller annan rotes sjelfbestämningsrätt i detta fall skulle kunna trädas för nära, om en sådan rätt till kretsfordelning, som här åsyftas, gjordes beroende af en majoritet af endast två tredjedelar, enär det skulle kunna inträffa, att majoriteten derigenom kunde påtvinga någon rote en skyldighet, som i flera hänseenden blefve för densamma en odräglig börda. Här finnas kommuner, hvilka äro så belägna, att tre fjerdedelar finnas i en trakt med bördig jordmån och god kultur, under det att den återstående fjerdedelen ligger i en skogstrakt med sämre och mera oländig mark. På denna fjerdedel, der, till följd af naturförhållandena, jorden står lägre i pris, hafva blifvit anlagda en mängd torp, och der har nedsatt sig till aldra största delen fattigt folk, då deremot den öfriga och bättre delen af kommunen blifvit tagen i besittning af de mera bemedlade innevånarne. Skulle nu icke erfordras mera än två tredjedelars pluralitet för den ifrågasatta roteindelningens genomförande, kunde det falla dessa tre fjerdedelar in att förklara, att den återstående fjerdedelen, som utgjordes af den fattigaste delen af församlingen, skulle med afseende å fattigvården bilda en egen krets? Det är visserligen klart och tydligt, att denna fattiga del af församlingen skall protestera mot ett sådant beslut, enär derigenom lägges på densamma en fattigvårdstunga, som den omöjligen mågtar att bära. Men hvad skola deras invändningar, huru befogade och rättmätiga de än må vara, förmå att uträtta mot en majoritet, i hvars händer lagstiftningen lagt den bestämmande magten och hvars beslut vore fullt lagligen tillkommet. Den egde att disponera blott en fjerdedel af församlingens hela röstetal och den hade följaktligen ingenting annat att göra, än att foga sig i den anordning som blifvit densamma påtvingad. Så är förhållandet med många ställen i landet, der t. ex. finnas fiskelägen, inom hvilka flera hundra fattiga personer äro samlade på en liten plats, och hvilka tillsammans hafva att disponera öfver ett fåtal röster emot den öfriga delen af församlingen. Huru skulle dessa kunna freda sig ifrån att indelas till en särskild rote. Jag tror derföre, att det är nödvändigt tillse, att en sådan lagstiftning i fråga om fattigvården icke må göras gällande, hvarigenom någon viss del af en kommun kan komma att i detta hänseende lida en alltför stor orättvisa. Visserligen har Utskottet föreslagit, att, då en sådan roteindelning sker, den fattigvårdstunga, som då besvärar kommunen i sin helhet, skall fördelas så, att den blir jemnt och rättvist ordnad. Men detta är naturligtvis icke möjligt att åstadkomma i vidsträcktare mån än vid det tillfälle, då kretsindelningen eger rum, och derföre skulle, om Utskottets här gjorda framställning vinner bifall oförändradt, de fattigare rotarne i sjelfva verket se sig för framtiden hänvisade till de öfrigas godtfinnande och således riskera att i de flesta fall blifva för all framtid från dem afskiljda och öfverlemnade att sjelfva bestrida sin fattigvård.

Utskottet har vidare sagt, att beslutet om kretsindelningen icke borde underställas Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfning, emedan, som Utskottet uttrycker sig, "om icke missnöje uttalas öfver beslutet, Utskottet svårligen kan finna, hvarföre pröfningsrätt skall vara Kongl. Maj:ts Befallningshafvande förbehållen i vidsträcktare mån, än att denna embetsmyndighet må gifva fastställelse åt beslutet." Men under den förutsättning, som Utskottet sålunda gjort, anser jag för min del, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i detta hänseende icke skulle få något annat att göra än att tillse, om ett sådant beslut tillkommit på oriktigt sätt eller något formfel hlifvit begånget vid kommunalstämman och i detta fall kunna detsamma upphäfva. Men då beslutet blifvit fattadt i laga ordning, är min tanke, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande *måste* fastställa roteindelningen, äfven om den största orättvisa derigenom skulle tillskyn-das en eller annan del af kommunen.

I följd af hvad jag sålunda anført, anhåller jag, att till den nu föreliggande 7:de punkten må fogas ett tillägg af denna lydelse: "Dock må ingen särskild rote påtvingas dylik indelning, med mindre pluralitet af de röstberättigade medlemmarne inom roten sådan medgifva."

Herr Liljenmark: Jag vill icke inblanda mig i det krig, som här i förgår fördes rörande Betänkandet i dess helhet. Jag förklarar endast, att jag hufvudsakligen instämmer i Betänkandet. I afseende på den nu förevarande punkten och det framställda förslaget om roteindelning eller kommunens fördelning i särskilda fattigrotar, vill jag utbedja mig få erinra, att en sådan fråga behandlades äfven vid förra riksdagen, då jag var medlem af det Utskott, till hvars handläggning den var öfverlemnad. Jag hade då tillfälle att uttala min mening om olämpligheten af en dylik fördelning af kommunerna, och jag ber nu att få upprepa mina skäl.

Det är allmänt känt, hvilka tvister i afseende på fattigvården hit-tills egt rum emellan kommunerna beträffande frågan, hvilken kommun ett fattighjon rätteligen skall tillhöra. Men jag frågar eder, mine Herrar! om icke i ännu högre grad anledning skall gifvas till tvister och gräl, om inom församlingarne infördes en så beskaffad roteindelning, som här är i fråga? Detta utgör för mig *en* betänklighet.

En annan är, att, ehuru man visserligen förebär, att genom kretsfordelningen vårdar om de fattige skulle blifva noggrannare, jag likväl för min del fortfarande anser, att, såsom man säger, en hund ligger begravnen under detta förslag, emedan jag betviflar, att dess tillämpning i verkligheten skall komma att lända till de fattige kommunalmedlemmarnes gagn och bästa, utan snarare blifva en utväg för de mera välmående delarne af en kommun att sluta sig tillsammans till en särskild rote och låta de fattigare delarne af kommunen blifva en rote för sig.

Min tredje betänklighet mot förslaget grundar sig på stadgandet i dess under afdelningen E af 13 punkten i dess sednare moment, der det heter: "Om, efter det sådan fördelning skett, någon krets eller rote utan eget förvällande skulle drabbas af vida mer betungande utgifter än öfriga kretsar eller rotar, ege den gemensamma fattigvårdsstyrelsen att missförhållandet utjemna". Hvar är gränsen för detta "*vida mer*"? Hvem

skall pröfva detta "*utan eget förvällande*"? Huru skall missförhållandet "*utjännas*"?

Jag kan äfven upplysa, att en församling, som jag känner och der en dylik roteindelning försökts, öfvergifvit densamma och återgått till det gamla förhållandet.

Jag vill icke inlåta mig på frågan om röstberäkningsgrunden, då ett sådant ärende skall på kommunalstämma förekomma till afgörande; men jag tillåter mig hemställa, om icke i *främsta rummet* vore nödvändigt, att på kommunalstämman öfverenskommelse träffades om, *huru* roteindelningen skulle komma att se ut, innan man beslöt, att en sådan fördelning af kommunen skulle ske. Denna sednare fråga borde väl till afgörande förekomma, sedan den förra blifvit till allmän tillfredsställelse afgjord. Det synes mig, som skulle det af Utskottet föreslagna sättet till frågans afgörande lätt kunna i en hastig vändning blifva till förfång för den i kommunalstämman mindre inflytelserika delen af församlingen.

Jag hemställer således, huruvida icke, innan frågan om en kommun skall indelas i kretsar eller rotar, företages till pröfning, man först på kommunalstämma bör öfverenskomma, *huru* en sådan fördelning lämpligast skall ske eller, med andra ord, att en plan för fördelningen uppgöres och gillas.

Herr Bergström: På grund af hvad jag i ett yttrande sistlidne Lördag anförde rörande vigten af en fullständig fattigvårdsstatistik, tager jag mig friheten att först och främst hemställa, att till den föredragna sjetten punkten måtte fogas ett så lydande moment: "Det skall åligga hvarje fattigvårdssamhälle att årligen afgifva statistisk redogörelse öfver sitt fattigväsande i enlighet med de allmänna föreskrifter och formulär, Kongl. Maj:t kan finna lämpligt att för sådant ändamål utfärda".

För det andra tillåter jag mig påpeka angelägenheten deraf, att den föreslagna roteindelningen icke må kunna genomföras på ett sådant sätt, att den leder till den ena eller andra rotens förtryckande. I detta hänseende anser jag ganska välgrundadt det förslag, som Herr Ola Bosson Olsson framställt och hvilket jag för den skull understödjer.

För det tredje har jag slutligen att anmärka, att det af Utskottet i sjunde punkten, förra momentet framlagda förslaget angående en röstöfvervigt af två tredjedelar såsom villkor för giltigheten af kommunalstämmans beslut om fattigvårdssamhällets fördelning, i fråga om fattigvården, i kretsar eller rotar, enligt min tanke är oriktigt uppställt, emedan detsamma förutsätter en per-capita-omröstning. Sednare delen af detta moment torde från och med ordet: "*derest*" till slutet böra förändras till följande lydelse: "*derest* vid två på hvarandra följande kommunalstämmor två tredjedelar af dem, som hvarje gång i röstningen deltaga, sådant besluta med ett röstetal, som öfverstiger de af öfriga tredjedelen afgifna röster."

Herr Orre: Under förutsättning, att Kammaren godkänner sjunde punkten efter den lydelse, som i Utskottets föreliggande förslag blifvit åsyftadt, önskar jag för min del, att Kammaren äfven måtte till första mom. näst efter ordet "*deltaga*" antaga ett särskildt tillägg af följande

lydelse: "och dervid sättet eller grunden för fördelningen jemväl bör bestämmas".

I likhet med Herr Liljenmark har jag nemligen den erfarenhet, att med den rätt, som, efter nu gällande fattigvårdslagstiftning, redan är kommunerna medgifven, flera kommuner fattat beslut om kretsindelning utan att på förhand bestämma grunderna derför, hvarigenom inträffat, att, då fördelningen sedermera skolat genomföras, beslutet, enär detsamma visat sig icke vara lika lämpligt och billigt för alla delar af kommunen, förändradt inom kommunerna tvister och obehagliga rättegångar; och det är till förekommande deraf jag ansett nödigt att till ifrågavarande punkt fogas ett sådant tillägg, som jag nu tagit mig friheten framställa.

Herr Sven Hansson: Då jag hittills ogillat det stadgande i gällande fattigvårdsförordning, hvarigenom kommunerna tillåtits att i fråga om fattigvården indela sig i kretsar eller rotar, kan jag icke annat än göra det så mycket mera nu, då, enligt Utskottets förslag, beslutet om sådan fördelnings åvägbringande är afsedt att göras beroende af två tredjedelars röstpluralitet af de på kommunalstämmen närvarande. Jag tror verkligen, att ett sådant stadgande har mycket emot sig. Man har redan sett, hvilka rättegångar den *nuvarande* lagstiftningen i denna del förändradt emellan kommunen, hvilkas antal på långt när icke kunna jemföras med de distrikt, som hädanefter under en ny sakernas ordning i detta fall antagligen komma att uppstå. Jag förutser derför, att rättegångar mellan hvarje distrikt, talrikare i samma mån dessa äro flera än nuvarande fattigvårdssamhällen, måste blifva den ovilkorliga följden af ett sådant stadgande, som här föreligger, om det af Riksdagen antages utan förändring. Man får ej förbise, att många kommuner finnas här i landet, der den fattiga befolkningens bostäder äro så koncentrerade i den sämre delen af församlingen, att det måste blifva lätt för den öfriga, mera förmögna delen af kommunen att med två tredjedelars röstöfvervigt besluta denna fattiga delens afskiljande i en särskild rote, om man vill fatta ett sådant beslut. Och då det en gång blifvit fattadt, skall det ock sättas i verket, emedan det står i full öfverensstämmelse med lag. Det är visserligen sannt, att enligt ett följande moment af förslaget blifvit bestämdt, att vid roteindelningens verkställande fattigvårdssamhället skall fördelas så, att hvarje distrikt får en jemn och lika tunga af fattigvården. Men att en sådan reglering icke skall länge fortfaara, lärar hvar och en utan svårighet inse, då man vet, huru lätt de fattiges antal förändras. Jag föreställer mig, att en sådan kretsfordelning egt rum, på sätt och i den ordning förslaget bestämmer. Om fem år väcker den del af församlingen, som ser sig lidande af beslutet, framställning om förändring. Då stadgar andra momentet i sjunde punkten att, för att vinna en ändring härutinnan, beslut derom skall fattas i den ordning, som lagen föreskrifver för kretsindelningens genomförande. Och då för denna är stadgad en röstöfvervigt af två tredjedelar af dem, som å kommunalstämma deltaga i röstningen, under tvänne stämmor å rad, kommer således möjligheten att erhålla rättelse i ett förhållande, som visat sig obilligt mot och menligt för en viss del af kommunen, att göras beroende af samma majoritet, som beslutit denna orättvisa fördelnings verkställande. Man har

antagit två tredjedelars pluralitet såsom villkor för kretsindelningen och man fordrar sedermera likaledes två tredjedelar för en ändring deraf. Huru är det under sådant förhållande tänkbart, att den skall kunna åstadkommas. Jag skulle fördenskull önskat, att Riksdagen, om den antager Utskottets förslag med afseende å kretsindelningen och villkoren derför, velat derjemte besluta, att, derest fråga om ändring af sådan fördelning blifvit väckt och mindre än två tredjedelar af de på kommunalstämman närvarande icke önska indelningens fortfarande bestånd, den skall upphöra och hela kommunen återgå till ett gemensamt fattigvårdssamhälle. Så är emellertid icke här föreslaget. Utskottet har ansett, att icke blott enkel utan kvalificerad röstöfvervigt skulle erfordras för att vinna en rättelse, på hvilken man skäligen kan göra anspråk.

För min del vill jag för öfrigt icke under något villkor gå in på Utskottets förslag om rätt för en kommun att fördela sig i kretsar eller rotar, emedan jag anser, att en dylik indelning i de flesta fall skulle utfalla olyckligt och blifva menlig för den fattige. Hela förslaget innebär dessutom en återgång till fordna förhållanden. Sockenstämmorna egde då besluta, att hvarje hemmansegare skulle ansvara för sina fattige; — och detta var för dem en svår tid. Nu är emellertid här i Utskottets förslag icke på något sätt närmare föreskrifvet, *huru stor* hvarje krets skall vara. Kommunalstämman är således oförhindrad, att, om den så vill, äfven nu besluta, att hvarje hemmansegares område skall utgöra en krets; och jag undrar, huru den fattige då skulle taga sig ut.

Jag skulle derföre vilja föreslå, att Kammaren, om den godkänner sjelfva principen om kretsindelning — i stället för sednare momentet af nu föredragna punkt, der det heter: att "beslutad kretsindelning torde böra gälla för en tid af minst fem år. En gång beslutad kretsindelning torde böra gälla för en tid af minst fem år och intilldess återgång till gemensam fattigvård blifvit å kommunalstämma bestämd i den ordning som varder föreskrifven för fördelningens genomförande" — ville antaga ett stadgande af följande lydelse: "En gång beslutad kretsindelning torde böra gälla för en tid af minst fem år, och bör, der fråga efter denna tids förlopp väckes om upphörande deraf, enahanda röstpluralitet bestämma om kretsindelningens fortfarande, som här otvan säges"; och derpå yrkar jag proposition.

Herr Åke Andersson: Ehuru jag villigt erkänner, att den af Utskottet föreslagna roteindelningen kan hafva sina fördelar i stora fattigvårdssamhällen, hyser jag likväl stor betänklighet att dertill lemna min röst, synnerligast som den kommunala rösträtten ännu hvilar på förmögenhetens grund, och i följd deraf är det ganska tänkbart, att sådana indelningar komma att verkställas på de mindre bemedlade rotarnes bekostnad.

Här talas i sjunde punkten om, att beslut om kretsindelnings genomförande skall fattas "vid två på hvarandra följande kommunalstämmor". Jag är för min del fullt öfvertygad, att, sedan ett beslut i sådan syftning blifvit på den ena kommunalstämman fattadt, skall, om än det må för någon del af kommunen visa sig menligt, likväl första beslutet af den nästföljande kommunalstämman blifva bekräftadt.

Utskottet säger ytterligare, att för ett sådant beslut skall fordras en "röstöfvervigt af två tredjedelar utaf dem, som i röstningen deltaga". Detta utlåtande har synts mig något besynnerligt, ty efter ordalydelsen kunde det tydas så, som om beslutet skulle fattas efter per-capita-omröstning, och detta strider ju mot kommunalförfattningarne i öfrigt.

Herr Assessor Bergström har nu i detta hänseende afgifvit ett förslag, hvilket gifver en tydlig förklaring häröfver, uti hvilket jag instämmer. Jag anser, att allt för stora orättvisor skulle komma att ega rum, om ett sådant stadgande blefve lag, som Utskottet här framställt. Vi kunna tänka oss — på sätt den förste talaren redan antydtt — att i ett fattigvårdssamhälle en del deraf kan vara en mager trakt, der vi af erfarenheten veta, att den mindre bemedlade befolkningen plägar nedsätta sig, emedan de der kunna få köpa en jordtorfva för godt pris, hvaraf följer, att der finnes en stor del fattige. Dessa skulle oaktadt den af Utskottet föreslagna kvalificerade röstöfvervigten likväl kunna komma att blifva utan inflytande på kommunalstämmans beslut i fråga om kretsfordelningen och således vara urständssatt härutinnan bevaka sitt bästa. Och då här till kommer, att öfver ett sådant på kommunalstämma fattadt beslut icke får föras klagomål, synes mig ur rättvisans och billighetens synpunkt Utskottets förslag i denna del vara ännu mera oantagligt. Första Kammarrens Tillfälliga Utskott hemställer i sitt Utlåtande rörande detta ämne, att dylikt beslut skall underställas Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfning, men en sådan pröfning anser jag vara öfverflödig, såvida rotarne äro hvar för sig med indelningen belåtna, men i motsatt fall måste klagomål få anföras, och då kan jag för min del icke insä, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skulle vara rätta forum för ett sådant besluts öfverklagande. Mig synes deremot, att underdomstolarne voro dertill mera lämpliga och mera behöriga. Man bör nemligen, för att kunna rätt pröfva och bedöma en sådan fråga som denna, vara mera lokaliserad i ortens förhållanden, än det är möjligt och begärligt, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kunna vara. På samma gång jag instämmer i det förslag till förändrad redaktion af förevarande båda punkter, som Herr Assessor Bergström framlagt, får jag i fråga om beslutad roteindelning öfverklagande, påyrka att, i händelse tvist om sådan roteindelning uppstår, underdomstolarne skola vara det forum, dit de klagande ega att vända sig till ändrings vinnande; och jag anhåller derå om proposition.

Herr Rosenberg: Ehuru jag för min del visst icke är någon vän af roteindelning i fråga om fattigvården, emedan jag anser, att ju större man kan göra fattigvårdssamhällena, desto mera jemnt och rättvist drabbas tungan af fattigvården de skattdragande och dess bättre kunna de taga vård om de fattige, vill jag likväl icke motsätta mig den princip, som är uttalad i punkten 7, emedan jag medgifver, att orter finnas, der med fördel en indelning i rotar kan ega rum. Emellertid synes mig förslaget i denna del vara otydligt i så måtto, att man ej finner, om meningen är, att hvarje krets skall föra egna räkenskaper, huru utifrån inflytande bidrag skola fördelas m. m. Jag skall dock icke göra någon svårighet i detta hänseende, enär jag medgifver att hufvudfrågans lösning kan för många orter vara så vigtig, att jag, i hvad på mig ankommer,

ej vill riva sönder förslaget utan låta det blifva ett helt, som sedan kan föda af sig en ny, tids- och ändamålsenlig fattigvårdsstadga.

Hvad deremot angår sjelfva *sättet att besluta* angående kretsindelningen, torde man vara ense om, att det *nuvarande* är otjenligt; och jag tror icke, att förhållandet blir mycket bättre genom det här föreslagna. Jag tror, att man derigenom lägger allt för mycket i majoritetens händer att besluta mot minoritetens vilja; och detta är ett våld mot denna minoritet, som icke kan försvaras. Vi må tänka oss kommuner t. ex. med fiskelägen, som äro väl försedda med fattigt folk. Der kunde det ligga i kommunens intresse att göra ett sådant samhälle till en särskild rote. Men då de till det mesta bestå af medellösa, finnes icke gerna någon möjlighet för dem att utgöra sin fattigvård. Man kan ock tänka sig andra församlingar, hvaraf en del är belägen på bättre jord, der svårigen mindre bemedlade kunna slå sig ned, men hvarest äfven finnes en liten del, som består af sämre jord och skogstrakt, hvilken är öfverhopad af fattige. Om nu den i rösteväg starkare delen af församlingen företog sig att på kommunalstämman besluta att skilja den svagare ifrån sig, blefve för denna fattigbördan odräglig i längden. Jag tror, att detta missförhållande till en del afhjelpes genom Herr Ola Bosson Olssons förslag. För min enskilda del har jag visserligen tänkt mig ett annat sätt att ordna saken, enligt hvilket, då man ville indela en kommun i kretsar eller rotar, förslag till sådan kretsindelning skulle ingifvas till kommunalstämman samt ledamöterna i hvarje föreslagen rote för sig lemnas tillfälle att yttra sig deröfver; och om det då vinner pluralitetens inom hvarje föreslagen rote bifall, torde det tryggt kunna antagas, emedan det i sådant fall måste anses vara ändamålsenligt. Men såsom sagdt är, vill jag ej medverka till att riva sönder förslaget, och därför afstår jag från min egen önskan och mening i denna del och förenar mig med Herr Ola Bosson Olsson, helst jag tror, att genom hans förslag, som i det närmaste sammanfaller med min åsigt, redan mycket kan blifva afhjelpat. Såvida jag fattade detsamma, lydde det sålunda: "Dock må ingen särskild rote påtvingas dylik indelning, med mindre pluralitet af de röstberättigade medlemmarne inom roten sådan medgifva."

Herr C. J. Bengtsson:

Herr Peter Andersson: Det tyckes, som skulle Kammaren vara af skiljaktig mening beträffande den här föreslagna roteindelningen. Förhållandet är väl ock sådant, att icke alla kunna ega den kännedom om följderna af den gemensamma fattigvården, som en del eger. I den socken jag tillhör, hvilken är mellan fyra och fem mil i omkrets med en tillhörande ö, kan emellertid hvar och en lätt inse, huru det skall låta sig göra att på ett fullt rättsenligt sätt ordna fattigvården. Vi hafva sedan år 1862, då fattigvården blef gemensam, tillräckligt rönt följderna af denna åtgärd. Fattigvårdstungan har sålunda i denna socken sedermera höjt sig till fem eller sex gånger det belopp, som den utgjorde nyssnämnda år, under det jag känner socknar å sidorna, der fattigbördan visserligen höjt sig något men ej så mycket, och jag kan gerna säga, att den stigit högst obetydligt. Förhållandena äro sådana, att hvar och en

mindre tänker på kommunens bästa i detta fall än på den del deraf, som ligger dem närmast om hjertat. Man vill, som det heter, gerna skrapa till de sina, och följden har blifvit, att fattigvården öfvergått till en olidlig börda. Den, som utgjort sitt bidrag till fattigvården med 70 R:dr 1862, måste fullgöra detsamma med 500 R:dr nu, och då kan man veta, att ett dylikt förhållande är i längden ohållbart. Jag tror derföre, att det är nödvändigt, att åt de församlingar, som sådant önska, lemnas rätt att ordna sin fattigvård, utan att en enda eller några få personer kunna sätta sig deremot. Om icke det förslag, som Utskottet i sådant hänseende här framlagt, anses lämpligt, hvilket jag icke vill bestrida — det har kanske sina brister — skall jag icke motsätta mig Herr Bergströms förslag. Måhända är detsamma ur formel synpunkt bättre; och jag ämnar således icke hårdt hålla på Utskottets förslag, utan medgifver för sakens skull gerna, att Kammaren, om den så för godt finner, må antaga det förslag, som Herr Assessoren Bergström afgifvit och i hvilket jag äfven för min del mig förenar.

Herr A. W. Nilson: Mot Herr Bergströms förslag om ett tillägg till 6:te punkten innehållande skyldighet för vederbörande att lemna erforderliga uppgifter till fattigvårdsstatistiken har jag för min del intet att anmärka. I afseende på 7:de punkten har man fäst sig vid en otydlighet i det sednare momentet af densamma; jag erkänner, att meningen kunnat vara tydligare uttryckt; likväl bör det icke vara svårt att inse, att här icke någon annan röstgrund kan menas, än den som enligt gällande kommunalförfattningar är stadgad. För min del har jag icke något emot att väckt fråga om roteindelning blefve afgjord genom per-capita-omröstning, men en sådan röstgrund vet jag nog icke kunna med utsigt till framgång för närvarande ifrågasättas. Hvad deremot sjelfva roteindelningen beträffar, så är jag visserligen icke någon synnerlig vän af densamma, men då det synes mig icke kunna nekas, att fattigvården skall derigenom kunna ordnas på ett mera omsorgsfullt sätt, så vill jag icke motsätta mig den. Med anledning af Herr Liljenmarks yttrande, så får jag säga att det väl aldrig kan komma annat i fråga, än att vid förslag om roteindelnings införande i ett fattigvårdssamhälle de särskilda kretsarnes omfång samtidigt blir noga bestämdt.

Beträffande föreskriften derom att dylik kretsindelning skall bero på Konungens Befallningshafvandes fastställande, så finner jag det alldeles olämpligt och onödigt, att denna embetsmyndighet får något med dylika saker att sköta i andra fall, än då besvär öfver dylikt beslut i laga ordning inkomma.

Herr Olof Nilsson från Westerbottens län: Jag yrkar bifall till de föredragna punkterna, i den sednare likväl i öfverensstämmelse med Herr Ola Bosson Olssons förslag.

Herr John Ericson: Jag afstår från ordet och instämmer med Herrar Ola Bosson Olsson och Bergström.

Herr Ola Larsson: Jag tillåter mig att föreslå följande förändring i sednare delen af 7:de punkten. Den skulle lyda på följande sätt: "derest vid två på hvarandra följande kommunalstämmor beslut derom fattas med en röstöfvervigt af två tredjedelar af *hvarje rote, som i röstningen deltagit*.

Herr Harald Ericsson: Jag vill visserligen icke neka, att de som yrka på roteindelning kunna hafva skäl för sig, men med den erfarenhet jag har såsom mångårig fattigföreståndare i den kommun jag tillhör, så tror jag, att s. k. roteindelning åtminstone i den skulle leda till förderf och inbördes krig. Följden skall der troligen blifva, att de som hade minst att gifva skulle blifva förtryckta. Man betänke huru det går till på kommunalstämmor. Det är efter regeln de förmögnare, som på dem infinna sig, och man skulle alltför mycket misstaga sig på menniskonaturen, om man inbillar sig, att de icke skulle rösta efter sin fördel. Följden häraf skulle således blifva strid emellan dem, som hade något att gifva, samt de fattiges försummande. Kretsindelningen har inom en kommun i mitt grannskap blifvit försökt, men öfvergifven. Man fattade uti den som en räddningsplanka, men då beslöt en af de större kretsinnehafvarne, för att undgå den olägenhet som han af denna anordning befarade, att utkasta en mängd folk från sina egor. Jag vill emellertid icke längre uppehålla Kammaren utan yrkar att hela 7:de punkten måtte utgå, äfven det med kursiv stil tryckta.

Herr Medin: Hvad den här förevarande frågan om roteindelningen angår, så bör man ihågkomma att hvad som är lämpligt för den ena kommunen, är olämpligt för den andra. Det är onekligt, att man har den erfarenheten, att roteindelning på sina ställen kan vara ganska välgörande. Der kommunen har flera miles omfång, torde en sådan indelning kunna vara ganska lämplig. Jag kan derföre för min del icke annat än gilla Utskottets förslag, men vill dock icke lägga mig emot Herr Bergströms amendement. Jag vill, beträffande denna fråga, blott anföra ett exempel från den ort jag tillhör. Vid de skiften den undergått, har en del hemman fått sina egor så aflägsat liggande, att egarne funnit fördelaktigast att derpå sätta torpare mot arrendeaftgift i kontant eller in natura. Om dessa jordegare en gång skulle få hjälpa dessa torpare på deras ålderdom, så låge väl deruti icke någon obillighet. Jag yrkar derföre att denna 7:de punkt måtte få kvarstå, men har likväl ingenting emot Herr Bergströms amendement.

Herr Åstrand: Jag anser det vara skäl, att, då man framlägger ett nytt förslag till fattigvårdsstadgan, man gör sig reda för bristerna i nu gällande fattigvårdslagstiftningen. Dessa brister äro tre: 1) det obligatoriska i densamma, hvilken i det nya förslaget är bibehållen i den första punkten; 2) stadgandet, att det beror af en enda röstande att hindra roteindelningen inom ett fattigvårdssamhälle; och 3) tiden inom hvilken en person bör öfvergå från ett fattigvårdssamhälle till ett annat. Jag vill emellertid nu sysselsätta mig endast med den föredragna punkten. I afseende på densamma må först anmärkas, att förhål-

landet i städerna och på landet i det här ifrågavarande afseendet icke är detsamma. Hvad jag här yttrar rör landsförsamlingarne. Ju närmare sambandet är mellan understödsgifvare och understödstagare, desto bättre; men detta band försvagas, ju mer gemensamheten utsträcker. Det är egentligen tvänne förhållanden, som alstra fattigdomen på landsbygden. Det ena är statorparetssystemet, som kastar stathjonen på kommunen då de blifva gamla, då likväl rättvisa och billighet tyckas kräfvat, att den, som dragit nytta af arbetaren under hans kraftfulla dagar, äfven drager försorg om honom på hans ålderdom. Det andra är backstugusystemet. Jordegaren upplåter en obetydlighet af några hundra famnar åt en arbetarefamilj mot en mindre afgift och arbetsskyldighet mot en bestämd låg dagspenning, då han har behof af arbetshjelp. Under sommartiden hindras backstugusittaren på detta sätt af sitt kontrakt att genom sitt arbete förtjena hvad han i annat fall skulle kunna, och när han slutligen af oförmåga att försörja sig faller fattigvården till last, då vore det väl i sin ordning att den som sålunda af honom dragit nytta också sörjde för hans bergning, så att icke hans underhållande drabbade hela kommunen, oakadt blott *en* af dess medlemmar haft hufvudsaklig fördel af honom och måhända genom alltför njugga och obilliga villkor egentligen är skulden till hans fattigdom. Derföre anser jag ock kretsindelningen nyttig, ty vet arbetstagaren, att, om han icke gifver arbetsgifvaren hvad honom skäligen tillkommer, han då riskerar att så mycket förr få försörja honom såsom fattighjon, så skall han mindre finna sin uträkning vid att vid förpantningskontrakts eller arbetsaftals uppgörande endast se på egen fördel. Då jag således anser krets- eller roteindelningen vara särdeles nyttig, så hade jag önskat, att för dess införande icke erfordrats en pluralitet af två tredjedelar utan endast enkel. Herr Rosenberg tycktes vara särdeles rädd, att majoriteten skulle komma att förtrycka minoriteten, men icke heller måtte det väl vara minoriteten som skall förtrycka majoriteten. Det hade derföre varit önskligt, om Utskottet föreslagit, att majoriteten blott behöfde vara enkel, om ock gerna på två efter hvarandra följande kommunalstämmor, samt att, i händelse roteindelning icke komme till stånd, hvarje fastighetsegare skulle ega rätt att på vissa villkor utträda ur den gemensamma fattigvården; och får jag sålunda, med anledning af hvad jag nu haft äran anföra, tillstyrka att till mom. 7 under Litt. B, der jag låter den föreslagna majoriteten af två tredjedelar kvarstå, måtte göras följande tillägg:

Skulle väckt fråga å landet om en sockens indelning i kretsar eller rotar, med afseende å fattigvården, på kommunalstämma afslås, må det stå hvarje till kommunen skattskyldig och fastighet egande medlem fritt att, efter derom inför stämman gjord anmälan, samt mot skyldighet att äfven för framtiden proportionerligt deltaga i understöds lemnande till socknens dåvarande fattighjon, utträda ur den gemensamma fattigvården, så framt å egorna kyrkskrifna personers antal står minst i samma proportion till hela socknens, som taxeringsvärdet å den fastighet, hvilken sålunda för sig skulle komma att bilda en egen fattigrote, förhåller sig till hela kommunens.

Skulle emellertid Kammaren ingå på hvad tvänne talare föreslagit, att kretsindelning icke får ega rum, om icke två tredjedelar af rösterna så-

dant medgifvit, så stå vi på samma punkt som förut, och ett ööfvervinnerligt hinder är lagdt emot en åtgärd, som mer än någon annan är egnad att minska den allt mer tilltagande fattigvårdstungan.

Herr Wigardt: Det kan visst vara sannt, att roteindelningen icke är lämplig för städerna eller små kommuner, såsom i Skåne, der ofta hela kommunen utgöres af endast en kyrkoby, men annorlunda gestaltar sig saken i fråga, om kommuner med en utsträckning af 3 till 4 mil. Der blifva de fattige lätt vanvårdade, och bördan af de fattiges underhåll mycket mera tryckande, än om roteindelning der vore införd. Det kommittentskap jag tillhör och många andra socknar i Jönköpings län hafva hittills varit högeligen missbelätne med det nu gällande stadgandet, hvarigenom för roteindelningens införande fordras absolut pluralitet. Jag har mig dessutom bekant, att, der roteindelning skett, de fattige blifvit belätne och kostnaden för deras underhåll hälften mindre. Det är ju tydligt, att, om en krets får 3 eller 4 fattige på sin del att vårda, man då mera kan intressera sig för dem. Man har talat om, att genom kretsindelningen fattigare delar af kommunen skulle kunna blifva alltför obilligt betungade, men det heter ju i det efteråt följande mom. 13, att "när fattigvårdssamhälle fördelas i kretsar eller rotar, gäller såsom villkor för sådan fördelning, att den då för handen varande fattigvårdstungan skall på hela samhället så jemnt som möjligt fördelas. Äfven har man sagt, att det vore betänkligt att låta omröstningen inom kommunerna i denna fråga ske per capita, men den betänkligheten tyckes kunna alldeles förfalla, då ingen yrkat något sådant. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr A. von Proschwitz: Jag anser det visserligen riktigt, att kommunerna hafva skyldighet att taga vård om sina fattige, men jag anser äfven dessa vara skyldige att i den mån de förmå genom arbete godtgöra denna hjälp. Det vore derföre aldri bäst, att hvarje fattighjon indelades på en person såsom dess målsman, hvilken egde att tillse både dess vård och dess uppfyllande af sin arbetsskyldighet. Jag tror att roteindelningen är ett steg i denna riktning, och derföre kan jag icke annat än gilla densamma. Jag känner en socken, der krets- eller roteindelningen medfört den fördelen, att hvarje krets dragit försorg om sina fattige, och der kostnaderna på detta sätt blifvit vida mindre, men de fattige likväl belätne. Genom från en mängd kommuner inkomna uppgifter, ser man att tungan af fattigvården under sednare åren i många kommuner ända till fyrdubblats och tyckes befinna sig i ett progressivt stigande. Jag tror att detta sorgliga förhållande skulle genom kretsindelningen i betydlig mån motverkas, och att man genom densamma skulle blifva i tillfälle att taga vara på den fattiges arbetskraft, något som jag anser ur mer än en synpunkt vara af synnerlig vikt, men hvilket man hittills alldeles uraktlåtit. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Björck:

Herr Treffenberg:

Herr Friherre Alströmer:

Herr von Troil: Efter den omfattande diskussion, som härstädes sislidne Lördag fördes om Utskottets förslag i sin helhet, och på grund af hvad derunder anfördes, anses denna punkt vara den svagaste i hela förslaget. Jag delar denna öfvertygelse och tror dessutom, att den kan leda till mycket tvång och förtryck, ty ej ens med tillägg af den utaf Herr Ola Bosson Olsson uttalade åsigt, att ingen rote må kunna påtvingas en sådan indelning, med mindre än att pluraliteten af de röstberättigade inom roten sådant medgifva, tror jag, att man, om denna punkten bifalles, kan undvika tyranni. Jag har emellertid icke något emot antagande af detta Herr Olssons förslag, ehuru jag anser detsamma beröra en detaljfråga, som nog af vederbörande myndighet kommer att uppmärksammas, när öfverenskommelse om kretsindelning, såsom nödvändigt bör ske, kommer att dess granskning och pröfning underställas. Lika litet har jag något att invända mot det af Herr Bergström framställda förslaget, att hvarje fattigvårdssamhälle skall årligen afgifva statistisk redogörelse öfver sitt fattigväsande i enlighet med för sådant ändamål utfärdade allmänna föreskrifter och formulär; men, mine Herrar! ifall det verkligen är meningen att vinna något resultat af våra nuvarande öfverläggningar, i fall afsigten verkligen är att åstadkomma någon förändring i gällande fattigvårdslagstiftning, så hemställer jag, huruvida det kan vara skäl att här alltför mycket fästa sig vid blomståndigheter och frambära alltför många redaktionsförslag, ty enligt min åsigt kommer detta endast att uppehålla frågan, om icke rent af att sönderriva densamma. Jag tager mig af denna anledning friheten påyrka, det vi må godkänna Första Kammarens beslut i nu föreliggande punkt, under påpekande af den stora sannolikheten deraf, att vi icke kunna komma till något resultat i frågan, i fall vi skilja oss från Första Kammarens redan uttalade åsigt. Derföre kan jag icke undgå att instämma med Herr Björck deruti, att hela andra momentet, det uti Betänkandet med kursiv stil tryckta, utaf 7:de punkten må alldeles uteslutas, ty jag anser något nytt stadgande härom alldeles öfverflödigt. Då våra beslut i denna fråga icke äro bindande för Regeringen, äro de att anse endast såsom opinionsyttringar, tjenliga att vara till ledning vid utfärdande af en förnyad fattigvårdssstadga, och derför är det icke heller nödvändigt att formulera förslagen så, att de få prägel af fullfärdig lagtext, utan endast angifva den riktning Representationen tänkt sig den blifvande fattigvårdslagstiftningen böra taga. Endast ur denna synpunkt, och ej derföre att jag gillar allt hvad Första Kammaren beslutat, yrkar jag, att dess förslag uti förevarande punkt måtte äfven af Andra Kammaren upptagas och godkännas.

Herr Per Nilsson från Christianstads län: Ehuru jag icke kan gilla allt hvad Utskottet här föreslagit, tror jag dock att åtskilligt af hvad som här föreskrifves kan blifva till nytta för landskommunerna. Då jag likväl anser, att det af Herr Ola Bosson Olsson framställda förslaget, att ingen särskild rote må påtvingas kretsindelningen, med mindre än att pluraliteten af de röstberättigade inom roten sådant medgifva, innebära större

större garantier för de församlingar, som behöfva anordna sin fattigvård rotevis, mot olägenheterna af en dylik indelning, än Utskottets förslag ensamt, så vill jag för min del godkänna Utskottets med det af Herr Olsson formulerade tillägget.

Herr Indebetou: En lagstiftning, som berör fattigvården och alla med denna förenade och sammanhängande samfundsförhållanden, är väl ett bland de mest grannliga arbeten en representation kan få sig förelagd, och att skrifva en författning om fattigvården så, att den vinner allas gillande och bifall, lär väl falla inom omöjligheternas område. Om vi nu blott betrakta det framlagda förslaget, så vidt det rör fattigvårdssamhällenas indelning i kretsar och rotar, så hafva derom mångahanda röster höjt sig; en del anse en dylik kretsindelning fördelaktig och nyttig, en annan del finner den förenad med stora olägenheter och således förkastlig; somliga säga att, för att få en sådan indelning till stånd, öfverenskommelsen derom bör vara enhällig, under det andra finna endast enkel röstpluralitet härtill böra erfordras. Så olika kunna meningarna vara, men jag för min del tror, att Utskottet träffat en ganska lycklig medelväg mellan alla de svårigheter det haft att kringgå, helst jag hyser den åsikten att kommunalstämmas beslut i fråga om föreslagen kretsindelning kan hos Konungens Befallningshafvande öfverklagas. Jag stöder denna åsigt på det faktum, att uti hela förslaget icke finnes mer än ett enda undantag angifvet från den allmänna regeln om ändrings sökande, och om meningen skulle hafva varit, att kommunalstämmas beslut i detta fall icke kunna öfverklagas, så hade sådant ovilkorligen bort finnas tydligen angifvet. Under diskussionen har det dock velat synas, som om den ärade ordföranden i Utskottet skulle hysa den meningen, att ett kommunalstämmobeslut i denna fråga vore af den beskaffenhet, att det icke får ändras på annat sätt än förslaget innehåller, men utaf förut andraget skäl antager att sådant icke kan vara förhållandet. Enligt Första Kammarens beslut skola dylika öfverenskommelser i hvarje fall underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning, och om man ej vill gå lika långt som Första Kammaren i detta fall gjort, så bör man likväl icke beröfva någon kommunens medlem rättigheten att anföra klagomål öfver ett beslut, som han måhända anser rent af skadligt, och att få ett dylikt beslut underställt behörig myndighets granskning och pröfning.

Den ärade representanten från Malmö nämnde, att det skulle lända till stor fördel för sjelfva saken, i fall de båda Kamrarnes beslut blefve i det närmaste öfverensstämmande, ty då kunde dessa beslut tjena Regeringen till hufvudsaklig ledning vid uppgörandet och utfärdandet af den nya fattigvårdsstadgan; jag delar fullkomligt denna hans åsigt, men då han icke framställde något yrkande i förevarande speciella fall, så tager jag mig friheten hemställa, det Andra Kammaran i stället för sjunde punkten af Utskottets förslag måtte godkänna Första Kammarens i förevarande ämne fattade beslut.

Herr Ola Nilsson från Christianstads län: Då jag verkligen hyser stor betänklighet att godkänna Utskottets förslag uti sjunde punkten, i

det skick den för närvarande befinnes, så tror jag dock att det af den förste talaren dertill gjorda tillägget är af den beskaffenhet att kunna bereda säkerhet mot alltför stora olägenheter af roteindelningen, hvadan jag förenar mig med den förste talaren och yrkar, att hans förslag måtte af Kammaren godkännas.

Herr Ocklind: Man har här uttalat betänkligheter emot roteindelningen utan att uppgifva några bestämda olägenheter af densamma. För min del må jag bekänna det erfarenheten lärt mig, att fattigvårdens ordnande rotevis är, åtminstone hvad de större församlingarna angår, rent af nödvändigt. Särskildt vill jag i detta afseende återropa det samhälle, deraf jag sjelf är medlem, nemligen Skellefteå, som eger en utsträckning af 9 mil i längd, och jag frågar en hvar huru det väl skulle vara möjligt att ordna fattigvården inom en så ofantligt vidsträckt kommun, i fall icke densamma indelades i vissa rotar eller kretsar. Till hvilken otrolig höjd fattigtungan i ett sådant samhälle kan växa bevisas deraf, att i Skellefteå lilla stad med omkring 400 innevånare, hvilken med landskommunen har gemensam fattigvård, fattigskatten för sistlidna år uppgick till mellan 14,000 à 15,000 R:dr. Då jag således anser kretsindelningen på flera håll vara absolut nödvändig, men att, för åstadkommande af någon enhet i fattigvården inom hvarje län, de beslut och villkor, som röra detta ämne, böra underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning, yrkar jag antagande af Första Kammarens beslut i förevarande fall.

Herr Printzensköld: Så mycket har blifvit anfördt mot fattigvårdens anordnande rotevis, att man icke kan undgå att finna, att en dylik anordning verkligen har sina stora betänkligheter, men då den finnes medgifven uti vår nu gällande fattiglagstiftning, så torde å andra sidan äfven betänkligheter möta att ur fattigvårdssadgan borttaga föreskrifterna härom. För att majoriteten inom ett fattigvårdssamhälle likväl icke skall kunna påtvinga samhället en roteindelning, som icke af alla gillas, hafva nu tvänne förslag här blifvit framlagda, afsedda att förekomma en dylik påtryckning. Det ena af dessa, framställt af Herr Ola Bosson Olsson och gående derpå ut, att ingen särskild rote må kunna påtvingas en dylik indelning, med mindre än att pluraliteten af de röstberättigade inom roten sådant medgifver, synes mig vara alldeles opraktiskt, då väl beslutet om roteindelning måste föregå sjelfva indelningen hvarigenom rotarne uppstå. Då är det andra förslaget, framlagdt af Herr Bergström, enligt min åsigt vida bättre, då detsamma innehåller det stadgande, att hvarje fattigvårdssamhälle i fråga om fattigvården skall ega att fördela sig i kretsar eller rotar, derest vid två på hvarandra följande kommunalstämmor beslut derom fattas af två tredjedelar af dem, som hvarje gång i röstningen deltaga, och med ett röstetal som öfverstiger de af öfriga tredjedelen afgifna röster. Detta förslag lider dock af det felet, att en öfvervigt af en enda röst kan fälla utslaget. Till förekommande af denna olägenhet tager jag mig friheten hemställa, att första momentet af sjunde punkten måtte erhålla följande förändrade lydelse: "Likaså eger hvarje fattigvårdssamhälle att, i fråga om fattigvården, fördela sig i kretsar eller rotar, derest vid två på hvarandra följande kommunalstämmor två tredjedelar af dem, som hvarje gång i röstningen

deltaga, derom besluta med ett röstetal, som äfven utgör två tredjedelar af de afgifna rösterna". Härigenom blifver minoritetens rätt mer betryggad än genom Herr Bergströms förslag. — Hvad nu beträffar Herr Bergströms förslag om åläggande för hvarje fattigvårdssamhälle att årligen afgifva statistisk redogörelse öfver sitt fattigväsande i enlighet med för sådant ändamål utfärdade allmänna föreskrifter och formulär, anser jag det verkligen vara mindre lämpligt att inrycka en dylik föreskrift i denna del af författningen, då den enligt min åsigt lämpligare bör hafva sin plats der fattigvårdsstyrelsens åligganden omnämnas. — Jag anhåller, det Herr Talmannen behagade framställa proposition på det förslag till förändrad lydelse af första momentet af sjunde punkten jag nu tagit mig friheten framlägga.

Herr Hessle: Om fattigvårdssamhällenas indelning i rotar eller kretsar torde fråga ej uppstå annorstädes än inom kommuner med stor utsträckning i areal, och enligt den erfarenhet jag eger från min hembygd har en dylik indelning befunnits medföra mycken nytta. Jag är i tillfälle att upplysa, att inom ett fattigvårdssamhälle inom det län jag tillhör redan före 1840-talet fattigvården ordnades rotevis, efter en af Kongl. Maj:t särskildt fastställd öfverenskommelse, och att kommunen hela tiden varit härmed synnerligen belåten, hvartill ett motsatt förhållande inträdt, sedan författningen om fattigvården föreskref, att hvarje socken skulle utgöra ett gemensamt fattigvårdssamhälle; och i följd deraf roteindelningen upphörde.

De särskilda rotekassorna blefvo sålunda sammanslagna i en socknekassa; och fattigvården har ständigt blifvit kostsammare och mera betungande.

Man vidtog dock den modifikation i tillämpningen att, sedan kommunen bestämt, hvilka, som äro till understöd och vård berättigade, samt uppskattat årliga bidraget till hvarje fattighjon, hjonen blifvit inackorderade inom den krets de tillhört, med förbindelse för kretsens medlemmar att sig emellan fördela vårdens för den bestämda betalningen. Detta har befunnits ganska nyttigt och fördelaktigt äfven ur den synpunkten att det väckt en viss ambition mellan kretsarne, att på bästa sätt fullgöra sin underhållsskyldighet; de fattige hafva blifvit väl vårdade af sina närmaste bekanta, och alla medlemmarne i kommunen hafva funnit sig af denna anordning belätne.

Utan att öka antalet af förslag till beslut och derpå yrka proposition, har jag velat meddela dessa upplysningar för den höga myndighet, som kommer att lägga sista handen vid sagda lagstiftning.

Herr Hedenberg: Här är nu så mycket taladt, att jag icke vill förlänga diskussionen, men jag måste dock anhålla att med några få ord få antyda min ståndpunkt i denna fråga. Om fattigvården anordnas inom vissa kretsar eller rotar inom kommunen, så medför detta stora fördelar för så väl församlingen som de fattige. Det är tydligt och klart, att, när man tager de fattiges arbetskrafter i anspråk för deras uppehälle, så är detta något som ganska nära rör hela kretsen, hvadan också en rättvis fördelning af fattigvårdstungan kan beredas, då man inom en min-

dre krets vida lättare än inom en större kan hafva reda på de fattiges verkliga behof af vedbrand, husrum, m. m. Detta är en ganska stor fördel, som kretsindelningen medför, då deremot många svårigheter möta för en rättvis fördelning af fattigvårdsbördan i sådana församlingar, som hafva en gemensam fattigvård. Jag känner specielt en församling, der man under fem år hade fattigförsörjningen anordnad rotevis och der man var ganska belåten med hela denna anordning. Af denna anledning anser jag stadgandet i sjunde punkten vara ganska riktigt och vill derföre bifalla det samma, i hvad det angår sättet att få en kretsindelning till stånd. Hvad deremot angår frågan om sättet för fattande af beslut rörande kretsindelningens upphörande inom något visst fattigvårdssamhälle, så instämmer jag härutinnan med Herr Sven Hansson och yrkar, att hans förslag härom måtte af Kammaren varda antaget.

Herr Peter Petersson: Lika med de fleste föregående talare anser jag nyttigt att fattigvårdssamhällena ega rättighet att anordna sin fattigvård inom vissa kretsar, stödjande mig dervid hufvudsakligen på den grund att i vidsträckta kommuner kännedomen om de fattiges behof icke kan blifva så fullständig som vederbör, i fall ej inskräntare distrikt taga hand om allt hvad till fattigväsendet hör. Både den gifvande och den tagande äro mer belåtna inom roten, som kan förse den fattige med lämpligt arbete, så att han deraf kan hemta sin nödortfiga bergning. Af denna anledning vill jag bifalla Utskottets förslag, dock med den lilla förändring att mellan orden "rotar" och "derest" inskjutas orden "upprätta förslag samt villkoren derför, och", så att första momentet af sjunde punkten skulle erhålla följande lydelse: "Likaså eger hvarje fattigvårdssamhälle att, i fråga om fattigvården, fördela sig i kretsar eller rotar, upprätta förslag samt villkoren derför och, derest vid två på hvarandra följande kommunalstämmor beslut derom fattas med en röstöfvervigt af två tredjedelar utaf dem som i röstningen deltaga. I öfrigt anhåller jag att få instämma med Herr Printzensköld.

Herr Jonas Jonasson från Calmar län: Jag för min del tror, att det skall blifva ganska svårt att skrifva en fattigvårdsförordning af den beskaffenhet, att alla dess föreskrifter skola kunna tillämpas i alla delar af vårt land, med dess mångfaldigt olika förhållanden på olika orter, beroende på klimat, areal, m. fl. härtill samverkande omständigheter. Man har ock här haft tillfälle få höra de mest olika yttranden från skilda trakter af landet, och det förundrar mig alldeles icke att så är förhållandet. Inom den ort jag bor har man försökt indela fattigvårdssamhällena i rotar och dessa försök hafva utfallit ganska lyckligt, såväl för kommunerna sjelfva som för de fattige. Utan kommunernas fördelning i rotar skulle det, enligt min åsigt, på många ställen blifva en ren omöjlighet att fullgöra underhållsskyldigheten, såsom vi ock här hafva nyligen hört försäkras af en värd representant ifrån Norrland. Att missbelåtenhet finnes med den nu gällande fattigvårdsförordningen kan icke förnekas, och då det derföre är af vigt att, så fort ske kan, få en ny, samt detta mål sannolikt snarast vinnes, i fall Kamrarna uti nu föreliggande fråga fatta sammanstämmande beslut, så är jag af denna anledning böjd för att antaga

det förslag till lag i denna del, som Första Kammaren i denna punkt godkänt.

Herr Friherre Gripenstedt: Herr Talman! Mine Herrar! I allmänhet har jag tyckt mig finna, att man i Utskottets förevarande förslag icke tagit tillräcklig hänsyn till de skiljaktiga förhållandena i städerna och på landsbygden, eller att förslaget innehåller en mängd bestämmelser, som kunna vara lämpliga för landskommunerna — hvilka egentligen synas hafva utgjort föremål för Utskottets uppmärksamhet — men som icke äro lika tillämpliga på förhållandena i städerna. I nu förevarande afseende har dock en bestämd skilnad mellan stad och land blifvit uppställd i det sjette momentet, der man velat föreskrifva, att det endast är med afseende å landskommunerna, som den tillåtelsen gäller, att flera kommuner, belägna inom samma län, kunna förena sig till ett gemensamt fattigvårdssamhälle. I det sjunde momentet åter finnes stadgadt, att *hvarje* fattigvårdssamhälle — således både den socken på landet och en stadskommun — eger att, i fråga om fattigvården, fördela sig i kretsar eller rotar. Detta stadgande anser jag med hänsyn till *landskommunerna* vara af särdeles stor vikt och nödvändighet. Kretsindelningen synes mig nemligen bereda fattigvårdssamhällena på landet tvänne stora, efter mitt omdöme alldeles obestriddliga fördelar.

Den ena af dessa fördelar är den, att man endast genom en sådan indelning af, åtminstone de större, kommunerna i kretsar eller rotar sättes i tillfälle att vinna en tillräcklig kännedom om de speciela förhållandena, som böra tagas i betraktande vid utdelandet af understöd — såsom hvarifrån det ifrågakomna understödsbehovet leder sitt upphof, huru stort det är, i hvad mån det är berättigadt att särskildt påkalla välvilja och barmhertighet m. m. — äfvensom att utöfva den kontroll öfver understödsgämnarna som är nödvändig.

Den andra fördelen af roteindelningen är den, att den påföljd, som inträffar genom en ovarsam behandling af kommunens förhållanden i allmänhet, kommer att, för såvidt den yttrar sig i en ökad fattigvårdstunga, drabba kommunens medlemmar mycket rättvisare, om kommunen är fördelad i flera sådana rotar, än om den utgör ett enda stort fattigvårdssamhälle. Ofta händer nemligen, att en och annan af kommunens medlemmar finner för godt att upplåta en del af sina egor och utmarker till bosättning för allehanda löst folk mot vissa betingade förmåner. De få t. ex. plats för uppförande af en stuga å hans mark mot utgörande af ett visst antal dagsverken hvarje år. Gör jordegaren detta i större skala, kan det visserligen tillskynda honom icke obetydliga fördelar, men otvifvelaktigt är att det för sjelfva kommunen blir ganska betungande, ty dessa backstugor utgöra merendels fröhus för en blifvande fattigdom. Dessa personers existens är nemligen på intet sätt betryggad, utan falla de oftast, i och med familjernas tillväxt, kommunens fattigvård allt mer och mer till last. Detta inser nog jordegaren, men han tänker som så: "visst får jag bidra till en förökad fattigvård, men detta bidrag träffar dock *mig* endast efter fyrktalet och är ringa i förhållande till de fördelar jag personligen skördar af affären". Ja, mine Herrar, så går det till; en jordegare, som endast ser på sin enskilda fördel, underkastar sig nog

med nöje en ökad utgift pro rata parte till kommunens fattigvård, om han, på sätt jag visat, för sin del deraf kan draga någon betydligare vinst. Ett sådant förhållande skulle, enligt mitt förmenande, i väsendtlig mån vara förekommet genom roteindelningen; ty genom densamma komme hvarje påföljd af en dylik tillställning att drabba hvarje rote för sig, och den tunga, som hade sin grund i förhållanden inom en särskild del af kommunen, finge bäras af denna samma del och kunde icke hänförfas från densamma på kommunen i dess helhet. Jag skall illustrera mitt påstående med ett faktiskt exempel, så mycket heldre som jag anser sådana ingalunda vara att försmå vid lösningen af rent praktiska frågor. Jag är särdeles väl bekant med hithörande förhållanden rörande en kommun i Nerike, uti hvilken fattigvården för lång tid tillbaka fördelades i tvänne kretsar. Orsaken till denna fördelning var den, att, då den ena delen af kommunen bestod hufvudsakligast af en större egendom med underlydande jordtorpare och statfolk jemte ett dertill hörande bruk med en temligen betydlig arbetspersonal, man på andra hållet inom kommunen fruktade för att drabbas af den relativt ansehlige fattigvårdstunga, hvar till man ansåg att denna stora brukspersonal och mängd af stattorpare borde gifva särskild anledning. Man sökte derför öfverenskomma med bruksegaren om en delning af kommunen i tvänne afskiljda rotar, hvardera sjelf ansvarig för sin egen fattigvård. Bruksegaren befunns villig ingå härpå, och den omnämnda delningen försiggick. Nu har man dock från den sidan af socknen, som från början påyrkat kretsindelningen, gjort anspråk på att denna skall upphöra, emedan man funnit att fattigvårdsbesväret inom den andra kretsen varit mindre betungande. Jag hemställer om icke detta just är ett bevis på, att, om fattigvården inom den ena kretsen varit så anordnad att den blifvit jemförelsevis billig, detta är en påföljd som kommer kretsindelningen till gagn, såsom den borde göra, liksom att, om inom den andra kretsen mindre lyckliga åtgärder blifvit vidtagna så att fattigvårdsbesväret ökats, man vill undandraga sig denna påföljd genom att göra den gemensam äfven för den förstnämnda kretsen. Detta synes mig böra ådagaläggas, att det är af ganska stor vikt att ordna ifrågavarande förhållanden så, att följderna af det sätt hvarpå fattigvården inom de särskilda rotarne blifvit handhafd — dessa följder må nu vara fördelar eller olägenheter — träffa den som vederbör, nemligen den krets, som orsakat desamma.

Men om nu, såsom jag tror mig hafva visat, kretsindelningen medför stora fördelar, vill jag å andra sidan icke bestrida, att man icke äfven i afseende å den kan hysa vissa betänkligheter, om den skulle i alla möjliga händelser tillämpas. Dessa betänkligheter hänföra sig, i min tanke, dels till den fattiges rätt, och dels till det förtryck, som under säregna omständigheter skulle kunna utöfas mot en viss krets, t. ex. då denna till följd af sin naturliga beskaffenhet i allmänhet vore dömd till en svårare, mera tryckande fattigvård än öfriga kretsar inom kommunen. Men jag vågar tro, mine Herrar, att det finnes korrektiv mot dessa olägenheter, utan att man behöfver kasta öfver bord de väsendtliga fördelar, som jag nyss antydtt såsom verkningar af roteindelningen. Man kan ju t. ex. i afseende å den fattiges rätt stadga, att, om han anser sig vara olagligt och omenskligt behandlad af fattigvårdsstyrelsen i roten, han eger rättighet

att anföra klagomål häröfver inför centralstyrelsen för hela kommunens fattigvård, hvilken har att gifva honom den upprättelse, hvartill den finner sig befogad. Beträffande åter det förhållandet, att någon krets blefve mindre rättvist behandlad af de öfriga, torde man kunna göra den föreskrift, som af Första Kammaren blifvit föreslagen, att beslutet om krets-fördelning och villkoren därför skulle underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning. Jag tror visserligen, att detta icke är den fullt lämpliga formen, utan att det vore bättre att, såsom Herr Indebetou föreslagit, i detta afseende föreskrifva en besvärsmätt i vanlig ordning hos Konungens Befallningshafvande; men då säkerligen i den praktiska tillämpningen dessa båda saker komma på ett ut, torde det, enligt mitt förmenande, vara klokast att, för vinnande af enstämmighet i beslut, biträda Första Kammarens åsigt. För öfrigt tror jag att en sådan fastställelse vore så mycket mera lämplig, som det skulle vara en inkonsekvens att icke stadga en dylik skyldighet i detta hänseende, då man likväl i kapitlet: "Om betlande" 14:de mom. intagit en likartad Konungens Befallningshafvandes pröfningsrätt rörande erforderliga reglementariska föreskrifter i afseende å betlandet. För min del föreställer jag mig, att denna rätt till fastställelse hos Konungens Befallningshafvande icke skulle tolkas blott såsom en granskning i formellt hänseende, huruvida beslutet om krets-fördelningen tillkommit i laga form, och att i så fall fastställelsen icke skulle kunna vägras, utan borde den, i min tanke, äfven sträcka sig till de billighetsskäl, som den klagande parten kunde hafva att förebära. Men, mine Herrar, i detta som åtskilliga andra afseenden tror jag vi icke behöfva fördjupa oss i en alltför noggrann pröfning af ordalagen. Det är nemligen endast om vissa hufvudsatser, som Riksdagens båda Kamrar skulle komma öfverens, och det tillhör Regeringen att på dessa grunder utarbета en författning, vare sig nu denna sedermera direkt utfärdas af Regeringen, eller, såsom jag förmodar, till följd af frågans stora vikt, sedan den blifvit uppställd, kommer att framläggas inför Representationen till granskning och afgörande. Man kan väl vara förvissad, att denna fråga skall af Regeringen behandlas med den största omsorg och noggrannhet, och att vi således icke behöfva här förlora oss i specialiteter, utan kunna åtnöja oss med att uttala vissa grundsatser, och torde särskildt med afseende å förevarande punkt den grundsats vara att före-draga, som blifvit af Första Kammaren föreslagen.

Herr Jonas Andersson: Jag för min del kan icke finna det vara så ofantligt viktigt och nödvändigt att nu göra den förändring i vår närvarande fattigvårdsförfattning, som Utskottet i denna punkt föreslagit. Det är visserligen möjligt, att *lokala* förhållanden kunna på sina ställen göra kretsindelningen önskvärd och förmånlig; men i *allmänhet* taget äro säkerligen dermed flera olägenheter än fördelar förenade. Jag vill påpeka några af dessa olägenheter, hvilka ännu icke, som jag tror, blifvit vidrörda. För det första föreställer jag mig, att, om i allmänhet socknarne skulle indelas i mindre kretsar för detta ändamål, på ganska många ställen samma tvister mellan kretsarne inbördes skulle uppkomma, hvilka hittills visat sig ega rum mellan de särskilda kommunerna. Och en sådan söndring kunde väl aldrig vara till nytta för det allmänna, gemensamma bästa!

Det är alldeles gifvet, att vid mantalsskrifningarne nästan hvarje rote skulle försöka att slippa sådane individer, om hvilka den kunde befara, att de för den närmaste framtiden komme att ligga fattigvården till last.

Derjemte skulle äfven efter Utskottets förslag det kunna inträffa, att minoriteten komme att obehörigt förtryckas, när för ett beslut endast bifall af två tredjedelar af de röstberättigade erfordrades, då deremot enligt nu gällande författning det fordras bifall af alla röstegande; och skulle jag derföre, om man anser nödigt ingå på Utskottets förslag, tro att det är lika nödvändigt som öfverensstämmande med den enklaste rättvisa, att man härvid tillägger en sådan lagbestämmelse, som den förste talaren föreslagit. Derigenom skulle i någon mån kunna förekommas nyssnämnda betryck, som eljest den ena delen af församlingen vore i stånd att pålägga den andra; ehuru väl jag tror, att icke ens då fattigvården i afseende å roteindelningen blefve så väl ordnad, som den är genom närvarande bestämmelse, hvilken jag derföre helst skulle önska att få se bibehållen. På denna min enskilda åsigt vill jag dock icke alltför strängt hålla; men det vill jag särskildt betona, att, om Utskottets hemställan i denna punkt skall bifallas, det icke bör ske under annat vilkor, än med det tillägg der till som af den förste talaren blifvit framställt och hvarå han begärt proposition.

Herr Fredrik Pettersson: Hvad beträffar fattigvårdsangelägenheternas ordnande inom de särskilda kommunerna genom s. k. kretsindelning, tror äfven jag, att denna icke kan inom alla provinser uppfylla det dermed afsedda ändamålet, mer jag anser ändock, att ett sådant beslut nu måste fattas. Bland de många yrkanden, som här blifvit gjorda, har äfven, i fall jag uppfattat det rätt, det yrkande framställts, att fattigvårdssamhället och understödstagaren skulle hafva sitt forum vid allmänna domstolarne. Detta kan jag ingalunda gilla, ty på sådant sätt skulle en mindre, helt obetydlig understödsfråga kunna komma att alltför länge fördröjas, och det skulle möjligen inträffa, att en sådan icke blefve afgjord på ett helt år eller derutöfver; och då kunde mången, som vore i behof af hjälp, svälta ihjäl under tiden, innan saken blefve reglerad. Många andra yrkanden äro gjorda, hvilka, efter hvad mig synes, måste sammanjemkas, så vida man vill tänka sig någon möjlighet att af dem sammanfatta en lagbestämmelse. Jag hemställer derföre till Herrarne, om de icke ville återtaga sina särskilda yrkanden och sammanjemka det till ett och instämma med mig, som yrkar bifall till det af Herr Ola Bosson Olsson framställda förslaget.

Herr Friherre Alströmer: Då jag sednast hade ordet, framställde jag icke något särskildt yrkande, men efter hvad sedan egt rum, tror jag man bör göra detta. Här har blifvit sagdt, att man borde antaga Första Kammarens beslut, för att vara säker om att få en underdånig framställning till Kongl. Maj:t i ämnet åvägabragt, och jag för min del instämmer till alla delar i denna åsigt.

Herr Uhr: Jag skulle icke hafva förlängt diskussionen, om icke Friherre Gripenstedt i sitt anförande just kommit att nämna om förhål-

landena i detta fall inom den församling jag tillhör; men då jag inom denna varit ordförande i fattigvårdsstyrelsen, ber jag att få till alla delar vitsorda den högt ärade talarens yttrande. Långt innan den nya fattigvårdsförfattningen utkom, var denna församling indelad i rotar, hvilket den sedan dess varit, och med den erfarenhet jag derifrån eger kan jag intyga, att den fara man här förespeglat af roteindelningen, då man sagt att de särskilda rotarne skulle komma i obehagliga och vådliga tvister med hvarandra, ingalunda är så stor som man velat föreställa sig. Om dylika tvister någon gång uppstått, hafva de varit mycket lätta att bilägga; och har man icke på 17 år behöft underställa dem Konungens Befallningshåvandes pröfning. Jag har velat anföra detta för att låta Friherre Gripenstedt veta, att, då jag nu går att återflytta till den nämnda församlingen, jag fortfarande är en vän af och önskar bibehålla roteindelningen.

Herr Anders Jonsson: På de grunder Friherre Gripenstedt i sitt anförande framställt, yrkar jag bifall till Första Kammarens beslut i denna punkt.

Herr Åstrand: Då Herr Talmannens bord nu nästan dignar af den massa propositioner, hvilka under diskussionens lopp blifvit af Kammarens ledamöter framställda, skall jag lätta samlngen genom att återtaga mitt speciela yrkande, i den förhoppning att andra skola följa mitt exempel. Vi hafva redan nått det mål vi kunna eftersträfvä, då vi fått våra särskilda propositioner framlagda i protokollen; och skall säkerligen Regeringen, vid utarbetandet af en lagstiftning i ämnet, äfven vid dem fästa det afseende de möjligen kunna förtjena. Jag vill således för min del förena mig med dem, som förordat bifall till Första Kammarens beslut i afseende å detta moment.

Herr Nils Andersson från Wermlands län: Det kan visserligen vara möjligt, att på en och annan ort man är mindre benägen att ingå på kretsindelningen, men från den ort jag tillhör hemtar jag stöd för en alldeles motsatt åsigt. Der har jag nemligen funnit genom erfarenheten af bestående förhållanden, att rote- eller kretsindelningen allmänt anses såsom särdeles förmånlig och man hyser der icke de ringaste betänkligheter mot denna anordning. På ett allmänt sammanträde i Juli månad förlidet år, dit ordföranderne i fattigvårds- och kommunalstyrelserna jemte andra i orten boende för fattigvårdsangelägenheter intresserade personer sammankommit, för att diskutera hithörande förhållanden, kom man allmänt öfverens om, att kretsindelningen, som länge varit tillämpad i trakten, vore det lämpligaste och gagneligaste sättet för fattigvårdens ordnande.

På grund häraf äfvensom på de skäl Friherre Gripenstedt anført, förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till Första Kammarens i ämnet fattade beslut.

Herr Lars Pehrsson: Det är egentligen med anledning af Herr Harald Ericssons yttrande jag begärt ordet. Han sade nemligen, att det skulle leda till det aldra största förderf och de vådligaste följder, om

krets- eller roteindelning skulle antagas. Han hade kommit till denna erfarenhet genom sin verksamhet såsom ordförande i en fattigvårdsstyrelse under många Herrans år. Huru många år det erfordras att vara ordförande, innan det skall kallas: "många Herrans år", har jag litet svårt att fatta; strängt taget torde väl alla år vara Herrans. — Äfven jag har varit ordförande i en fattigvårdsstyrelse, om jag också icke kan i detta fall, såsom den värde talaren, åberopa många Herrans år. Emellertid har jag kommit till en helt annan erfarenhet än han.

Under en längre följd af år har inom min kommun fattigvården varit föremål för rote- eller kretsindelning, hvilket jag på grundad erfarenhet funnit vara till stor fördel för så väl gifvare som tagare utaf understöd. I ett mindre samhälle kan man med större noggrannhet öfvervaka fattigvårdsangelägenheterna och med mera lätthet i någon mån förekomma att personer, hvilka icke förtjena hjälp, falla fattigvården till last. Den verkligt behöfvande bör ock i ett sådant mindre fattigvårdssamhälle eller rote, der hans nödställda belägenhet måste antagas vara fullkomligt och med visshet känd, kunna påräkna ett verksammare understöd, eller åtminstone att få sina behof pröfvade af personer, som om dem icke äro okunnige. Motsatsen inträffar ofta i ett större fattigvårdssamhälle, då de personer, som skola pröfva de understödstagandes behof, till följd af det större omfånget, sällan om dem ega tillförlitlig kännedom, hvadan understöd i sådana samhällen ofta utdelas åt personer, som ej äro i verkligt behof, då deremot mången, som ej vågat så starkt betona sin nöd, fått stå tillbaka utan hjälp, fastän nöden måhända varit stor och behjertansvärd nog.

Den kommun jag tillhör, utgör ej mindre än 19 särskilda fattigvårdsrotar. Ingen har dermed varit missbelåten; men nog tror jag man skulle blifva det allmänt, om denna kommun med sitt stora omfång och utgörande 152 mantal skulle bilda ett enda fattigvårdssamhälle; ty sådant skulle leda till många betänkliga obehagligheter, och säkert är att både understödsgifvare och tagare skulle dermed finna sig mindre belåtna. — Jag yrkar bifall till Betänkandet.

Herr Peter Petersson: Jag tager tillbaka mitt förra yrkande och instämmer med dem, som yrkat bifall till Första Kammarens förslag, synnerligast som detta till någon del öfverensstämmer med mitt eget.

Herr Liljenmark: Jag hade egentligen tänkt att yrka afslag å denna punkt, men har dock såsom en modifikation emellan de olika meningarne uppställt ett förslag. Då emellertid detta i det aldra närmaste öfverensstämmer med det af Herr Orre framställda, vill jag återtaga det samma och förena mig i hans förslag.

Herr Åke Andersson: Jag afstår från mitt förut gjorda yrkande och förenar mig med dem, som yrkat bifall till Första Kammarens i detta ämne fattade beslut.

Öfverläggningen förklarades slutad. I afseende å sjetten punkten hade endast yrkats bifall, dels i oförändradt skick och dels med ett sådant tillägg, som Herr Bergström föreslagit. Kammarerna förklarade, på Herr

Talmannens framställning, sig vilja, efter fattadt beslut om punktens godkännande, särskildt besluta om det föreslagna tillägget. I öfverensstämmelse härmed afgåfvos propositioner, hvarå svaren så utföllo, att Utskottets förslag bifölls, men det ifrågasatta tillägget afslogs.

I fråga åter om sjunde punkten, och hvad först angick nämnda punkts förra moment, hade, sedan, utom förut gjorda återtaganden, jemväl Herrar Orre och Treffenberg nu frånträdt sina särskilda meningar, dels yrkats bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, — dels bifall till samma hemställan, men, enligt Herr O. B. Olssons förslag, med följande tillägg: "dock må ingen särskild rote påtvingas denna indelning, med mindre att pluraliteten af de röstberättigade inom roten sådant medgifva", — dels, enligt Herr Bergströms förslag, att slutet af momentet från och med ordet "derest" skulle utgå och i stället införas orden; "derest vid två på hvarandra följande kommunalstämmor två tredjedelar af dem, som hvarje gång i röstningen deltaga, sådant besluta med ett röstetal, som öfverstiger de af öfriga tredjedelen afgifna röster", — dels, på sätt Herr Ola Lasson föreslagit, att i momentets sista rad orden "utaf dem som i röstningen deltaga" skulle ändras till: "utaf hvarje rote som i röstningen deltaga", — dels, enligt Herr Printzenskölds förslag, att slutet af momentet från och med ordet "beslut" skulle utgå och ordalydelsen i stället blifva: "två tredjedelar af dem, som hvarje gång i röstningen deltaga, derom besluta med ett röstetal, som äfven utgör två tredjedelar af de afgifna rösterna", dels ock slutligen afslag å Utskottets hemställan. I öfverensstämmelse med dessa yrkanden framställde Herr Talmannen propositioner och förklarade sig finna propositionen på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick vara med öfvervägande ja besvarad. Då emellertid omröstning begärdes, blef, sedan Kammararen beslutat att till kontraproposition skulle antagas det af Herr O. B. Olsson afgifna förslag, följande voteringsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Andra Kammararens Andra Tillfälliga Utskott under Litt. B hemställt i sjunde punkten 1:sta momentet af dess Utlåtande N:o 33,

röstas ja;

Den det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej; är Utskottets hemställan i förevarande moment bifallen med ett så lydande tillägg: "dock må ingen särskild rote påtvingas denna indelning med mindre att pluraliteten af de röstberättigade inom roten sådant medgifva."

Omröstningen utföll med 100 ja och 48 nej; i anledning hvaraf Kammararen bifallit Utskottets hemställan.

Hvad sednare delen af sjunde punkten beträffade, hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, — dels att detta moment, enligt Herr Sven Hanssons förslag, skulle erhålla följande förändrade lydelse: "En gång beslutad kretsindelning torde böra gälla för en tid af minst fem år, och bör, der fråga efter denna tids förlopp väckes om upphörande deraf, enahanda

röstpluralitet bestämma om kretsindelningens fortfarande, som här ofvan säges“, — dels afslag å Utskottets hemställan och bifall till det förslag, som Första Kammarens Första Tillfälliga Utskott i dess Utlåtande N:o 4 tillstyrkt och som af nämnde Kammare antagits; — dels ock slutligen afslag å Utskottets hemställan. Å dessa yrkanden framställde Herr Talmanen propositioner och förklarade ja vara öfvervägande för den meningen, som ville bifall till det af Första Kammaren antagna förslaget. I enlighet härmed hade Andra Kammaren alltså beslutat, att sednare delen af sjunde punkten skulle erhålla följande lydelse:

“Beslutet gäller för en tid af fem år.

För återgång till gemensam fattigvård erfordras beslut, fattadt på enahanda sätt, som för fördelning är stadgadt.

Beslut om dylik fördelning och villkoren därför underställes Konungens Befallningshafvandes pröfning.“

Afdelningen Litt. C.

Punkten 8.

Herr Hedlund: Såsom jag redan tagit mig friheten yttra, föreligger här ett moment af fattigvårdslagen, som ingifver mången ganska mycket bekymmer. Den närvarande tidsbestämningen i fråga om förvärfvande af hemortsrätt är tvifvelsutan allt för kort. Följden deraf har blifvit, att sådana samhällen, hvilka bäst lagt sig vinn om sin fattigvård, äro utsatta för en tillströmning af fattiga från andra i detta hänseende sämre ordnade kommuner; ja, det har gått så långt, att enskilda husbönder *inskickat* fattige till andra kommuner och derstädes underhållit dem i sex månader för att sedan kunna lagligen undandraga sig allt vidare understöd. Att en ändring härutinnan är nödvändig, torde vara uppenbart.

Å andra sidan torde det vara i friskt minne, hvilka stora och mångfaldiga olägenheter, som härflöto af den förut gällande tidsbestämmelsen af 3 år för hemortsrätts förvärfvande. Man erinrar sig, huruledes en församling kunde få tillbaka såsom fattighjon personer, hvilka icke på tjugu års tid der varit boende. Det är olägenheter af liknande art jag befarar, om man skulle antaga Utskottets förslag, att vistandet i en kommun under tvänne på hvarandra följande mantalsskrifningar skulle medföra hemortsrätt. Det gifves nemligen rätt många personer, tillhörande de mindre bemedlade arbetande klasserna, som icke ega någon varaktig stad, utan vandra omkring från den ena orten till den andra, och hvilka därför oftast icke blifva på något ställe mantalsskrifna tvänne gånger å rad. Med sådana vagabonder skulle det lätt nog kunna inträffa, att de, hemfallna åt fattigvården, finge skickas tillbaka till den kommun, hvarifrån de många år tillbaka utflyttat. För att i någon mån förekomma detta tror jag, att man lämpligare borde stadgat *ett* år såsom tidrymden för hemortsrätts förvärfvande, än två på hvarandra följande mantalsskrifningar.

Herr Kinmanson: Denna afdelning af Utskottets lagförslag handlar om behöfvandes hemortsrätt med afseende å de tvister, som i fråga om fattiges försörjning kunna uppkomma. Den för tvenne dagar sedan under öfver-

läggningen rörande förslagets andra punkt utaf mig yttrade tvekan, huru innehållet deraf borde förstås, eller hvad förslagets författare menat med frivillig fattigvård, som i andra punkten skulle afses, har jag under tiden funnit undanröjd. Dermed menas verkligen full frihet för fattigvårdsstyrelse att efter behag och godtfinnande lemna understöd eller underlåta att gifva något. Diskussionen inom Första Kammaren uppgifves hafva utvisat ett sådant syfte, och detsamma framgick äfven af flera yttranden i ämnet, som vid sista sammanträdet inom denna Kammare afgåfvos. Men af en sådan för hvarje kommun inom riket införd s. k. frivillig fattigvård uppkommer ett annat nytt förhållande, i det att den ömsesidighet, som nu förefinnes emellan kommunerna med hänsigt till lemnadt understöd i ena kommunen åt någon fattig från annan kommun, skulle alldeles upphöra, endast med undantag för den obligatoriska vården af vansinniga och föräldralösa barn. Det tillhör egenheterna i dessa fattigvårdsbetänkanden, att deri icke uttryckligen nämnes ett ord om en sådan nyhet, oaktadt dess stora vikt. Deremot har jag numera funnit i ett annat af Andra Kammarens Utskott uppsatt Betänkande N:o 38 angående godtgörelse för fattigunderstöd, som i Norge lemnats åt Svenske arbetare, denna åsigt uttalad, då der yttras att, genom föreslagen inskränkning i den obligatoriska fattigvården, det hädanefter i de flesta fall (utom i fråga om vansinniga och föräldralösa barn) icke skulle åligga kommunen andra utgifter för fattigvården än sådana, som berodde på dess egen föregångna pröfning och frivilliga beslut. Häraf följer således att, om någon lemnar den socken, der han har sin försörjningsort och kommer till en annan kommun, fattigvårdsstyrelsen derstädes icke skulle kunna, äfven om behof af fattighjelp yppar sig aldrig så trängande, gifva honom något understöd med anspråk på ersättning från den fattiges hemort. Denna grundsats är verkligen så viktig och innefattar en så genomgripande och så våldsamt förändring i det bestående, att jag nödgas anhålla om några ögonblicks uppmärksamhet, för att i någon mån söka ådagalägga dess oriktighet.

Om det finnes vara med samhällets intresse förenadt, att behöfvande, som saknar arbetsförmåga, må ega tillförsigt derom att hjelp skall vara honom tilldelad, så bör han väl ej förlora denna förmån, derigenom att han öfverskrider gränsen för någon viss socken. Om det är samhällets pligt att bistå den verkligt behöfvande, kan pligten göras beroende af det ställe inom landet, der denne vistas. I dessa förhållanden, likasom i nödvändigheten att genom beredande af noggrann tillsyn söka förebygga fattigvårdens tillväxt och minska dess kostnader, är de smärre fattigvårdssamhällenas uppkomst gifven. Derefter kan ej gerna tillgå på annat sätt, än att, om den behöfvande befinner sig inom annat fattigvårdssamhälle än det, inom hvilket han eger hemorts rätt, detta förstnämnda samhälle då förskjuter det nödiga understödet med rätt att derföre undfå godtgörelse af fattigvårdsstyrelsen i personens hemort. Om åter, såsom Utskotten föreslagit, all dylik ersättnings rätt borde ur fattigvårdslagen utgå, jemte det laglig förbindelse att meddela fattigunderstöd tillika upphörde, måste härigenom en god del af särskilda smärre fattigvårdssamhällens betydelse upphävas och dessutom de af Utskotten upptagna stadgandena om medfödd och förvärfvad hemorts rätt göras alldeles öfverflödiga. Ty dessas egentliga och enda ändamål, enligt förslaget, synes vara att tjena till be-

stämning för den enda lagliga skyldighet, som, enligt Utskottens mening, skulle åligga fattigvårdsstyrelserna, eller den att taga vård om vansinnig och om föräldralöst barn, ehuru det icke torde möta mycken svårighet att för sådana, mindre ofta förekommande fall ordna på annat, vida enklare sätt, så att vidlyftiga stadganden rörande hemortsrätt kunde i detta syfte undvaras. Då emellertid det nya förslaget till fattigvård icke ålägger kommunen att understödja sina egna behöfvande i andra än tvänne uppgifna händelser, hvilka jemförelsevis sällan inträffa, samt för öfrigt bemyndigar fattigvårdsstyrelserna att efter godtfinnande fritt förfara, och då behöfvande, som vistas utom de orter, der de hafva hemortsrätt, blifvit lemnade utan all anvisning till hjälp, så företer sig och häri det uppgjorda förslagets väsendtliga fel, enär det icke gifver någon trygghet åt samhället, att dess pligt att lindra den verkliga nöden skall varda uppfylld. Man vill på en gång införa nya grundsatser, stridande mot hela den förflutna tidens fattigvårdslagstiftning, och tillämpa dem inom ett land, hvilket sålunda icke i någon mån kan vara beredt på deras emottagande. Fattigvården skulle blifva inom särskilda kommuner mycket olika och ofta på otillfredsställande sätt handhafd. De behöfvande skulle få anledning att ofta finna sig obelättna med fattigvårdsstyrelsernas eller kommunernas åtgärder, bedömande dem såsom godtyckliga; och utom hemorten voro de ännu mer blottställda för nöden. Allt detta måste tillintetgöra möjligheten af en ordnad fattigvård och komma att framkalla ett allmänt utbredt tiggeri, hvilket gifna förbud skulle förgäfvos söka motarbeta, och som i sin uppenbarelse och i sina följder skulle visa sig svårare och mera betungande än någonsin de olägenheter, hvilka förebrås den nu gällande fattigvårdslagen.

Också saknas icke anledning till den förmodan, att de föreslagna bestämmelserna till större eller mindre del hafva sin uppkomst i en missuppfattning. Första Kammarens Utskott har nemligen till stöd för sina förordade nya grundsatser angående den frivilliga fattigvård, som fått uttryck i andra punkten af det framlagda förslaget, åberopat såsom förebild den Norska fattigvårdslagens stadgande i samma ämne; och detta stadgande finnes innehålla, att "gamla, vanföra och sjuka behöfvande meddelas understöd af fattigvården, när fattigkommissionen finner det nödigt". Men härigenom har afsigten ingalunda varit att medgifva fattigvårdsstyrelserna att efter godtycke förfara, utan deremot att bestämma att, då företagen undersökning visar fattigunderstöd vara nödigt, det ock skall meddelas. Att meningen verkligen är sådan utmärker den anda, som genomgår hela den Norska lagen, och det bevisas särskildt af den omständighet att denna lag innehåller uttrycklig föreskrift derom, att, om någon utom sin hemort behöfver fattigunderstöd, detsamma då skall förskjutas af fattigvårdsstyrelsen der han befinner sig, med rätt för denna styrelse att sedermera erhålla godtgörelse af fattigvården i den ort, der den behöfvande har hemortsrätt, en bestämmelse som naturligtvis utesluter all kommunernas frivillighet i den af Utskotten fattade mening, eller att ingen kommun må påtvingas någon fattigvårdsutgift utan dess egen pröfning och frivilliga beslut. Från Norge kan således något stöd för förslaget icke hemtas.

I sammanhang härmed måste jag äfven anmärka den brist på öfverensstämmelse, som, efter min åsigt, förefinnes emellan förslagets stadganden

rörande fattigvård och betlande. Inom kommunen anses tiggeri ej kunna förhindras, endast ett råd ställes i fjortonde punkten till hvarje fattigvårdssamhälle att ordna sin fattigvård så att betlande må förekommas. Men utom den socken, der en behöfvande har hemortsrätt, är tiggeri för honom alltid förbjudet. I sådant hänseende skulle det, enligt femtonde punkten, tillhöra kommunens tillsynsman att, när han så pröfvar nödigt, anhålla kringstrykande tiggare och föranstalta om deras öfverlemnande till Konungens Befallningshafvande, som eger döma dem till arbete å särskild tvångsarbetsinrättning eller å kronohäkte. Det må likväl häremot erinras att, om Staten verkligen anser nödvändigt att emot tiggeriet vidtaga sådan åtgärd, som att dervid låta den personliga friheten bero på en tillsyningsmans pröfning, och om tiggande göres till en förbrytelse, hvars påföljd är tvångsarbete, dylikt förfarande å Statens sida dock måste, så vida det ej skall sakna allt berättigande, stödja sig på en motsvarande i lag gifven försäkran, att hvarje i anseende till bristande arbetsförmåga nödställd samhällsmedlem icke skall lemnas utan understöd. Men då förslaget innehåller, i vissa nämnda fall, förbud mot betlande, utan tillförsäkran i något fall af fattigvårdens nödhjelp, kan jag, för min del, hvarken fatta huru man tänkt sig belägenheten för en nödställd, som, tilläfventyrs i hemorten afvisad, i alla händelser är förbjuden att annorstädes framkomma med begäran om understöd, ej heller inse med hvilken rätt sådana lagbestämmelser som de nyss anförda skulle af Staten göras gällande, ty icke kunna de grundas blott på en önskan att på samma gång lindras i utgift till fattigvården och befrias från tiggeriets obehag.

Då Första Kammarens Utskott till stöd för förändrade fattigvårdsgrunder, i sitt Utlåtande uttalat det klander, att i gällande fattigvårdsförordning möter pligten för samhället *att utan rätt till pröfning* lemna fattigunderstöd, så innefattar detta en påfallande oriktighet. Sedan, i 1 §, förordningen bestämt, att hvarje kommun skall lemna nödtorftig vård och försörjning åt sådana dess nödställda medlemmar, som, i anseende till bristande arbetsförmåga, vanförhet eller sjukdom, äro urständsatta att sig sjelfva försörja, förklaras vidare i 4 §, att kommunens fattigvårdsstyrelse skall hafva förvaltningen af alla fattigvårdsangelägenheter och *eger pröfva* hvarje i detta hänseende förekommande behof *samt om och i hvad mån understöd bör lemnas*. När nu dessa klara stadganden ändock kunnat missförstås och föranleda en oriktig tillämpning, böra de visserligen förtydligas, sammanföras och närmare utvecklas till ledning för bedömandet af de tillfällen då fattigunderstöd bör meddelas, och till rättelse vid hvad fattigvårdsstyrelserna böra i viktiga fall tillgöra, såsom t. ex. i afseende å vården af nödställda barn, hvarom jag förut haft anledning yttra mig. Men icke kan det vara rådligt att söka bättra det närvarande genom att öfvergå till öfverdrifterna i det nya förslaget, som väl synes vilja tillägga samhället någon fattigvårdspligt, men lemnar dess uppfyllande åt godtycket. Fattigvårdsstyrelsernas magt ligger just i deras myndighet att undersöka och pröfva om och i hvad mån fattigvårdsbehof är för handen, och i grundsatsen att ingen skall komma i åtnjutande af fattigunderstöd annorledes än i följd af bristande arbetsförmåga. Häri förefinnes medlet att genom tillbörligt allvar förekomma den öfverklagade liknöjdhet, som

man ansett bidra till fattigvårdstungans ökande, men dervid fordras tillika uppmärksamhet och omtanke å fattigvårdsstyrelsernas sida. Det är för öfrigt obestriddt, att fattigvårdsförordningen visar sig ofullständig äfven i åtskilliga andra fall, der det gäller att förebygga fattigvård eller att underlätta kommunernas tunga deraf och utjemna och billigt fördela densamma. Så inträffar ofta att, då inom en kommun någon uppehåller sig, som ej är kommunens medlem och som synes kunna blifva till last för dess fattigvård, kommunens fattigvårdsstyrelse skyndar sig att tilldela honom något obetydligt understöd och att anmäla saken, hvilken derefter ej sällan kan få en sådan utgång, att personen, oaktadt icke utan arbetsförmåga, och oaktadt han åtminstone ej behöft annan än en tillfällig hjälp, betraktas såsom fattighjon för sin återstående lifstid och varder i sådan egenskap, enligt den sökande kommunens önskan och syfte, afförd till sin hemort för att der komma i åtnjutande af vidare fattigunderstöd. Hvad som också utfaller obilligt och, om man finge sätta tillit till framställda tillvitelser, jemväl föranledt klandervärda försök att undgå befarad fattigvård, är bestämmelsen af den alltför korta tiden af sex månaders vistelse inom tillflyttad socken för erhållande af försörjningsrätt derstädes. I detta hänseende är ock en förlängd, ändamålsenligare tid, eller omkring ett år, föreslagen af Utskotten, ehuru föreskriften derom skulle komma att få den inskränkta tillämpning, hvarom redan blifvit nämndt. En annan obillighet uppstår understundom, då en kommun kan blifva ålagd försörjning af behöfvande, som icke ens uppehållit sig inom kommunen sedan en tid af ända till 30 år och derutöfver. Onekligen hafva inträffade händelser af ofvannämnda beskaffenhet väckt ovilja emot den gällande fattigvårdslagen, hvars föreskrifter också böra ändras eller fullständigas. Men detta kan ske utan sådana rubbningar, som de af Utskotten föreslagna, och som ytterst skulle leda till de smärre fattigvårdssamhällenas upplösning i deras nuvarande betydelse. För min del kan jag icke motse den tidpunkt, då sådant bör önskas. Men deremot anser jag nödigt, såsom redan blifvit sagdt, att något göres för att förebygga uppkomsten af fattigvård, så vidt det på en fattigvårdslag kan bero, och för att utjemna dess börda. I sistnämnda hänseende bör, enligt min åsigt, fattigvården utveckla sig i den riktning, att *Staten* mellankommer med bidrag i flera fall och äfven på annat sätt än nu är bestämdt; likasom det vill synas lämpligt, om *län*et, som nu mera är vordet en kommun, uppträder såsom bistående de mindre kommunernas fattigvård — jag har mig bekant ett län, der sådant redan nu sker — dock detta med oeftergifligt vilkor att Statens och länets bidrag så ordnas, att derigenom icke i någon mån äfventyras att förringa omsorgen till minskning i fattigvårdens kostnader.

Jag har nu endast antydt hvad som närmast synes beröra den föredragna punkten angående fattigvårdssamhällenas inbördes förhållanden. Fattigvården inom riket, om den i sin helhet betraktas, erbjuder ännu andra och många viktiga frågor för lagstiftningens tillgörande. Något yrkande har jag, i öfverensstämmelse med hvad jag yttrade vid sammanträdet i förrgår, icke att framställa, helst de åsichter hvilkas verkliggörande jag motsatt mig, icke funnit sin egentliga plats i Utskottens förslag, utan blifvit uttalade på sidan af detsamma.

Herr

Herr Rundbäck: I afseende på stadgandet rörande tiden för förvärfvande af hemortsrätt tror jag lika med en af de nästföregående talarne, att det hade varit bättre, om man utsatt viss tid, till exempel ett år, i stället för två mantalsskrifningar. Det var likväl ej egentligen detta jag hade ämnat påpeka, utan i stället hvad som förekommer i femte punkten af denna afdelning i fråga om oäkta barns hemortsrätt. Nu är hemortsrätten enligt förslaget af tvänne slag: antingen medfödd eller förvärfvad. Antaget, att en qvinna, som eger oäkta barn, flyttar från ort till annan, så skulle den nya kommunen, sedan hon under tvänne mantalsskrifningar der vistats, vara tvungen draga försorg ej blott om qvinnan utan äfven om barnet. Detta strider emot rätt och billighet och mot nu gällande stadganden. Oäkta barn, som falla fattigvården till last, borde, enligt min tanke, ega hemortsrätt i den ort, der det är födt. Men saken kan betraktas såsom olämplig icke blott från församlingens utan äfven från den fattiga qvinnans sida. Ty denna lär icke kunna hoppas att blifva emottagen i någon församling, så länge denna har utsigt att med detsamma belastas med fattigunderstöd äfven åt ett barn.

På grund häraf anser jag, att femte punkten må erhålla följande förändrade lydelse: oäkta barn, under 15 år, har hemortsrätt der modren vid barnets födelse egde hemortsrätt.

Herr Engman: Jag har egentligen endast en formel anmärkning att göra emot tredje punkten, som innehåller, att hemortsrätt är förvärfvad inom det fattigvårdssamhälle, der någon efter fyllda femton år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar, sednast varit eller bort vara skattskrifven. Nu är likväl händelsen den, att ingen får skattskrifvas förr än efter fyllda 18 år; och emellan 15 år och 18 skulle man alltså, enligt ordalydelsen af Utskottets förslag, strängt taget icke kunna sägas tillhöra något fattigvårdssamhälle. Jag skulle derföre velat hafva ordet "skattskrifven" utbytt emot "kyrskrifven"; men jag vill ej hålla derpå, då jag i öfrigt finner förslaget i allo bättre än den nu gällande förordningen, hvadan jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Svanberg: Med anledning af en anmärkning, framställd af en talare från Göteborg, ber jag att få erinra, att två på hvarandra följande mantalsskrifningar upptaga endast ett år eller några dagar derutöver, och det är just den tidrymd, som den ärade talaren velat sätta i stället för Utskottets förslag. En annan talare har här påpekat vådan deraf, att den fattige skulle genom antagande af förslaget blifva i saknad af all fattigvård, då förslaget stadgar en obligatorisk fattigvård blott i fråga om vanvettiga samt föräldralösa barn under 15 år. Enligt det nuvarande systemet kan likväl äfven ifrågasättas den ovilkorliga rätt alla fattige ega i detta hänseende; och då tvist derom uppkommer afgöres frågan af Konungens Befallningshafvande. Enligt förslaget åter lägges afgörandet häraf i kommunalstyrelsens hand; och jag tror verkligen det vara ett temligen obefogadt antagande, att denna skulle i tillämpningen af sin myndighet visa sig mera obarmhertig än Konungens Befallningshafvande.

Dessutom ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att Utskottets förslag icke egentligen är något i detalj utarbetadt lagförslag, utan afser endast en skrifvelses aflåtande till Kongl. Maj:t, hvadan sjelfva förslaget endast berör hufvudprinciperna för fattigvården.

Jag hemställer om bifall till denna afdelning af Betänkandet.

Herr Treffenberg:

Herr Printzensköld: Då jag i allo delar Herr Hedlunds åsigt i ämnet, skulle jag helst hafva sett, att förslaget lydt så, som Herr Hedlund hemställt, nemligen att hemortsrätten kan förvärfvas genom ett års mantalsskrifning. Men jag vill likväl icke formulera något yrkande härom.

Jag begärde ordet egentligen med anledning af Herr Rundbäcks yrkande om förändring i stadgandet om oäkta barns hemortsrätt, deruti han föreslog, att dessa skulle ega hemortsrätt uti de församlingar, der de vore födda. Jag vill endast påpeka, att genom antagande af ett sådant stadgande skulle den orimligheten kunna uppkomma, att barnet och modern finge hemortsrätt inom olika församlingar, och att en fattigvårdsstyrelse sålunda skulle kunna skilja det späda barnet från dess mor. Ifrån godkännande af ett sådant förslag vill jag likväl varna Kammaren och påyrkar således bifall till Utskottets Betänkande i denna del.

Herr *Petter Andersson*, som begärt ordet, förklarade att han instämde med Herr Svanberg.

Herr Friherre Gripenstedt: Jag erkänner, att jag är mycket tveksam, huruvida den föreslagna bestämmelsen angående förvärfvad hemortsrätt är riktig. Här har nu blifvit förslaget, "att hemortsrätt kan förvärfvas inom det fattigvårdssamhälle, der någon, efter fyllda 15 år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar sednast varit eller bort vara skattskrifven." Om man antager detta såsom grund, blir följden den, att här måste försiggå en ny revision om den rätta hemorten för ett oändligt stort antal personer, ty de, som nu på grund af gällande bestämmelser hafva laglig hemortsrätt inom någon kommun, skulle möjligen kunna återskjutas till en annan kommun, derför att de hädanefter icke blifva fredade med mindre än tvänne års skattskrifningar. Jag är viss om, att detta icke skulle blifva annat än en ny något förbättrad upplaga af författningen utaf år 1847, der trenne års fortsatt skattskrifning utgjorde grunden för rätt till fattigunderstöd. Såsom ledamot af Regeringen under fem af de år, nämnda författning var gällande, har jag erfarit, hvilka ofantliga svårigheter detta stadgande medförde, icke blott för administrationen, utan ock för församlingarna, hvilka ofta återfingo såsom fattighjon personer, med hvilka de för länge sedan upphört att hafva någon förbindelse. Jag medgifver likväl, att en del af denna svårighet för Regeringen uppstod, derför att på den tiden icke fanns den nuvarande mellaninstansen, Kammarrätten, som befriar Regeringen från en stor del af dessa tvister af den mest betungande art. Man nödgades då göra efterforskningar, som ofta icke ledde till något resultat, efter den ort, hvarest en person under tre på hvarandra följande år sed-

nast varit mantalsskrifven. Den närvarande bostaden var icke den rätta försörjningsorten, ty der var personen icke skattskrifven eller hade icke varit det så lång tid som erfordrades. Man fick då gå tillbaka till den ort, hvarifrån personen sist inflyttat, och om han icke heller der varit trenne år mantalsskrifven, fick man söka än längre tillbaka o. s. v. Korteligen: att utforska den rätta försörjningsorten mötte ej sällan oöfverstigliga svårigheter; och jag är öfvertygad, att, om hemortsrätten bestämmes enligt det nu föreslagna stadgandet, att den skall egas inom det samhälle, der man tvänne år varit mantalsskrifven, dylika efterforskningar med alla dem åtföljande svårigheter samt slutligen mångahanda obilliga ömflyttningar af hemortsrätten skola blifva en gifven följd. Jag tror, att man här vid lag till utgångspunkt borde taga det nuvarande förhållandet, och att man således bör utgå derifrån, att en hvar har förvärfvad hemorts rätt, der den nu lagligen eges, men att, för att få en ny förvärfvad hemorts rätt, det fordras, att man på det nya stället varit tvänne år mantalsskrifven. Härigenom tror jag ock, att den svårighet, som af representanten från Göteborg omnämnts, såsom härledande sig från föreskriften om tvänne års mantalsskrifning, blefve i väsendtlig mån undanröjd, ty säkerligen skyr han detta stadgande om två år hufvudsakligen derföre, att han fruktar, det dessa efterforskningar efter den förvärfvade hemortsrätten skola blifva för svåra, och vill derföre hafva det inskränkt till ej mer än ett år. Deri har han äfven efter min tanke alldeles rätt. Men om man såsom grundsats antog min åsigt, att en hvar har förvärfvad hemorts rätt, der den nu lagligen eges, och det således endast blir fråga om den nya hemorts rätt, man hädanefter kan förvärfva, så tror jag, att man utan tvekan kan antaga den grund, som Utskottet föreslagit, eller tvänne års mantalsskrifning. Denna tanke kan ock ganska lätt uttryckas, endast 3:dje momentet förändras till följande lydelse: "Hemorts rätt inom annat fattigvårdssamhälle än det, der den för det närvarande af en hvar lagligen eges, förvärfvas, derigenom att man, efter fyllda 15 år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar derstädes är eller bör vara skattskrifven." För min del tror jag att detta vore lämpligt; nemligen att taga det nuvarande förhållandet, såvidt det är lagligt, till utgångspunkt och blott besluta, i fråga om ny hemorts rätt, huru den kan förvärfvas. Men jag bekänner dock, att jag är tveksam, huruvida jag skall föreslå Kammaren att besluta något sådant, ty i sak skulle häraf följa en ganska stor olikhet emot hvad Första Kammaren beslutat, och jag anser det ligga så stor vikt derpå, att Kamrarnes beslut i möjligaste måtto öfverensstämma, att jag ej vill taga på mitt ansvar att hafva föranledt en splittring i detta hänseende.

Således vill jag, om min åsigt icke vinner allmänna understöd, ej formulera något bestämdt yrkande härutinnan, utan inskränker mig i sådan händelse till att tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Hedlund: På den grund som den siste ärade talaren angifvit, vill äfven jag afstå ifrån mitt yrkande, så mycket heldre som de betänkligheter, jag påpekat, ändock torde blifva föremål för Regeringens bepröfvande.

Herr Leffler: Jag instämmer för min del i Utskottets förslag till stadgande angående hemortsrätten. Att det nuvarande förhållandet är alldeles oeffterrättligt, har jag icke hört någon förneka, och jag är öfvertygad, att hvad som i detta hänseende af Utskottet blifvit föreslaget skall förekomma större delen af de olägenheter, hvaröfver man nu klagar.

Här har talats om, att för hemortsrättens förvärfvande enligt det nu föreliggande förslaget skulle fordras tvänne års vistelse i en kommun. Jag kan likväl icke finna, att så lång tid dertill behöfves, ty för att blifva mantalsskrifven tvänne gånger å rad på ett ställe, erfordras icke längre vistelse derstädes än ett år eller något derutöfver.

Herr A. W. Nilson: Den förtydligande bestämmelse rörande förvärfvad hemortsrätt, som Herr Friherre Gripenstedt ansett här vara af vigt, tror jag icke vara behöflig, ty för mig synes det klart, att en ny lag icke kan hafva retroaktiv verkan. Der man således för närvarande har efter nu gällande lag en gång lagligen förvärfvat sig hemortsrätt, der bibehålles naturligtvis densamma fortfarande; och endast för förvärfvande af en ny hemortsrätt, sedan den nya lagen trädt i kraft, är det, som stadgandet om tvänne mantalsskrifningar kan läggas till grund.

I afseende på nödvändigheten af förändrade bestämmelser rörande mantalsskrifning har Utskottet äfven derom uttalat sig; och jag för min del kan ej annat än instämma med Herr Treffenberg deruti, att skärpning af stadgandena härom är af nöden, ehuru jag dock icke vill vara med om så stränga åtgärder, som dem Herr Treffenberg föreslagit.

Jag yrkar emellertid bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Efter sålunda slutad öfverläggning och sedan Herr Talmannen redogjort för de yrkanden, som derunder förekommit, såväl på bifall till punkten i oförändradt skick och jemväl på bifall till densamma i öfrigt, men med den af Herr Rundbäck i punktens femte moment föreslagna ändring, blef, på framställning af Herr Talmannen, Utskottets förslag utan förändring af Kammarén bifallet.

Afdelningen litt. D.

Nionde punkten.

Herr Ribbing: I afseende på denna punkt hemställer jag, att Kammarén måtte besluta, att punkten erhåller samma lydelse, som den enligt Första Kammaréns beslut har. Det är således uti sednare delen deraf som jag föreslår en sådan ändring, att den skulle komma att lyda på följande sätt: "Och bör kyrkoherden, eller den hans tjänst förrättar, sin embetspligt likmätigt, såsom ledamot deltaga i fattigvårdsstyrelsen, då han finner behöfvet det påkalla", så att med andra ord en dylik rätt skulle tillkomma allenast kyrkoherden eller hans vikarie, men icke öfrige inom fattigvårdsdistriktet tjänstgörande prester.

Skälet, hvarför Första Kammaréns beslut har afgjort företräde framför hvad Utskottet i förevarande punkt föreslagit, är för det första det, att kyrkoherden och hans vikarie, derest de fullgöra sina embetspligter,

utan tvifvel böra vara ibland dem, som bäst känna till de fattige och deras tillstånd samt bäst kunna bedöma, huruvida deras förhållanden äro sådana, att de kunna anses vara i verkligt behof af understöd. Och der kunskap om saken i förening med omdömesförmåga finnes, der böra äfven rätt och skyldighet att deltaga i dithörande öfverläggningar och beslut finnas.

Utskottet har såsom dess första skäl emot detta Första Kammarens beslut anført, att sjelfskrifvenhetsprincipen numera icke är omtyckt. Tycken kunna visserligen i och för sig vara mycket bra, men man bör väl dock pröfva, om de hafva något skäl för sig eller ej. Jag har nyss anført grunder, hvarföre jag anser, att tycket i detta fall har skäl, som tala emot sig. Det är för öfrigt visserligen sannt, att åtskilliga motioner blifvit väckta om sjelfskrifvenhetens upphörande i andra afseenden, men att sjelfskrifvenheten för pastorer i detta hänseende skulle försvinna har icke blifvit föreslaget.

Vidare är efter mitt omdöme Första Kammarens förslag, att en sådan rätt och pligt som den ifrågavarande *endast* lemnas åt kyrkoherdarne, bättre i det afseendet, att på ju flera personer ett ansvar blifvit kollektivt lagdt, desto mindre bryr sig efter regeln hvar och en särskildt derom, i tanke att någon annan af de gemensamt ansvarige nog gör det, under det att deremot, om en enda bär detta ansvar, han vanligen är angelägnare att uppfylla sin skyldighet.

På de skäl, jag nu anført, yrkar jag proposition på mitt nyss framställda förslag, att, i stället för de med kursiv stil tryckta raderna af punkten, deruti måtte införas en mening af enahanda innehåll med Första Kammarens beslut i ämnet.

Herr A. W. Nilson: Jag kan för min del, i olikhet med den förre värde talaren, icke godkänna Första Kammarens Utskotts-betänkande och det af samma Kammare antagna förslaget i denna punkt; och det derföre att jag likasom Utskottets öfriga ledamöter icke ansett sjelfskrifvenhet i i detta fall lämpligen böra ega rum, samt emedan det på många ställen — och jag är i tillfälle att kunna nämna åtskilliga sådana — visat sig, att t. ex. tienstgörande komministern ådagalagt större intresse för fattigvården än kyrkoherden. Jag finner derföre intet skäl att tillägga kyrkoherden en rätt, som han ofta icke på många år begagnar sig af, under det att den kanhända mera nitiske komministern är från all delaktighet i fattigvårdsangelägenheterna utesluten. Riktigast måste utan tvifvel vara att lemna öppet äfven för andra själasörjare än kyrkoherden att infinna sig hos fattigvårdsstyrelsen och göra sin talan hörd. Jag tror ej, att det goda, man väntar sig af kyrkoherdens sjelfskrifna ledamotskap, bör skattas särdeles högt. Åtnjuter han förtroende, så vinna hans ord afseende, äfven om han ej har rätt att deltaga i besluten; men är icke detta händelsen, så lärer väl fattigvårdsstyrelsen icke lyssna till hans förslag, utan handla efter egen åsigt. Det är alltså hufvudsakligast genom goda upplysningar och goda råd, som såväl kyrkoherden som öfrige inom distriktet tienstgörande prester kunna vara fattigvårdsstyrelsen till nytta, och det är på denna grund som jag anser att alla dessa böra ega rätt att, när de så för godt finna, vara vid öfverläggningarna närvarande och der göra de framställningar de önska.

Herr Svanberg: Med anledning af en anmärkning af representeranten från Upsala ber jag få fästa uppmärksamheten derå, att ganska ofta inom församlingarne finnas komministrar och adjunkter, som äro fullkomligt lika kvalificerade att deltaga i fattigvården och meddela råd och upplysningar, om de höras, som till och med kyrkoherdarne. Det synes mig således vara alldeles omotiveradt att instämma i Första Kammarens beslut derutinnan, att endast kyrkoherde eller den hans embete företräder skulle vara berättigad att deltaga i fattigvårdsstyrelsen.

Hvad deremot prestens sjelfskrifvenhet beträffar, så tror jag det icke betyder något om man låter denna bestämmelse bortfalla; är nemligen presten så kvalificerad att han åtnjuter församlingens förtroende, så torde det nog vara säkert, att församlingen icke underlåter att invälja honom i fattigvårdsstyrelsen; hvarom icke, så är det väl ock rätt, att denna sjelfskrifvenhet icke finnes.

Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Voug: Jag är hufvudsakligen af en föregående talare förekommen uti hvad jag hade velat anmärka, men ber dock få fästa uppmärksamheten derå, att jag anser att det vore bättre, om vi antog Första Kammarens förslag i denna punkt, möjligen med den inskränkning att det bestämdes, att kyrkoherde och komminister samt de, som deras embeten förrätta, skulle vara berättigade att deltaga i fattigvårdsstyrelse. Det finnes nemligen i städerna prester med mindre fast anställning, såsom t. ex. fång- och hospitalspredikanter, och att äfven åt dem inrymma denna rättighet anser jag mindre lämpligt, enär ju derigenom öfverläggningarna ofta nog skulle mer än nödigt förlängas.

I den kommun jag tillhör har man äfven funnit sig väl af kyrkoherdens sjelfskrifvenhet såsom fattigvårdsledamot, just derföre att han kanske bäst af kommunens medlemmar är i tillfälle att inhemta närmare kännedom om de fattiges behof. Jag har äfven velat påpeka, att Utskottet icke lagt tillräckligt märke till skilnaden mellan stad och land i detta afseende, samt ber att ytterligare få återkomma till denna fråga vid nästa punkt.

För närvarande vill jag emellertid icke framställa något bestämdt yrkande, enär jag är viss att Regeringen skall taga denna likasom öfriga punkter af Utlåtandet i noga öfvervägande, då ett förslag till ny fattigvårdsstadga framdeles kommer att afgifvas.

Herr Ridderstad:

Herr Printzensköld: Jag vill icke länge uppehålla Kammarens tid, utan ber endast få göra den anmärkning, att, då Utskottet i första momentet af den föredragna punkten öfverlemnadt åt kommunalnämnden att utse fattigvårdsstyrelse, men det enligt kommunalförfattningarna tillkommer presterskapet att i denna nämnds förhandlingar och beslut deltaga, Utskottets i sista momentet af punkten föreslagna undantag från detta stadgande synes mig mindre lämpligt, hvarföre jag ock förenar mig i Första Kammarens beslut i afseende å denna punkt.

Herr von Troil: För min del anser jag den förändring, som Utskottet gjort i afseende å Första Kammarens beslut i denna punkt, vara

mindre lycklig. och anhåller sålunda, att Kammaren, på de af Herr Ribbing angifna grunder, behagade bifalla det af Första Kammaren i afseende å den nu föredragna punkten fattade beslutet.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen upptog de derunder gjorda yrkandena och framställde i enlighet dermed propositioner först på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick och dernäst på bifall till punkten i öfrigt, men med sådan lydelse för punktens sednare del, som blifvit af Första Kammaren antagen. Herr Talmannen förklarade den sednare af dessa propositioner besvarad med öfvervägande ja; och hade Kammaren alltså med godkännande af punktens förra del beslutat, att sednare delen af denna punkt, näst efter det å tredje raden förekommande ordet "kommunalnämnden" skulle lyda sålunda: "och bör kyrkoherden, eller den hans tjänst förrättar, sin embetspligt likmätigt, såsom ledamot deltaga i fattigvårdsstyrelsen, då han finner behofvet det påkalla".

Punkten 10.

Herr Ribbing: Det finnes under Litt. D i Utlåtandet två punkter, hvaraf den ena, enligt min tanke och efter hvad jag fruktar, är af den beskaffenhet, att, om den oförändrad bifalles, man skulle komma i fara att möjligen se ett fattighjon stäldt på svältkur. För att nu blott hålla mig till den första af dessa punkter, den föredragna tionde, så har jag intet emot, att fattigvårdssamhället indelas i kretsar eller rotar, icke heller att för hvarje sådan en särskild fattigvårdsstyrelse väljes. Men deremot anser jag det vara af särdeles stor vikt, att Riksdagen uttalar en bestämd åsigt — hvilket icke Utskottet gjort — om förhållandet i afseende på den magt och utöfningskyldighet, hvari rotestyrelserna skola stå till centralstyrelsen. Man kan visserligen vara osäker om, huruvida ens någon centralstyrelse skall finnas i fattigvårdssamhälle, som blifvit deladt i roter; dock torde man få antaga att så verkligen är meningen, alldenstund Utskottet säger, att det "*dessutom* bör inom hvarje krets eller rote utses en fattigvårdsstyrelse för handhafvandet af kretsens eller rotens fattigvårdsangelägenheter".

Om förhållandet emellan embetsstyrelsen och rotestyrelserna finnes deremot i Utskottets Betänkande ej ett ord. Jag föreslår därför följande tillägg till denna punkt: "dock ege fattigvårdsstyrelsen för hela fattigvårdssamhället skyldighet att tillse, det intet som tillhör fattigvården i kretsarne eller rotarne varder uraktlåtet; och böra de särskilda fattigvårdsstyrelserna i dessa vara pligtiga att ställa sig till efterrättelse hvad i sådant hänseende af den gemensamma styrelsen varder dem anbefalldt." Eljest skulle det nemligen lätt kunna hända att, om en ringa del af samhället komme att bilda en särskild rote, ett oblidt öde skulle kunna göra, att de, som egde att der erhålla understöd, komme att ställas på så knapp kost och i så ogynnsamma förhållanden, att icke någon annan utväg finnes, än att de genom tiggande i andra rotar nödgades söka skaffa sig sitt uppehälle. Och detta vore hårdt och obilligt både för fattighjonen i en sådan rote och för det fattigvårdssamhälle, hvarest de genom allmosor sökte fylla hvad som förvägrats dem inom deras egen krets.

Det är sålunda så väl från synpunkten af fattighjonens som öfriga fattigvårdsmedlemmars intresse, som jag hos Herr Talmannen vågar anhålla om proposition på det af mig nyss upplästa tillägget till den nu föredragna punkten.

Herr Åstrand: Den magt och myndighet, som Utskottet inrymmer åt de särskilda rotarne eller kretsarne, skulle, i fall förslaget bifölles, göra fattigvården alltför vidlyftig, och dessutom möta oöfverstigliga hinder deruti, att man icke skulle kunna göra roteindelningen så liten som möjligt, då t. ex. en rote mången gång kunde komma att bestå blott af det jordområde, som eges af en enda person; i hvilket fall denne ensam skulle ega att bestämma, huru mycket de fattige inom denna krets hade att i fattighjelp uppbära. Då härtill kommer att det redan i nionde punkten stadgas, att en gemensam fattigvårdsstyrelse skall finnas inom hvarje fattigvårdssamhälle, så anser jag det vara bättre att, i stället för den nu föredragna tionde punkten, antaga 3:dje mom. af 3 § i den nu gällande fattigvårdsförordningen, hvilket moment är af följande lydelse: "då fattigvårdssamhälle fördelas i kretsar eller rotar, bör inom hvarje sådan en af fattigvårdsstyrelsens ledamöter vara ordningsman, med åliggande att å fattigvården derstädes hafva närmare uppsigt och verkställighetsåtgärderna besörja." Jag kan ej annat föreställa mig, än att inom det gemensamma fattigvårdssamhället prester och andra lämpliga personer skola finnas, åt hvilka det uppdrag kan lemnas att organisera de särskilda rotarne, förutan hvilket ordnande församlingen icke eger den kontroll den bör ega, och de fattige icke det skydd och den uppsigt, som bör egnas dem af understödsgifvarne.

Jag yrkar sålunda, att 3:dje momentet af 3 § i nu gällande fattigvårdsförordning måtte antagas i stället för den nu föredragna punkten.

Herr Wener: Jag instämmer fullkomligt i Herr Ribbings åsikter i afseende på behöfligheten att ställa kretsrotarne under uppsigt i och för deras skyldigheter mot de fattige; men jag hemställer dock, om det icke vore lämpligare att införa det af Herr Ribbing föreslagna tillägget i slutet af den nästföljande tolfte punkten, i stället för att, såsom han föreslagit, sätta det i slutet af den nu föredragna tionde punkten. En annan liten omständighet, som dock möjligen icke betyder så mycket, vill jag äfven omnämna, nemligen att, om hvarje krets skall utse sin särskilda fattigvårdsstyrelse, det möjligen kan vara kinkigt att veta, huruvida det jordområde, som eges af en enda person och bildar en krets, ens kan kallas för en fattigvårdsstyrelse. Jag vill dock ej mycket fästa mig vid denna omständighet, utan upprepar endast, att jag anser, att man vunne det mål man synes önska, om det föreslagna tillägget fogades till nästa punkt, hvarföre jag ock yrkar bifall till den punkt som nu föreligger

Herr A. W. Nilson: Att en gemensam fattigvårdsstyrelse skall finnas anser jag temligen tydligt framgå af innehållet i nionde punkten, utan att man behöfver, i likhet med Herr Ribbing, gissa sig dertill af ordställningen i nu föredragna tionde punkten. Hvad vidare angår den omstän-

digheten, att Utskottet icke närmare angifvit gränserna för den magt och myndighet, som centralstyrelsen skulle ega utöfva öfver rotestyrelserna, så har Utskottet ansett öfverflödigt intaga några närmare bestämmelser härom uti de allmänna grunder till ny fattigvårdslag, som här blifvit framlagda. Sådana bestämmelser höra till detaljerna vid författningens utarbetande, och det torde icke behöfva befaras, att Regeringen skall underlåta att i den väntade nya fattigvårdslagen meddela sådana föreskrifter, som i nu berörda riktning finnas erforderliga.

Vidkommande slutligen Herr Åstrands förmenande, att särskilda rotestyrelser vore öfverflödiga, emedan åtskilliga kretsar vore så små att det vore tillräckligt att blott tillsätta en ordningsman, så får jag anmärka, att det å andra sidan jemväl på många håll inträffar, att rotarne äro så stora, att det för vården af deras fattigvårdsangelägenheter icke vore nog att tillsätta en ordningsman, utan att på sådana ställen en särskild fattigvårdsstyrelse vore oundgängligen nödig.

För öfrigt tror jag förvisso att, innan den blifvande fattigvårdslagen blifvit definitivt antagen, densamma kommer att blifva föremål för en så noggrann ompröfning i alla dess delar, att man för närvarande icke torde behöfva inlåta sig i en alltför vidlyftig diskussion om mindre viktiga detaljfrågor, utan endast fästa sig vid de allmänna hufvudgrunderna.

Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Friherre Gripenstedt: Herr Talman! Mine Herrar! För min del är jag af alldeles samma åsigt, som åtskillige föregående talare derutinnan, att det ur billighetens och mensklighetens synpunkt är nödvändigt att dessa smårotar ställas under centralstyrelsernas uppsigt, hvadan jag äfven förenar mig i det af Herr Ribbing framställda förslaget.

Ett annat sätt till förändring vore det af Herr Wener uppgifna, nemligen att uti den följande punkten, som handlar om anförande af klagomål hos kommunalstämma, låta införa ett liknande tillägg. Derigenom komme visserligen kommunalstämman i tillfälle att bedöma förhållandet, men då skulle likväl en instans bortfalla, nemligen centralstyrelsens pröfningsrätt och uppsigt öfver kretsförvaltningen. Som jag likväl anser att, i samma mån som indelningen af fattigvården är ställd på rotar, dessa kretsstyrelser äfven i samma mån böra subordinera under centralstyrelserna, så förenar jag mig, som sagdt, i det af Herr Ribbing framställda förslaget.

Efter sålunda slutad öfverläggning framställde Herr Talmannen propositioner på de yrkanden som förekommit, nemligen dels på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick, dels på bifall till samma förslag i öfrigt, men med det af Herr Ribbing föreslagna tillägget, dels ock slutligen på afslag och bibehållande i stället af de stadganden, som finnas meddelade uti § 3 mom. 3 af gällande fattigvårdsförfordning. Den förstnämnda af dessa propositioner fann Herr Talmannen besvarad med öfvervägande ja, och hade Kammararen alltså bifallit Utskottets förslag.

Kammararens ledamöter åtskiljdes nu kl. 3 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 4.

Fortsattes och slutades behandlingen af Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 33) i anledning af väckta motioner rörande fattigvårdslagstiftningen i riket.

Härvid förekom i ordningen

Punkten 11.

Herr Ribbing: I den punkt, som nu är föredragen, förekommer, såsom hvar och en lätt torde finna, högst väsendtliga förändringar emot hvad nu gällande fattigvårdslag stadgar, i det nemligen klagan öfver fattigvårdsstyrelsens beslut skulle få ske allenast hos kommunalstämman, men icke, såsom för närvarande är fallet, hos Konungens Befallningshafvande och öfverordnade myndigheter. Jag, för min del, måste uppriktigt bekänna, att jag icke med min röst kan godkänna ett sådant förslag. Hvad till en början angår klagan hos kommunalstämman, den enda form af klagan, som blifvit förordad att tillåtas de fattige, så vill jag visserligen icke betvifla, att ju i de smärre kommunerna dessas egna medlemmar kunna personligen känna de fattiga och understödsbehöfvande samt deras behof, och i sådant fall ligger redan i denna personliga bekantskap till en viss grad en borgen för, att den fattige får åtnjuta det understöd, hvaraf han är i behof, oaktadt man måste medgifva att äfven här parten blir domare i egen sak, ty kommunens alla medlemmar, hvilka erlägga bevilning efter 2:dra artikeln, äro de som skola betala understödet, hvarför det är i viss mån ursäktligt, om de icke bedöma saken med full opartiskhet. Men helt annorlunda gestaltar sig förhållandet i städerna samt äfven de stora kommunerna på landet. Hvad särskildt angår städerna, så vill jag i parentes sagdt nämna, det jag förmodar Utskottets mening hafva varit, att den ifrågavarande nya fattigvårdslagen skulle gälla äfven städerna, ehuru sådant icke framgår af förslaget, ty i förevarande elfte punkt talas endast om kommunalstämman såsom högre instans för klagomåls fullföljd, men, såsom vi veta, ega icke städerna kommunalstämman, utan, då antalet innevånare icke betingar val af stadsfullmäktige, dylika angelägenheter afgöras inför magistrat och allmän rådstuga. Emellertid supponerar jag, det meningen är att den nya lagen skall gälla äfven städerna. Jag finner då vådligt, att i städerna och de folkrikare kommunerna på landet pluralitetens af de röstegande beslut i dylika frågor skall gälla, ehuru denna pluralitet i de flesta fall icke känner den hjälpsökande, äfven om man, så att säga, stupade på honom, än mindre har reda på hans personliga förhållanden och behof. Då man deremot rimligtvis kan och bör antaga, att fattigvårdsstyrelsen bättre känner den behöfvandes ställning, huru kommer det då väl att gå, om i städerna eller dessa vidsträckta kommuner å

landet klagomål skall anföras och afgöras hos stadsfullmäktige, allmän rådstuga eller på landet kommunalstämma? Jo! så att om den klagande är personligen bekant med någon medlem af nämnda korporationer, kan han i denne finna en stark förespråkare, hvilken, derest han skulle vara vältalig, kan blifva den fattige till så mycket större nytta, som de öfriga medlemmarne hafva ingen bekantskap med honom, utan måste lita på lemnade uppgifter; och på detta sätt kan den behöfvandes önskan lätt nog blifva uppfylld. Finnes deremot icke någon medlem bland de beslutande, hvilken känner den behöfvande, då supponerar man naturligen, att fattigvårdsstyrelsen handlat rätt och låter alltså förblifva vid dess beslut: den fattiges klagomål afslås. Den klagandes öde kommer således att bero på den rena tillfälligheten, om han bland de beslutande eger någon bekant, som vill föra hans talan. Att hafva regress till sådana myndigheter, anser jag vara en ringa eller så godt som ingen fördel för den klagande och icke heller för kommunen. Skulle man nu åter stadga, att rådstugan eller stadsfullmäktige icke finge afgöra frågan förr, än den pröfvat ingifna handlingar o. s. v., i hvilket fall dessa myndigheter skulle uppträda såsom en laga domstol, så är detta visserligen godt och väl, men då frågas, om stadsfullmäktige verkligen äro lämpliga att utgöra en domstol, och om de hafva den vana och de insigter, som fordras för en laga pröfning? — För min del vågar jag betvifla detta, och anser därför den regress, som för städerna blifvit föreslagen, af ringa fördel, samt ofta nog snarare leda till nackdel för den klagande samt tillfällighet och ojämnhet i besluten. — Å andra sidan får jag säga, det jag anser den hjälpbehöfvande böra ega rättighet att klaga öfver honom vägradt understöd. Genom Kammarens bifall till andra momentet under Litt. A har Kammaren redan uttalat, att gammal, sjuk eller vanför, äfven om hans behof af understöd är än så mycket konstateradt, möjligen kan af fattigvårdsstyrelsen blifva förvägrad understöd — åtminstone lägger icke lagen hinder i vägen därför. Genom bifall till tionde punkten har Kammaren, i fråga om handhavandet af fattigvårdsangelägenheterna gått in på ett fåmannavälde, hos hvilket obillighet och omensklighet lättare kan tänkas, än om de beslutande utgjordes af flera personer. Lägga vi nu härtill, att Utskottet under Litt. F förbjudit betalande, så äro dessa sjuka, gamla och vanföra personer i sjelfva verket bundna inom det fattigvårdssamhälle, hvilket de tillhöra, såsom vore de belagda med bojor, ty en åldrad, sjuklig eller vanför person är hindrad att röra sig fritt, och då de nu icke få betla, blifva de, om nu denna elfte punkt bifalles, i dessa sina bojor ställda i oinskränkt beroende till lif och välfärd af en rent godtycklig magt: helt och hållet ställda under fattigvårdsstyrelsens godtfinnande. Detta kunde visserligen måhända gå an under sådana förhållanden, som en ledamot i Kammaren under Lördagens plenum antydde, då han nemligen sade, att det icke alls behöfdes något laga skydd för dessa fattiga, om de som hafva tillsyn öfver fattigvården blott hafva hjertat på rätta stället. Jag kan naturligtvis icke veta huru härmed i allmänhet förhåller sig, men jag måste sanningen till heder bekänna, hvad mig sjelf angår, att jag mer än en gång efter ett kritiskt ögonblick med ånger och ledsnad funnit, att hjertat icke då sutit på rätta stället. Lycklig den, som kan säga, att han sjelf, och taga på sitt ansvar, att andra alltid så hafva. Jag vill icke bestrida, att så

kan vara händelsen, utan är skyldig att tro det sagda; men att det sagda om pluraliteten af de inom fattigvårdssamhällena beslutande icke vid alla tillfällen eller med säkerhet gäller, derom vittnar en beklagansvärd erfarenhet. Det går väl an att hjälpa första och andra gången den fattige kommer, kanske ännu några gånger; men förnyas ständigt den fattiges bön, då vill hjertat så lätt ej låta höra af sig eller träda fram "på rätta stället"; man tröttnar då så lätt, och likväl är det säkerheten att få understöd då behovet infinner sig, som utgör grunden för den fattiges välfärd och existens. Jag frågar nu, om i sådana mål, som röra denne sjuklings och ålderstignes hela existens och välfärd, han skall vara uteslängd från den fördel vi alla åtnjuta, äfven i fråga om våra ringare angelägenheter, att nemligen anföra klagomål hos laga instans och fullfölja vår talan ända till Kongl. Maj:t. Mig synes detta obilligt, och böra vi så mycket heldre undvika att fatta beslut, som kunna vara obilliga eller orättvisa, som det här gäller sådana personers rätt, hvilka icke ega några representanter inom denna Kammare. Väl vet jag, att under diskussionen gifvit sig till känna en önskan att i denna fråga komma till samstämmighet med Första Kammaren, och att man därför icke vill lemna bifall till något från Första Kammarens beslut afvikande förslag, men jag vill dock fästa uppmärksamheten derpå, huru ömtålig och för mångas tåmliga välfärd viktig den nu förevarande punkten är; och om äfven, till följd af Kamrarnes olika beslut, det värsta som skulle kunna hända inträffade, att nemligen saken komme att på ett år uppskjutas, så är detta i allt fall långt mindre farligt för oss, än om Kammaren gjorde sig skyldig till ett orättvist beslut.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, vågar jag hemställa, att Kammaren, med underkännande af elfte punkten i Utskottets förslag, ville uttala sitt gillande och såsom sitt beslut upptaga hvad i 22 § 1:sta, 3:dje och 5:te momenten af nu gällande förordning angående fattigvården i riket finnes stadgad derom, att klagan öfver fattigvårdsstyrelses åtgärder eller beslut i fattigvårdsmål må anföras hos Konungens Befallningshafvande samt sedermera derifrån fullföljas hos Kammarrätten samt slutligen hos Kongl. Maj:t i dess Ecklesiastik-departement.

Med Herr Ribbing instämde Herr *Anders Eriksson*.

Herr Ola Jönsson: Jag har begärt ordet allenast för att gifva tillkänna, det jag, för min del, icke vill bifalla andra momentet i förevarande elfte punkt. Vi hafva redan genom antagande af första punkten beslutat, att endast vansinnig person och föräldralöst barn under 15 år, som saknar egen tillgång, äro ovilkorligen berättigade till understöd. Alla andra fattige, om än aldrig så gamla, vanföra eller sjuka, komma således att ställas fullkomligt rättslösa. Utskottet har visserligen förmenat, att hvarken ålder, sjuklighet eller vanförhet utgöra i och för sig bevis på oförmögenhet att bidraga till sitt uppehälle, men jag tror dock, för min del, att hvilken af dessa orsaker som helst kan göra en person alldeles oförmögen att sig sjelf försörja. Utskottet antager vidare, att den enskilda välgörenheten och barmhertigheten säkert skola afhjälpa de svåraste behoven. Jag vet visserligen, att denna välgörenhet och barmhertighet emot

fattiga äro stora i vårt land, men männe icke denna välgörenhet oftast är störst, om den tror, att den skall blifva känd, hvaremot om fattigdomen dväljes i någon aflägsen koja, den tilläfventyrs torde förglömma sig. Jag skulle dock icke hysa betänklighet vid att godkänna punkten, om icke den kommunala rösträtten vore så ojemnt fördelad, ty såsom nu är förhållandet kan det i vissa kommuner inträffa, att en enda person kan diktera hvilket beslut som helst; och är det väl derfor icke lämpligt att lägga all magt i en enda persons hand, samt göra den fattiges existens utslutande beroende på denne persons godtycke. Jag skulle således helst önska afslag å denna punkt, men då jag förmodar, att Kammaren det icke vill, emedan, påstår man, den grund, hvarpå hela förslaget hvilar, derigenom skulle rubbas, vågar jag dock anhålla, att Kammaren ville vidtaga någon förändring uti ifrågavarande punkt, och har jag i sådant hänseende uppsatt ett förslag, som jag nu tager mig friheten att uppläsa:

Med denna förändring tror jag, att punkten gerna kan bifallas, emedan, då ett större flertal komma att ega inflytande på besluten i fattigvårdsärenden, större garanti förefinnes, att dessa beslut komma att grundas på billighet och rättvisa.

Med Herr Ola Jönsson instämde Herr *Per Nilsson* från Christianstads län.

Herr Ridderstad:

Herr A. W. Nilson: Mot första momentet i den föredragna punkten har anmärkts, att der icke lemnas någon föreskrift huru förhållas skall i stad, om missnöje anmäles mot fattigvårdsstyrelses beslut. Denna ofullständighet var emellertid icke af Utskottet förbisedd; men då Utskottet ansett sig ej böra afvika från den af Första Kammaren redan antagna formuleringen af de särskilda punkterna i andra fall, än då meningarna voro skiljaktiga i sjelfva *saken*, så har Utskottet ej föreslagit något tillägg eller förändring vid denna punkt. Grundsatsen är dock tillräckligt uttryckt att de understödssökande få vända sig till fattigvårdsstyrelsernas principaler, hvilka äro å landet kommunalstämma och i stad stadsfullmäktige eller allmän rådstuga.

Äfven mot andra momentet hafva åtskilliga anmärkningar blifvit gjorda. Jag kan dock ej finna annat, än att antagandet af detta moment är ett korollarium af Kammarens beslut rörande andra punkten. Då man der bestämt den kategori af understödstagare, hvilka ega att påräkna understöd endast efter pröfning af fattigvårdsstyrelsen, och detta understöd är helt och hållet frivilligt, kan jag icke tänka mig huru det af högre instans skall kunna ådömas. Dessutom tror jag, att den farhåga man här uttalat, att antagandet af detta moment skulle leda derhän, att de fattige

kunde blifva utsatta för en svår behandling, låter värre än den i verkligheten kommer att gestalta sig; ty om man rådfrågar erfarenheten torde man icke behöfva befara sådana vådor. Det lär icke finnas någon fattigvårdsstyrelse, som lemnar en verkligt behöfvande utan hjälp; deremot kan det väl hända, att lättingar och drinkare blifva nekade understöd. Men om fattigvårdsstyrelsen der vid lag någon gång förfar något hårdt, är detta i min tanke fullt berättigadt. -- Då jag alltså icke kan finna, att dessa klagomål hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kunna leda till någon påföljd, enär det ju beror på kommunernas fria vilja att lemna understöd eller icke, så får jag på det kraftigaste förorda bifall till Utskottets förslag.

Herr Kjellman: Hvad som i sednare delen af denna elfte punkt förekommer kan jag icke för min del godkänna, ty skall pröfningsrätten så inskränkas, att ingen klagan eller appell må öfver kommunalstämmobeslut ega rum, så fruktar jag, att en del utblottade menniskor blifva satta på svältkur -- det finnes nemligen kommuner, som sakna både ädelmod och barmhertighet emot sina nödlidande. Jag vill derföre, att åtminstone pröfningsrätten må utsträckas till Konungens Befallningshafvande, men ej till domstol, hvilket sednare en värd talare på Göteborgs-bänken förliden Lördag förordade, ty då skulle ett slut icke så snart kunna erhållas. För öfrigt tror jag icke, att någon ny fattigvårdsförordning verkar der till, att fattigdomen i någon mån kan minskas, ty det är icke fattigförordningen, som gjort vårt samhälle så behöfvande. Det är en sjukdom bland Svenska folket, som smittat så väl hög som låg, rik som fattig, och denna sjukdom heter högfärd och den har slöseri och lättja till följeslagare. Botemedlet för detta tror jag icke kan sökas i en ny författning. Det kan visst vara sannt, att vissa moment eller paragrafer i nuvarande författning kunde eller borde annulleras eller förändras, men i det hela har visst icke den åstadkommit vårt stora obestånd. Jag yrkar hvad jag tillförene här nämnt, att pröfningsrätten öfver kommunalstämmas beslut må utsträckas till Konungens Befallningshafvande.

Herr Dahm: I likhet med den förste talaren hyser jag vissa betänkligheter att antaga denna paragraf, hvilken är så hård att man af denna dess egenskap skulle tycka sig märka att den behöfvande ej är representerad vid Riksdagen. Måhända var det nödvändigt att antaga andra momentet i 1 §, men icke är det skäl att, för det man antagit en hård lag, göra denna ännu hårdare genom att utveckla konsekvenserna deraf i alla dess följder. Det finnes en gammal regel, som säger: sträng i sak, men mild i sättet. Denna regel följer man dock icke om man betager de fattige rätten att klaga, en rätt som har gammal häfd för sig i Sverige. Det är visserligen sannt, att den, som af fattigvårdsstyrelsen fått afslag på sin begäran om understöd, enligt förslaget skulle kunna deröfver klaga hos kommunalstämman, men jag fruktar att den fattige dervid icke så sällan träffar stämmor, besökta som vanligt af några få, hvilka, såsom en talare här uttryckt sig, icke hafva hjertat på rätta stället och till hvilka det lika litet lönar sig att vädja, som det lönar sig att klaga inför vargen att hunden bits. Jag kan derföre icke annat än instämman med Herr Ribbing och yrka bifall till hans framställning.

Herr Rosenberg: Jag är verkligen villrådig hvad jag skall yttra om sista momentet i denna punkt. Många skäl tala för och många mot antagandet af detsamma, och det är således ingalunda lätt att afgöra hvad som i denna fråga är det bästa. Om man vågade hoppas, att alla kommuner voro så sinnade, som de borde vara, skulle jag vilja utdraga konsekvenserna af beslutet rörande första punkten ända derhän att icke gifva de fattige rätt att klaga. Men det torde finnas kommuner, som, lemnade åt sig sjelfva, föga skola bry sig om sina fattige; och det kan derföre vara betänkligt att tvärt öfvergå från en princip till en annan alldeles motsatt.

Jag tror icke att det egentligen är nuvarande lag som gifvit anledning till de högljudda klagomålen, utan snarare tillämpningen af samma lag. Jag har en mer än tjuguarig erfarenhet deraf att, då arbetsföra personer blifvit af fattigvårdsstyrelserna vägrade understöd, de vändt sig till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, som, i stället för att pröfva de verkliga förhållandena, helt kavaljerement gifvit resolutioner, hvarigenom fattigvårdsstyrelserna ålagts att gifva sökanden det underhåll, hvaraf han kunde vara i behof. Visserligen ligger i dessa uttryckssätt en församlingen tillerkänd pröfningsrätt, men frågan var ju redan pröfvad, då understödet afslogs, och nu tolkar sökanden resolutionen på helt annat sätt än fattigvårdsstyrelsen. Kongl. Maj:t och Kongl. Kammarrätten hafva i sednare tider gått ända derhän, att de genom utslag ålagt kommunerna att betala kontant understöd, utan rättighet att intaga understödstagarne å försörjningsinrättning, der man kunnat tillgodogöra sig deras arbetsförmåga. Detta gör att det väl kunde vara skäl att vidtaga den af Utskottet föreslagna förändring; men då jag likväl icke vågar bestämt anförtro hela afgörandet åt kommunalstämmen, vill jag heldre såsom en öfvergång förena mig med Herr Ola Jönsson i det af honom framställda förmedlingsförslaget.

Herr Jonas Andersson: Bland de väsendtligaste anmärkningar, som mot nu gällande fattigvårdslagsstiftning blifvit gjorda, är att församlingarne hafva obligatorisk skyldighet att försörja sina fattige, och att dessa fattige ega rätt att klaga öfver beslut, hvarigenom understöd blifvit dem vägradt. Detta har väckt allmänt missnöje i landet, och den siste talaren har ådagalagt, hvartill en sådan besvärsmätt kan leda. Nu har Utskottet i vissa fall frångått denna obligatoriska skyldighet och inskränkt densamma till vansinnig person och föräldralöst barn under 15 år; och denna inskränkning är af Kammaren redan godkänd. I öfrigt beror det på församlingen att meddela fattigunderstöd eller afslå detsamma. Det af Utskottet i den föredragna punkten föreslagna stadgandet står således i fullkomlig konsekvens med den frivillighet, som redan blifvit af Kammaren beslutad; men att gifva besvärsmätt åt de fattigvårdssökande, som icke hafva någon i lag grundad rättighet till understöd, vore att alldeles frångå den princip, på hvilken hela förslaget hvilar.

Man har invänt, att det kan inträffa, att inom vissa kommuner saknas nödig kännedom om de fattiges förhållanden, men jag hemställer om man kan förutsätta, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skola kunna ega bättre kännedom derom än kommunerna sjelfva, hvilka hafva de fattige

inom sig. I större kommuner finnes en ledamot af fattigvårdsstyrelsen inom hvarje del af församlingen, hvilken ledamot har till uppgift att tillse de fattige; och då torde i det fallet icke kunna befaras någon brist på kännedom om förhållandena. Skulle nu en person, som icke har på lag grundad rättighet till fattigunderstöd, få anställa rättegång mot den kommun, som vägrat honom sådant understöd, så hemställer jag huru detta skulle komma att taga sig ut, då författningen i öfrigt är grundad på frivillighet. Jag tror därför, att, om vi skola fortgå i enlighet med de principer, som ligga till grund för förslaget, så böra vi bifalla denna punkt.

Jag har under enskilda samtal hört flere af Första Kammarens ledamöter gilla denna punkt och säga, att det var en ren tillfällighet, att Första Kammarens beslut icke utföll i öfverensstämmelse dermed. Det torde därför vara sannolikt att, om Andra Kammaren nu bifaller Utskottets förslag och inbjuder Första Kammaren att sig derom förena, denna inbjudning kommer att antagas.

Herr Peter Andersson: Åtskillige föregående talare hafva yttrat betänkligheter för antagandet af sednare momentet af nu ifrågavarande punkt. Inom Utskottet uttalades äfven betänkligheter mot detta tillägg, men man ansåg likväl, att, då den fattige, när han ej fick sitt behof af understöd uppfyllt af den fattigvårdsstyrelse, der han anmälde sig, hade kommunen att vända sig till, farhågan i denna del för något åsidosättande af hans rätt och bästa borde vara undanröjd. För min del tror jag — och det torde vara ovedersägligt, — att ingen kan bättre känna den fattiges behof än den kommun han tillhör; och den öfvertygelsen bör man väl ock hafva, att kommunen icke skall lemna den verkligen behöfvande utan hjälp och undsättning i hans svåra betryck. Å andra sidan torde det falla af sig sjelft, att, om hos fattigvårdsstyrelsen en person påkallar understöd, som icke anses vara deraf i behof — han kan vara fattig, men ega arbetskraft och möjlighet således att på lofligt sätt försörja sig och de sina — det är, säger jag, i så fall tydligt, att styrelsen afslår hans begäran. Och då han sedermera bär fram densamma på kommunalstämman, skall denna antagligen vara af samma åsigt. Egde han då den reträtten att, för att förblifva i sin lättja, vända sig till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och af denna myndighet möjligen erhöle ett icke behöfligt understöd, kunde detta naturligtvis icke undgå att väcka missnöje hos fattigvårdsstyrelsen och kommunen samt visserligen icke befrämja den välvilja och det goda förhållande, som mellan dem och länets styrelse bör ega rum.

Jag tror, att hvar och en, som närmare tänker på förslaget, skall finna, att det i sjelfva verket ej innebär någon våda för den fattige. Jag är ingalunda — det kan jag försäkra — med om att stifta en lag, som gör den fattige rättslös, men jag vill icke heller, att han skall ega magt att, utöfver hvad de, af hvilkas tillgångar understödet skall utgöras, anse vara af behofvet påkalladt, tilltvinga sig obehörig hjälp på deras bekostnad. För min del anser jag således, att punkten kan och bör godkännas oförändrad.

Herr

Herr Uhr: Det låter visserligen ömt och rörande, att man icke vill förhindra den, som hos den kommun han tillhör sökt men förvägrats fattigunderstöd, att hos embetsmyndigheterna föra klagan deröfver, att fattigvårdsstyrelsen och kommunalstämman icke velat gifva honom så mycket han begärt. Men å andra sidan tror jag, att erfarenheten lärt oss, att just den lagstiftning, vi nu hafva för fattigvården, gifvit anledning för lättjefulla personer och sådana, som genom hvarjehanda orsaker råkat i behof, att inbilla sig vara förtjenta föremål för den offentliga barmhertigheten; att hoppas på understöd och att gå instanserna igenom samt verkligen också ganska ofta få rätt i den högre instansen, emedan man der icke kan känna behovets verkliga beskaffenhet såväl som församlingen. Hvarföre har man förordnat fattigvårdssamhällellens indelning i mindre kretsar, om icke just derföre, att man i dessa bör vara i tillfälle att inhenta närmare kännedom om betrycket hos dem, som söka understöd. Tror man då, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skola känna det bättre? De befinna sig på afstånd; de kunna icke känna förhållandena annat än på papperet; de måste ytterst taga rättelse af hvad kommunalmyndigheternes infortrade skrivelser i ämnet innehålla; och sålunda händet det, att en församling, tvärtemot hvad som är rätt och billigt, blir ålagd skyldigheten att underhålla en person, som icke förtjenar att dertill ifrågakomma. Här har blifvit sagdt, att kommunalmyndigheterna icke skulle hafva "hjärtat på rätta stället." Men huru den talaren, som yttrade detta, då kan begära eller föreställa sig, att *Kongl. Maj:ts Befallningshafvande* borde hafva det *mera*, kan jag i sanning icke begripa, då för denna myndighet det är och måste vara *ännu mera* omöjligt att utreda det verkliga behovet inom hvarje enskild kommun. Jag kan följaktligen icke annat än på det högsta tillstyrka bifall till Utskottets förslag i denna del.

Med Herr Uhr instämde Herr *Engman*.

Herr Magnell: I afseende å andra momentet af denna elfte punkt befinner man sig verkligen i en ganska svår belägenhet. Å ena sidan har man farhågan att, om man låter detta tillägg stå kvar, den fattige skall blifva illa behandlad eller blott lamt understödd. Å andra sidan, om man *icke* låter det stå kvar, går hela den grund förlorad, hvarpå man velat bygga detta nya fattigvårdsförslag, och vi hafva helt och hållet gått tillbaka till den gamla ståndpunkten. För det ena eller det andra måste man emellertid besluta sig. Mig förekommer det förra alternativet icke så synnerligen vågadt. Ty om den fattige ställer sin bön om hjälp till en fattigdirektion eller bestyrelse, som vet, att det beror på densamma att utan vidare tillfälle till klagan afgöra hans öde, antager jag att den måste pröfva behovet med större samvets-ömhet, än om den hjälpsökande har regress till högre myndighet och under sådana förhållanden icke likgiltigt eller kallt betraktar den nöd, som möjligen är å färde. Den skall då säkerligen känna sig kraftigt manad att icke lättsinnigt fatta beslut, utan hör sig gerna för och söker inhenta närmare upplysningar om den hjälpsökande. Man får väl ock förutsätta, att den kristliga anda, som

arbetar ibland oss, skall, i den mån det förslamande tvånget att gifva bortfaller, göra samvetena ömma och barmhertighetskänslan lefvande och varm hos kommunens medlemmar. Dessutom samlas Representationen ju hvarje år, och finner man då den nu föreslagna förordningen föranleda rättvisa klagomål från den fattiges sida, är det lätt att ändra den. Men för att vara så mycket tryggare, skulle jag vilja förorda det förmedlingsförslag, som Herr Ola Jönsson framställt. Ty då tror jag, att man icke kan hafva någon verklig anledning att befara något åsidosättande af den fattiges rätt och bästa. För att icke förhindra den grund, hvarpå hela förslaget är bygd, anholder jag således att få instämma med Herr Ola Jönsson i hans förslag.

Herr John Ericson: Det tyckes, som skulle Kammaren icke nog beakta det tillägg, som af Kammarens Tillfälliga Utskott blifvit fogadt till denna punkt; hvarföre det kan vara nödvändigt att derå fästa uppmärksamhet, så att man icke lemna ur sigte hvad man verkligen vill. Den princip, som genomgår nu föreliggande förslag till författning, är *frivilligheten*, eller att det understöd, som lemnas den fattige, skall utgå från den fria viljans maning och icke från lagbudets tvång. Och då genom sitt beslut vid 1sta och 2dra mom. under Litt. A. majoriteten i Kammaren för sin del biträdt denna grundsats, skulle, genom att godkänna det tillägg som Första Kammaren antagit under Litt. D. och sålunda medgifva Kongl. Maj:ts Befallningshafvande pröfningsrätt i detta fall, Kammaren hafva faktiskt upphäft hvad Kammaren förut beslutat. Kommunens egen pröfningsrätt öfver hvilka, som böra af kommunen komma i åtnjutande af understöd, är i och med detsamma utan värde och likgiltigt sedermera, om den obligatoriska förpligtelsen nedlägges i en lagparagraf eller i Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes händer. Det är och blir i allt fall en tvungen fattigvård, och den har majoriteten i Kammaren under Litt. A. velat upphäfva. För dem, som i denna fråga tillhöra minoriteten, är det deremot fullt logiskt och konsekvent, att desse herrar, genom att söka förmå Kammaren att antaga Första Kammarens mening, vilja annullera det beslut, som förut blifvit fattadt. Men för majoriteten i Kammaren, hvilken åstadkommit detta beslut, torde det icke vara lämpligt att i dag Måndag stadna i ett beslut, som står i uppenbar strid med och skulle omintetgöra hvad som beslöts förliden Lördag.

Jag tror dessutom att för Kongl. Maj:ts Befallningshafvande det måste medföra ganska stor svårighet att kunna bedöma, huruvida en fattigvårdsstyrelse eller kommunalstämma i sitt beslut öfver sökt men vägradt fattigunderstöd riktigt förfarit. Dertill fordras verkligen den närmare kännedom om personer och förhållanden, som blott inom kommunen kan vinnas. Denna närmare kännedom måste naturligtvis Kongl. Maj:ts Befallningshafvande helt och hållet sakna; och vid sådant förhållande tager jag för gifvet, att i de flesta fall den princip skall hos denna myndighet göra sig gällande att låta nåd gå för rätt och tänka: "heldre än jag riskerar att göra den fattige hjälpsökande orätt, är det efter min föreställning ett mindre ondt, om jag, famlande i mörker, ålägger kommunen att deltaga i en afgift, som densamma lättare kan bära, än den behöfvande kan undvara understöd". Det är således ganska troligt, att i de

flesta fall kommunerna skulle åläggas att lemna det understöd, som klaganden begärt, och sålunda upphävas den frivillighet, som genom det här behandlade förslaget blifvit dem i öfrigt tillförsäkrad. På dessa grunder yrkar jag för min del bifall till hvad Andra Kammarens Tillfälliga Utskott i denna del föreslagit.

Hvad åter beträffar den omständigheten, att, genom antagande af ifrågavarande moment, denna Kammare skulle stadna i olika beslut med Första Kammaren och derigenom äfventyra sakens framgång, anhåller jag att få fästa uppmärksamheten uppå, att beslutet i Första Kammaren fattades med en ganska liten pluralitet och anledningar finnas måhända till det antagandet, att, om ärendet återkommer till Första Kammaren, Andra Kammarens förslag, hvilket äfven varit Första Kammarens Tillfälliga Utskotts förslag, skall af Första Kammarens minoritet denna gång med bättre lycka kunna genomdrivas. Jag anhåller således om proposition å bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr *Sven Nilsson* instämde med Herr John Ericson.

Herr *Sven Hansson*: Det är för mig oförklarligt, huru man med afseende å den nu föredragna delen af förslaget kan vilja påyrka ett beslut, som de facto måste innebära en ändring af den lydelse, som denna Kammarens Tillfälliga Utskott gifvit åt andra punkten under Litt. A. och Kammaren redan godkänt. Huru skall det vara möjligt att kunna här stadga rättighet för den hjälpsökande att få öfverklaga kommunalstämman beslut, sedan man ansett, att det fattigunderstöd, hvarom nu är fråga, skall vara *frivilligt*? Det förmår jag i sanning ej inse. Och huru skall Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kunna ingå i pröfning af en dylik ansökan? Denna myndighet kan väl icke besluta ett *åläggande*, der ingen *skyldighet* finnes.

Jag kan således icke dela den åsigt, som vill, att fattigvårdsstyrelses afslag å begärdt understöd, som blifvit af kommunalstämman bekräftadt, skall sedermera kunna af sökanden öfverklagas hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, ty då upphäfver man i och med detsamma den grundsats, hvarpå hela förslaget hvilar och som man förut förklarat sig omfatta. Man återkommer då till samma stadgande, som redan finnes intaget i nu gällande fattigvårdslagstiftning och som innehåller, att "hvarje socken å landet och hvarje stad skall lemna nödtorftig vård och försörjning åt sådana dess nödställda medlemmar, som, i anseende till bristande arbetsförmåga, vanförhet eller sjukdom, äro urständsatta att sig sjelfva försörja." Jag anser, att det vore alldeles oeffterrättligt handladt af Andra Kammaren, om den instämde i det yrkande om Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes pröfningsrätt i detta fall, som blifvit här framställt, och för min del får jag på det kraftigaste tillstyrka bifall till hvad Utskottet föreslagit.

Herr *Printzensköld*: Det är ej utan, att ju icke känslan varmt talar för den åsigt, som Herr Ribbing med flere talare velat göra gällande, men det praktiska förståndet måste äfven taga ut sin rätt, och jag kan ej neka, att detsamma talar deremot och för bifall till Utskottets förslag.

Erfarenheten gifver vid handen — det låter hårdt, men det är sannt — att det icke mera är den fattige, som skall skyddas mot kommunens obarmhertighet, utan snarare kommunen, som måste skyddas emot den fattiges öfverdrifna och obehöriga anspråk. Och då dessa anspråk möjligen skulle af vederbörande myndighet kunna godkännas, der sådant ej borde ske, anser jag ovilkorligen böra stadgas, att den pröfningsrätt, som må blifva kommunalstyrelserna tillerkänd, skall vara obegränsad, helst jag hyser det förtroende till fattigvårdsstyrelsen och kommunalstämman, att de icke skola missbruka sin rätt till den verkligen behöfvandes skada. Jag yrkar derföre för min del bifall till Utskottets förslag i denna del, och jag gör det desto heldre, som jag af principiela skäl icke kan instämma i Herr Ola Jönssons amendement, hvilket icke är tillämpligt för städerna.

Herr Hedenberg: Jag ber att få tillkännagifva, att jag förenar mig med Herr John Ericson i hans yrkande om bifall till elfte punkten i sin helhet.

Jag vill blott tillägga några ord med anledning af åtskillige talaresh förmenande, att den fattige skulle blifva rättslös, om icke Kongl. Maj:ts Befallningshafvande medgäfvit rätt att pröfva hans anspråk. För min del tror jag icke, att detta blefve förhållandet. Den fattige står icke så utan hjälpare, som man tyckes föreställa sig; och mig veterligen hafva också kommunalstämmorna, åtminstone i landsorten, hittills icke visat någon brist på huldhet emot de fattige.

En talare här framför mig har förordat inrättandet af arbetshus inom kommunerna. För min enskilda del tror jag icke, att detta låter sig rätt väl göra. Ett sådant försök har blifvit gjordt i min trakt, men det föll sig alltför dyrt.

Jag slutar, förnyande min anhållan om proposition å bifall.

Herr von Troil: Jag anhåller att få yrka bifall till ifrågavarande punkt. Jag anser det vara alldeles omöjligt att afslå densamma och bifalla hvad Första Kammaren beslutat i detta hänseende utan att fullkomligt afvika från den grund, hvarpå förslaget hvilar och hvilken Kammaren i föregående punkter godkänt. Jag hemställer till Eder, mine Herrar, hvad skulle skillnaden blifva emellan den obligatoriska fattigvården och barmhertighetsfattigvården eller den s. k. frivilliga, om besvär öfver fattigvårdsstyrelses och kommunalstämmas beslut i detta hänseende finge anföras hos högre myndighet. Då vore det i min tanke bättre att kvarblifva vid den gamla fattigvårdsförordningen, men vill man inslå på en *ny* bana, måste man, enligt mitt förmenande, godkänna hvad Utskottet hemställt. En möjlighet är, att någon ytterligare jemkning kan ske i bestämmelserna rörande dem, som tillhöra den obligatoriska fattigvården, och dem, som icke skola tillhöra den. Men de, som *icke* tillhöra den tvungna fattigvården, böra efter min åsigt icke hafva rätt att klaga öfver det beslut, som kommunalstämman fattat. Om pröfningen af den behöfvandes ansökan om understöd skulle ensamt bero på kommunalnämnden, kunde möjligen någon betänklighet hysas emot detta stadgande, men från denna har, enligt förslaget, den fattige regress till kommunalstämman; och jag är

förvissad, att samtliga dess medlemmar skola hysa den barmhertighetskänsla, skola lyssna till den hjertats röst, som här omtalats, att det verkliga behovet icke skall lemnas ohulpet. Jag anhåller således för min del om bifall till denna punkt.

Herr Svanberg: I egenskap af ledamot af det Utskott, som afgifvit detta Betänkande, tackar jag för alla de anmärkningar, som mot detsamma blifvit här framställda. Det är naturligt, att Utskottet — såsom jag äfven förut yttrat — aldrig tänkt sig möjligheten att kunna framlägga ett fullständigt genomfördt och i alla detaljer antagligt förslag till lag, utan har Utskottet endast afsett att angifva och betona grunddragen för en blifvande fattigvårdsstadga; och då, såsom jag hoppas, Regeringen tager denna angelägenhet om händer och den icke lär underlåta att anmoda de personer, som erhålla detta uppdrag, att taga del af de förhandlingar, som, till följd af Utskottets framställning, egt rum inom denna Kammare, torde ändamålet dermed ock blifva vunnet.

Hvad nu särskildt beträffar den punkt af förslaget, som för närvarande utgör föremål för öfverläggning, tillåter jag mig påstå, att den fattiges rätt skall blifva fullt lika väl bevarad af kommunalstämman som af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande. Jag dömer detta af erfarenhet och jag vill anföra ett skäl.

Hösten 1867 lät Kongl. Maj:ts Befallningshafvande åtminstone i Upsala län utgå ett cirkulär till samtliga kommuner inom länet — ett slags patriarkalisk skrifvelse — hvori denna myndighet erinrade kommunerna derom, att de icke egde någon förhoppning, om de vände sig till Regeringen, att erhålla några bidrag under den hårda tid, som stundade; och den lade dem på hjertat att söka bereda tillgång till arbete åt arbetslösa personer samt i öfrigt så sköta om sin fattigvård, att icke stor och verklig nöd inträffade. Kommunalstämmorna — jag vet icke om med anledning af detta cirkulär eller till följd af den rådande bekymmersamma tiden — ställde verkligen så till, att hvarje arbetssökande fick lämplig sysselsättning, och jag har icke hört, att under denna hårda tid några klagomål i detta hänseende afgifvits till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande.

Jag vill tillägga, att, då utslag meddelas från Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i anledning af förd klagan från fattige, som icke blifvit hulpne af vederbörande kommun, den vanliga fras, hvarmed detta sker, är, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ålägger den eller den kommunen att, i den mån behovet påkallar, lemna hjälp. Hvad är det väl annat Kammaren vill: den vill hjälpa i mån af behof.

Herr Carl Ifvarsson: Sedan Kammaren bifallit andra momentet i Utskottets förslag, så förundrar det mig, att någon nu kan sätta i fråga att i det nu föredragna momentet fatta ett beslut, hvarigenom det förra skulle upprifvas. Man har sökt att uppdraga en begränsning mellan de till fattigunderstöd ovilkorligt berättigade och de andra. Här är naturligtvis icke, fråga om de förra utan endast om de sednare. Jag begriper icke, huru en kommun skulle kunna, mot sin vilja, af Konungens Befallningshafvande åläggas en sådan utgift, som den hvarom här är fråga. Visserligen är redaktionen af den förevarande punkten något otydlig, men

meningen kan naturligtvis icke vara någon annan, än den som hänger samman med den andra punkten i förslaget. Således kan jag knappast uppfatta den nu föreslagna förändringen annorlunda, än att meningen är att derigenom försöka framkalla en inkonsequens emellan Kammarens beslut i andra momentet och det nu föredragna, ett sätt att tillvägagå som jag ingalunda kan gilla. Nu för tiden då man så mycket ifrar för sjelfstyrelse, och fattigvården väl hör till ett område, der om någonstädes sjelfstyrelse bör ega rum, så har det dessutom verkligen förundrat mig, att man kunnat framkomma med ett sådant förslag, som att i förevarande fall underordna kommunalstämman Konungens Befallningshafvande ända derhän, att Konungens Befallningshafvande skulle kunna ålägga en kommun att lemna fattigunderstöd åt en person, hvars understödjande enligt andra momentet i detta förslag endast skulle bero på fattigvårdsstyrelsens och kommunalstämmans egen pröfning. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Treffenberg:

Med Herr Treffenberg instämde Herr *Aug. Danielsson* m. fl.

Herr Medin: Det kunde visst vara onödigt, att jag här yttrade mig i förevarande fråga, men jag vill likväl förklara, att jag instämmer med den föregående talaren. Man behöfver väl icke i vårt land befara, att någon församling skall förfara med obarmhertighet mot sina fattiga likar. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Gumælius: Jag vill blott med några ord uttrycka min tillstyrkan af Utskottets förslag i förevarande punkt. Jag anser detsamma lämpligt hufvudsakligen af tvänne skäl: 1) det ena att det fullkomligt öfverensstämmer med hela andan i denna nya, här under granskning varande fattigvårdsstadgan; när man vill grunda fattigvården på frivillighet, så vore stadgandet att kommunalstämmans beslut i här ifrågavarande fall skulle kunna af Konungens Befallningshafvande ändras, detsamma som att på samma gång tvånget ur fattigvårdsstadgan utgår genom en dörr, så går det åter in genom en annan; 2) att det är gagneligt för de fattige sjelfve, att den nya lagen blifver en sanning, så att de i förväg veta, hvad de deraf kunna hoppas, och att de, som kunna arbeta, kunna blifva nödgade att göra det. Det skall gifva dem en moralisk lyftning, genom att afvänja dem att hufvudsakligen lita på främmande hjälp och i stället föra dem till att använda egna krafter, liksom församlingen å dess sida genom den nya på frivillighet grundade fattigvårdsstadgan och i medvetande af att den uteslutande bestämmer öfver sina fattiges vårdande, skall kraftigt uppfordras till ett samvetsgrannt uppfyllande af sina pligter i detta hänseende. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag i den föredragna punkten.

Med Herr Gumælius instämde Herr *F. Pettersson*.

Öfverläggningen förklarades nu slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan i dess helhet; dels bifall till punktens förra moment men deremot för sednare momentet en sålunda förändrad lydelse: "Öfver kommunalstämmas beslut, hvarigenom sökt understöd blifvit vägradt, helt och hållet, eller till någon del, må ej klagan föras, derest minst hälften af vid stämman närvarande röstberättigade medlemmar med en röstöfvervigt af två tredjedelar af alla de afgifna rösterna beslutet fattat, eller ej visas kan att beslutet icke i laga ordning tillkommit"; dels bifall till det förra men afslag å det sednare momentet i punkten; dels afslag å Utskottets hemställan och godkännande af de bestämmelser rörande klagan öfver vederbörandes beslut i fattigvårdsmål, som finnas meddelade i 1:sta, 3:dje och 5:te mom. af 22 § i gällande fattigvårdsförordning; dels ock slutligen enligt Herr Ridderstads förslag bifall till punkten, men med följande tillägg "Kommunalstämman eger att ordna arbetsinrättningar för de fattige, i fall det af behofvet påkallas. Sådan arbetsinrättning står under fattigvårdsstyrelsens tillsyn".

Öfver sistnämnda yrkande ville Kammarén särskildt besluta, sedan Kammarén först tagit under pröfning öfriga nu omförmälda yrkanden, å hvilka, i den ordning de här ofvan finnas upptagna, Herr Talmannen afgaf propositioner. Af dessa propositioner ansågs den med öfvervägande ja besvarad, som afsåg bifall till Utskottets hemställan i dess helhet; och var alltså elfte punkten af Kammarén bifallen.

Emot detta beslut reserverade sig Herrar *Ola Jönsson, Jöns Olsson* i Nordanå och *P. Nilsson* från Christianstads län.

Särskild proposition lemnades derefter på det af Herr Ridderstad ifrågasatta tillägget, som afslogs.

Derefter begärde och erhöll Herr Ribbing ordet och anförde: Då ett uttalande, som jag erkänner, att jag hade väntat att se i Utskottets förslag, der af mig förgäfves blifvit sökt, och då detta uttalande bör på detta ställe hafva sin plats, så ber jag att få för några ögonblick taga Kammaréns uppmärksamhet i anspråk.

Såsom af det föregående synes, har jag icke ansett det rätt att ställa de fattige helt och hållet i beroende af kommunens godtfinnande, utan ansett att kommunen mot de fattige borde hafva vissa i lag stadgade skyldigheter. Detta har emellertid icke varit Utskottets åsigt och icke heller Kammaréns. Jag vill emellertid icke vidare dermed sysselsätta mig, utan blott anmärka, att enligt min tanke fattigvårdssamhället, i sitt förhållande till den fattige bör hafva icke blott skyldigheter utan äfven rättigheter, hvilka förtjena så mycket mera afseende, som de, rätt uppfattade, kunna befrämja äfven den fattiges sanna fördel. Jag vill erinra derom, att i 7:de § af nu gällande fattigstadga tillerkännes fattigvårdsstyrelsen husbonderätt öfver den som åtnjuter fattigvård, och ber att i sammanhang dermed få tala om den Engelska lagstiftningen, emedan denna ända till år 1834 var byggd på samma grundtanke som den hos oss nu gällande. Fattigvården var nämligen obligatorisk, liksom den ännu är hos oss, och blef ständigt allt mer och mer tryckande. Nyssnämnda år inslog man emellertid på en ny väg och började att bygga fattigvården på en verklig pröfning af den hjälpsökandes behof af understöd. Men för detta ändamål inrättades i England tvångsarbetshus, ty endast så ansåg man sig kunna pröfva huru-

vida flättja var motivet till en persons behof af fattighjelp. Det är den uttryckligen angifna grundsatsen i Englands nuvarande fattiglagstiftning, att arbetsför fattig för att få understöd skall intagas å tvångsarbetsinrättning, dels såsom proba på hans *verkliga* behof, dels för att sålunda vänja de fattige i dessa inrättningar vid ordning och arbete. England har af dessa anordningar befunnit sig väl, och jag kan icke neka, att jag anser att något dylikt äfven hos oss skulle kunna vara fullkomligt lämpligt. Att tvinga dem att arbeta, som kunna, men icke godvilligt vilja det, finner jag vara fullkomligt med rättvisa och billighet öfverensstämmande och i sjelfva verket till de fattiges egen sanna nytta. Jag får derföre föreslå under samma littera eller såsom en särskild sådan följande tillägg: att Riksdagen, med uttryckt gillande af hvad nu gällande fattigvårdsförordning § 7 innehåller om fattigvårdsstyrelsens husbonderätt öfver fattighjon, dessutom anser att stadgas bör: vill fattigvårdssamhälle inrätta tvångsarbetshus eller flera sådana samhällen sig om dylik inrättning förena, ege rätt å sådant arbetshus intaga och till lämpligt arbete hålla hvar och en, som, utan att vara fullkomligt urständsat till arbete, för sig sjelf, hustru eller barn erhåller fattigunderstöd; så länge dylikt understöd lemnas.

Herr John Ericson: Den föregående ärade talaren tyckes helt och hållet hafva förbisett hvad här i Kammaren under de sednare timmarne passerat, ty hvad han här föreslagit passar fullkomligt i stycke med vår nuvarande fattigvårdslagstiftning likasom med hans egna förslag och åsikter, men icke med den lagstiftning, som är ämnad att framgå ur det nu under pröfning varande förslaget. En dylik husbonderätt är icke något att eftersträfvä, och att personer, som kunna arbeta, skola intagas på tvångsarbetshus, så länge de åtnjuta fattigunderstöd, synes mig omöjligt att fatta, då det ju förutsätter, att en kommun skulle finna en person, som kan arbeta, vara i behof af fattigunderstöd. Jag anser Herr Ribbings förslag alldeles icke stå tillsammans med den fattigvårdsstadga som här är i fråga, utan får jag derå yrka afslag.

Vidare förekom icke, och Herr Ribbings yrkande afslogs.

Afdelningen Litt. E.

Punkten 12.

Herr A. W. Nilson: Då ifrån åtskilliga håll anmärkningar blifvit framställda mot Utskottets förslag att den i 10 § 1 mom. af nu gällande fattigvårdsförordning fastställda personliga afgiften skulle kunna, efter kommunalstämmans bepröfvande, höjas till 1 R:dr för karl och 50 öre för qvinna, så vill jag för min del icke hålla på detsamma, utan låter det gerna falla. Jag vill endast anföra det skäl som föranledt Utskottet till detta förslag. Det visar sig nemligen, att det i kommunerna finnes en del personer, som lefva af arbete och hafva ganska goda inkomster, ja i sjelfva verket stå sig vida bättre än mången fastighetsegare, ehuru de icke blifvit påförda bevillning efter andra artikeln. Då dessa hafva lika lätt att lemna bidrag till fattigvården som en stor del af de smärre fastighetsegarne, så

syntes det Utskottet icke vara obilligt, att kommunen kunde, när så pröfvades skäligt, af sådana välburgna personer för fattigvårdens behof uppbära en något ökad kapitationsavgift. Detta var grunden till Utskottets förslag i denna del, men hvarpå Utskottet emellertid icke längre vill hålla, då det tyckes sakna sympatier inom Kammaren. Hvad deremot vidkommer den i samma paragrafs 2 mom. stadgade särskilda afgift af högst 8 R:dr anser jag densammas förhöjning till högst 15 R:dr vara fullt befogad. Det finnes nemligen i en del kommuner sågverk, fabriker och dylika inrättningar, genom hvilka i kommunerna indragas en större hop af arbetare, hvilka efter hand komma att tynga på fattigvården. Det vore obilligt, om egarne af dylika inrättningar icke skulle något mer bidraga till bärandet af fattigvårdstungan, då de så betydligt föranleda densammas ökande. I dessa fall synes mig den ifrågavarande afgiften med fullt skäl böra höjas från 8 R:dr till 15 R:dr för hvarje matlag, hvarföre jag yrkar på godkännande af Utskottets förslag i denna del.

Herr Sven Hansson: Jag kan ej i likhet med den föregående talaren instämma i Utskottets förslag. Jag gillar nuvarande stadgandet i de flesta fall och tror, att det skulle vara ganska obilligt, om den i 10 § 2 mom. af nuvarande fattigvårdsförfordning omtalade afgift skulle kunna få höjas ända till 15 R:dr.

Den nuvarande fattigvårdslagen innehåller, att innehafvare af jord på landet, som å sina egor upplåtit bostad eller plats dertill åt s. k. backstugusittare eller inhysseshjon, skall vara, då sådant finnes för fattigvården medföra väsentligt större tunga, skyldig att till försörjning, som af dessa anledningar kunna tillkomma, särskildt bidraga, och att jordinnehafvaren i detta fall kan åläggas en särskild årlig afgift af högst 8 R:dr för hvarje dylikt matlag.

Utskottet har nu föreslagit, att denna afgift skulle kunna förhöjas ända till 15 R:dr. Men jag hemställer, om sådant kan vara billigt. Derigenom skulle ju de fattiges rätt att erhålla bostad ännu ytterligare inskränkas, och jag, för min del, anser att den svårighet härutinnan som de nuvarande stadgandena för den fattige medföra, i stället bör förminskas.

Jag anhåller derföre, att Kammaren gillar nuvarande stadgande, med uteslutande af orden: "eller å sina egor upplåtit bostad eller plats dertill åt så kallade backstugusittare eller inhysseshjon".

Herr Lundström: Utskottet har för sitt förslag om den i 10 § 2 mom. fattigvårdsförfordningen stadgade särskilda afgifts förhöjande från 8 R:dr till 15 R:dr icke anfört några motiv. Af diskussionen har jag trott mig förmärka, att Utskottet sjelf ej heller håller så särdeles strängt på detta sitt förslag, och jag vill äfven yrka afslag derå.

Det är nemligen allmänt känt, att på åtskilliga ställen i landet finnas stora industriella anläggningar, possessioner, verk och inrättningar, hvilka äro åsatta ett högt fyrktal och, till följd deraf, också draga en hög fattigskatt. Man skulle nu kunna tänka sig, att en kommunalstämma skulle vilja af ren kitslighet ytterligare beskatta en dylik inrättning så högt som möjligt, och om det nu låge i kommunalstämmans skön att kunna

bestämma den ifrågavarande afgiften ända till 15 R:dr, så skulle följden deraf lätt kunna blifva, att en dylik inrättning komme att allt för orimligt betungas. Om det nu skulle kunna genom utdrag ur mantalslängderna bevisas, att från en dylik inrättning eller egendom under ett visst antal år utplanterats flera fattighjon, än som, inberäknade de på egendomen mantals-skrifne, motsvarar den efter egendomens fyrktal utgående fattigkontingen-ten; endast då bör en sådan inrättning i högre mån bidra till fattig-vården, men i annat fall icke.

På dessa skäl kan jag icke bifalla momentet i dess nuvarande lydelse, utan yrkar i stället, att Kammaren måtte instämma i Första Kammarens beslut, eller att momentet skall erhålla följande lydelse: "De i nu gäl-lande förordning härom befintliga stadganden torde böra bibehållas".

Herr von Troil: Att det första momentet i Utskottets förslag eller den ifrågasatta förhöjningen i den personela afgiften bör borttagas, derom tror jag icke att man bör tveka. Men deremot har jag ganska svårt att bestämma mig i fråga om den sednare delen af förslaget. Emellertid tror jag, för min del, att man derutinnan bör föredraga Första Kammarens be-slut. Om dettas innehåll har emellertid den nästföregående talaren miss-tagit sig. Första Kammaren har nemligen bifallit allenast hvad i detta mom. icke blifvit med kursiverad stil utmärkt.

På denna grund, och för att likhet måtte komma att ega rum emel-lan Kamrarnes beslut i denna fråga, hemställer jag, att Kammaren måtte besluta att ur mom. skall borttagas hvad med kursiv stil deri finnes ut-märkt, derigenom mom. skulle komma att innehålla allenast: "De i nu gällande förordning härom befintliga stadganden torde böra bibehållas".

Herr Medin: Icke heller jag kan godkänna den tolfte punkten. Jag anser nemligen de af Utskottet föreslagna förhöjningar i det nuva-rande fattigvårdsbidraget icke vara af behovet påkallade, och jag tror att de skulle komma att mottagas med ovilja. För min del finner jag det resultat, hvartill Första Kammaren kommit, vara att föredraga, och jag yrkar derföre bifall till Första Kammarens beslut.

Herr Fredrik Pettersson: Äfven jag kan icke bifalla Utskottets förslag, utan yrkar, att nu gällande stadganden måtte bibehållas. Jag har nemligen gjort den erfarenhet, att det alltid möter större svårigheter att få ut en högre afgift än en lägre hos den arbetande befolkningen, ty just derigenom att den personliga afgiften förhöjes, komme alltid kommu-nen att härpå lida, emedan man icke hjertlost kan af den fattige utkräfvä den sista skärfven, men beredvilligt nog utbetalas den, då afgiften är mindre. Jag vidhåller derföre mitt yrkande.

Herr Ola Larsson: Jag inskränker mig till att instämma med dem, som yrkat afslag å Utskottets förslag och bibehållande af nu gällande stadganden i detta ämne.

Herr A. von Proschwitz: Äfven jag yrkar afslag å första mom. af Utskottets förslag, och att nu gällande stadganden i fråga om den personliga afgiften till fattigvården må bibehållas.

Hvad deremot andra mom. i 10 § beträffar, så tror jag att det är de deri omförmälda inrättningar, som till hufvudsaklig del rekrytera fattighjonens antal. Allmänna opinionen tror jag också anser, att dessa inrättningar böra beläggas med en högre afgift än den nuvarande. En betydlig skilnad i penningvärdet har egt rum, sedan den nuvarande afgiften bestämdes; och jag tror, att man visar en allt för stor ömhet, då man låter dessa inrättningar opåtaladt draga på kommunerna ett ganska betydligt antal fattighjon. Vi veta att det för närvarande råder ett visst lättsinne i fråga om kommunernas belastande härutinnan. Om emellertid den särskilda afgiften förhöjdes, så tror jag, att man på vissa håll skulle blifva betänksammare; och jag yrkar därför bifall till sista momentet i denna punkt.

Herr Jöns Olsson i Nordanå: Om äfven hela detta förslag till fattigvårdsförordning skulle kunnat obemärkt insmuglas under sken af att dermed hufvudsakligen afsåges att hämma den tilltagande pauperismen, så framsticker dock i denna punkt den egentliga tanken, som genomgår förslaget, allt för hjert för att icke förråda dess syftemål.

Genom den i denna punkt föreslagna förhöjningen af den personliga afgiften från 25 öre till 50 öre för qvinna och från 50 öre till 1 R:dr för man, har förslagets grundprincip blifvit tydligen uttalad i full konsekvens med förslaget i öfrigt. Denna förhöjning är, i likhet med förslagets öfriga grunder, gjord beroende på de magtegandes vid kommunalstämma mer och mindre goda vilja att tillämpa densamma. Enda skilnaden är, att genom förslaget i denna punkt göres den i första punkten af Utskottets förslag omnämnda obligatoriska fattigvården till ett personligt åliggande, då deremot genom antagandet af andra punkten, som handlar om understöd åt dem, hvilka af ålder, vanförhet, sjukdom eller andra orsaker äro urstånd-satta att sig sjelfva försörja, denna sednare fattigvård skulle kunna öfverlemnas åt den kristliga barmhertigheten.

För mig vill det på grund häraf synas, som om den tanke, hvilken genomgår hela detta förslag, syftar derhän, att fattigvårdstungan skulle kunna, allt efter de magtegandes i hvarje kommun godtycke, kastas på de mindre bemedlade. Jag vill icke säga, att så skulle komma att ske på alla ställen, men säkert är, att en förordning, grundad på detta förslag, skulle lemna rättighet dertill, och att despotismen eller despoten med denna fattigvårdsförordning i handen skulle kunna undandraga sig all fattigförsörjning. Ty man kan antaga, att kostnaden för den i första punkten omnämnda obligatoriska fattigvården i de flesta fall skulle kunna bestridas med den personliga afgiften, och då det är öfverlemnadt åt de magtegandes pröfningsrätt att afgöra huruvida det understöd, som bör lemnas åt de nödställda, hvarom den andra punkten handlar, skall uppdebiteras på kommunen, eller dessas vård öfverlemnas åt den enskilda barmhertigheten, medlidsamheten och ömsintheten, så är det klart, att de mäktige på detta sätt skulle kunna undandraga sig all fattigvård med undantag allenast af den personliga afgiften.

Det var således på detta sätt, som man skulle börja tillämpa personlighetsprincipen. Man har här motionerat inskränkningar i penningemagten herravälde och inflytande på de kommunala angelägenheterna, och hvad får man till svar? — jo! en inskränkning i penningemagten skyldigheter och en utvidgning i denna magts rättigheter gent emot de mindre bemedlade.

Jag yrkar derföre afslag å Utskottets förslag i denna punkt, likasom jag voterat emot och kommer att votera mot de flesta af förslagens öfriga punkter.

Herr Lönnberg: Den af Utskottet föreslagna förhöjningen i den personliga afgiften är jag något tveksam att biträda. I vissa kommuner tror jag visserligen, att denna magt att höja den personliga afgiften skulle begagnas på ett riktigt sätt, men jag fruktar, att den i andra kommuner skulle komma att begagnas så, att afgiften utan skäl höjdes till maximum, och derföre önskar jag, att hvad Utskottet i fråga om den personliga afgiftens förhöjande föreslagit måtte ur punkten uteslutas.

Hvad deremot beträffar det sednare momentet i Utskottets förslag, så tror jag, att detsamma väl kan försvaras och att det icke bör borttagas. Jag kan, till följd deraf, ej heller dela den åsigt, som en af mina länskamrater uttalat, att jordegare på landet, hvilka upplåtit bostad eller plats dertill åt backstugusittare och inhysseshjon, borde befrias från skyldigheten att särskildt bidraga till det understöd, hvaraf dessa kunna blifva i behof.

Jag vill i detta hänseende anföra ett exempel. I trakten nära stora städer är det en vanlig industri, att en jordegare uppför ett tvåvånings hus med många små lägenheter, och dessa lägenheter uthyr han sedan åt personer från staden, hur eländiga dessa än äro. Derigenom ökas emellertid landtkommunens fattigvård högst betydligt, och jag tror, att enda korrektivet mot en dylik industri är det, att dessa hyresvärdar kunna åläggas att bidraga till det understöd, som kommunen kan blifva skyldig att lemna deras hyresgäster.

Åtskillige talare hafva här yrkat bifall till Första Kammarens beslut, eller att denna särskilda afgift skulle kunna bestämmas till ett belopp som närmare motsvarade den afsedda verkliga kostnaden. Jag tror visserligen, att det gifves fall, då denna verkliga kostnad kan utredas, men dessa fall äro säkerligen högst få. Och finnes ej en bestämd siffra, hvaröfver denna särskilda afgift icke får gå, så skulle det ju kunna hända, att de magtegende i en kommun bestämde den till en alltför hög siffra.

Slutresultatet af mitt yttrande blifver det, att jag yrkar bifall till Utskottets förslag i tolfte punkten, dock med den förändring att derur uteslutes den mellanmening, som handlar om den personliga afgiften.

Sedan Herr Talmannen, med anledning af några bland de nu afgifna yttrandena, ansett sig böra meddela lydelsen af Första Kammarens beslut rörande denna punkt, lemnades dernäst ordet åt

Herr Voug: Efter den upplysning, som Herr Talmannen nu lemnat, skulle jag kunna inskränka mig till att yrka bifall till Första Kammarens beslut i fråga om denna punkt.

Men jag kan ej underlåta att yttra, att Utskottet, som klagat öfver de nu befintliga olikheterna i den kommunala rösträtten, likväl beslutat föreslå en förhöjning i en afgift, som drabbar äfven dem, hvilka icke ega kommunal rösträtt. Härtill kommer, att det är tvifvelaktigt, om den nu utgående personliga afgiften till fattigvården vidare lagligen kan tillämpas. Det är visserligen sannt, att prejudikater icke ega förbindande kraft, men Kongl. Maj:t har emellertid i ett särskildt mål förklarat, att de i 10 § fattigvårdsförordningen bestämda grunder för utgörande af deri omförmälda tillskott icke vidare, sedan Kongl. förordningen om sockenstämmor i riket blifvit upphäfd, kunde vinna tillämpning, utan borde nämnda tillskott de skattskyldiga påföras enligt de för kommunalutskylder i allmänhet stadgade grunder. Derföre skulle jag helst önskat, att i Kammarens beslut icke inginge något yttrande i fråga om den personliga afgiften. Men för att ej rifva sönder förslaget vill jag biträda Första Kammarens beslut.

Herr Åke Andersson: Jag instämmer med dem, som yrkat afslag å Utskottets förslag om den personliga afgiftens höjande, men biträder deremot förslaget, i hvad det angår den särskilda afgiftens höjande från 8 R:dr till 15 R:dr.

Herr Magnus Svensson: Jag instämmer med dem, som yrka afslag å Utskottets förslag om den personliga afgiftens höjande.

Öfverläggningen förklarades slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till punkten i oförändradt skick; dels bifall till punkten i öfrigt, men med den förändring som föreslagits af Herr A. W. Nilson; dels jemväl att punkten skulle erhålla denna lydelse: "De i nu gällande förordning härom befintliga stadganden böra bibehållas"; dels ock slutligen afslag å Utskottets hemställan och godkännande af det förslag, som Herr Sven Hansson afgifvit. I öfverensstämmelse med dessa yrkanden framställdes propositioner; och fann Herr Talmannen ja öfvervägande för en sådan lydelse af punkten, som det tredje i ordningen, här ofvan upptagna yrkandet angifver. Omröstning blef emellertid begärd; och sedan Kammarens beslutat, att till kontraposition skulle uppställas det af Herr A. W. Nilson afgifna förslaget, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller tolfte punkten i Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 33 med följande förändrade lydelse: "De i nu gällande förordning härom befintliga stadganden torde böra bibehållas"

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammarerna beslutat, att ifrågavarande punkt skall lyda sålunda: "De i nu gällande förordning härom befintliga stadganden

torde böra bibehållas; dock att den i 10 §:ns andra mom. stadgade särskilda afgift af högst 8 R:dr må bestämmas till högst 15 R:dr.“

Omröstningen utföll med 73 ja och 60 nej; i följd hvaraf Kammaren beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Punkten 13.

Bifölles.

Afdelningen litt. F.

Punkten 14.

Bifölles.

Punkten 15.

Herr Ola Jönsson: Beträffande första momentet i denna punkt, så tror jag, att man kan befria Konungens Befallningshafvande från bestyrrelsen med tillsyningsmäns förordnande. Jag skulle fördenskull önska, att detta moment erhöles följande lydelse: "Inom hvarje fattigvårdssamhälle skall finnas en eller, der behovet så kräver, flere tillsyningsmän, som af kommunalstämman utses."

Hvad angår andra momentet, så medgifver jag gerna, att hvarje fattigvårdssamhälle må vara berättigadt att skydda sig från betlande, som tillhöra främmande ort, men jag tror i alla fall icke, att man kan bifalla detta moment, sådant det i Utskottets förslag lyder. Enligt detsamma skulle hvarje betlande, som blott öfverträdde gränsen för sin egen kommun, kunna anhållas och öfverlemnas till närmaste kronobetjent för att införpassas till kronohäkte. Oberäknadt det rent omenskliga i ett sådant beslut skulle emellertid i många fall stora kostnader uppstå, om dessa betlande ovilkorligen skola införpassas till residensstaden, då deremot dessa kostnader skulle kunna blifva vida mindre, om de betlande omedelbart finge afsändas till sin hemort.

Lika olämpligt som det andra momentet synes mig i fråga om äldre personer, lika olämpligt förefaller mig tredje momentet, enligt hvilket tillsyningsman ovilkorligt skall hemsända betlande barn från främmande ort till det fattigvårdssamhälle, der de ega hemortsrätt. Det kunde nemligen hända, att deras hemort vore så långt aflägsen, att det skulle blifva allt för svårt för tillsyningsman att sjelf foga anstalt om hemsändande. Jag tror, att man åt tillsyningsmännen bör öfverlemna att välja den utvägen, om han så heldre vill, att få betlande barn hemsända genom Konungens Befallningshafvandes försorg, likasom att sjelfva hemsända äldre betlande personer. Huru de af Utskottet i andra och tredje momenten föreslagna stadgandena taga sig ut i tillämpningen skall jag visa med ett exempel. Under förra sommaren, då nöden redan lät förnimma sig i flera delar af riket, kommo en mängd tiggare ända uppifrån Småland till Skåne, ja, jag minnes till och med, att en qvinna från Westergötland, åtföljd af flera

barn, betlade uti en församling i Skåne (jag vill bedja att man ej må fatta detta mitt yttrande såsom någon anmärkning mot Westergötland eller Småland, ty det kan en annan gång lika väl hända, att en tiggare från Skåne betlar i någon af dessa provinser). Om det nu fallit denna kommun i Skåne in att skicka tillbaka dessa betlande, huru skulle det då enligt Utskottets förslag hafva tillgått? Jo! modren skulle man införpassat till Konungens Befallningshafvande för att insättas i kronohäkte, men barnen, ehuru bland dem fanns ett dibarn, skulle skiljts från modren och afsändts till den församling, der de egde hemortsrätt. Detta skulle emellertid hafva varit orimligt, likasom det icke heller varit möjligt. Jag tror derföre, att andra och tredje momenten böra erhålla en helt och hållet förändrad lydelse, och jag har tagit mig friheten uppsätta ett förslag dertill, som jag ber att få uppläsa:

Mom. 2. Tillsyningsman åligger att hafva tillsyn å kringstrykande tiggare från främmande ort, och att, när han så pröfvar nödigt, dem anhålla och hemsända till det fattigvårdssamhälle der de ega hemortsrätt, såvida detta är inom länet beläget; men i annat fall må tillsyningsman ega att, om han heldre så vill, öfverlemna den betlande till närmaste kronobetjent, som införpassar honom till Konungens Befallningshafvande, hvilken har att den betlande till sin hemort försända.

Mom. 3. Sådan kringstrykande person, som fyllt 15 år, och ej efter erhållen varning låter sig rätta, utan af trots och sjelfsväld och ej af tränande nöd för andra gången eller oftare med betlande besvärar främmande fattigvårdssamhälle, må af fattigvårdsstyrelsen i den kommun, han tillhör, öfverlemnas till Konungens Befallningshafvande, för att såsom försvarslös behandlas.

I sammanhang härmed ber jag att ännu en gång få nämna, att jag anser det vara alldeles orimligt, att den kommun, der en betlande från en främmande ort inkommer, skulle ega rätt att afsända denna betlande till Konungens Befallningshafvande och der få honom dömd till tvångsarbete. Sådan rätt anser jag böra tillkomma endast den kommun, som den betlande tillhör. Ingen kan bättre känna personen, hans lefnadssätt och vanor i allmänhet, än fattigvårdsstyrelsen, der han är hemma, bör göra det, och denna styrelse, men också ensamt denna, bör hafva rättighet att, såvida icke tiggaren vill afstå från sitt kringstrykande lif, befordra honom till ansvar härför eller hindra honom härifrån genom att öfverlemna honom till behandling efter lag af Konungens Befallningshafvande. Men på det att hvar och en kommun skall finna angeläget att, såvidt möjligt är, vårda samt hålla ordning och reda med sina fattiga, anser jag också, att hvarje kommun bör åtminstone till någon del vidkännas kostnaden för hemsändandet och möjligen af annat samhälle lemnad vård åt sådane kringstrykande personer, samt följaktligen att sextonde punkten äfven bör förändras, och då de tvänne sista momenten i femtonde punkten stå i nära sammanhang med sextonde ber jag att, medan jag har ordet, få yttra mig om denna punkt.

Utskottet har här föreslagit, att kostnaden för en äldre betlande persons forslande från den ort der han anhålles till länets residensstad och hans försändande till arbetsinrättning, kronohäkte eller arbetskorps skall

bekostas af Staten, men att deremot hemsändande af betlande barn skall bekostas af det fattigvårdssamhälle, som barnet tillhör. Utskottets förslag i fråga om kostnaden för barns hemsändande anser jag vara fullkomligt riktigt, hvaremot jag icke kan gilla hvad Utskottet föreslagit angående kostnaden för äldre betlande personers försörjning, utan tillåter jag mig att, i öfverensstämmelse med hvad jag i fråga om femtonde punkten föreslagit, nu föreslå, att sextonde punkten måtte erhålla följande förändrade lydelse:

16:o. Kostnaden för försörjningen af sådan person som i nästföregående punkts andra moment öfvermåles från den ort, der han anhålles, till den, der han eger hemortsrätt, bestrides helt och hållet af det fattigvårdssamhälle han tillhör, om hemsändandet sker af tillsyningsman; men sker det genom Konungens Befallningshafvandes försorg, bekostas hälften af af Staten och hälften af sagda fattigvårdssamhälle. Äfvenledes skall det fattigvårdssamhälle, den betlande tillhör, ersätta för åt honom under påkommen sjukdom af annat samhälle lemnad vård och underhåll.

Det låter nemligen tänka sig, att en äldre person skulle kunna, sedan han inkommit i en främmande kommun, råka att blifva sjuk eller af annan orsak hjälplös. Det kan då icke vara meningen att låta denna person få ligga och dö i ett dike, utan den kommun, der han befinner sig, måste väl vara skyldig att taga hand om honom. Men med denna skyldighet bör äfven vara förenad rättigheten till ersättning af det fattigvårdssamhälle, som personen tillhör.

Då jag således anser, att den församling, som den betlande tillhör, bör vidkännas kostnaden äfven för hans hemsändande, så gör jag detta därför, att deri ligger det enda korrektivet för att kommunerna icke försumma att taga vård om sina fattige. Skall Staten ensamt vidkännas kostnaden därför, så kan det lätt hända, att somliga kommuner tillåte sina fattige att få stryka i kring bäst de ville, och en sådan rättighet är väl ej meningen att lemna dem.

Då jag icke vill yrka, att Kammaren nu genast skall bifalla de af mig framställda redaktionsförslagen, som äro af ganska genomgripande beskaffenhet, och för hvars formulering jag icke egt mycken tid, och då jag tror, att Kammaren icke vill bifalla Utskottets förslag i den form det nu eger, så yrkar jag återremiss af andra och tredje momenten i femtonde punkten, och förbehåller mig att framdeles, då den sextonde punkten förekommer till behandling, få framställa enahanda yrkande.

Jag medgifver, att man härvid kan invända, att om nu ärendet till Utskottet återremitteras och denna Kammare derefter skulle fatta sitt beslut, så skulle sedermera den korta tid, som af Riksdagen återstår, icke tillåta Första Kammaren att yttra sig öfver Andra Kammarens beslut, och, följden deraf blifva den, att någon skrifvelse i ämnet icke komme att af Riksdagen till Kongl. Maj:t aflåtas. Men Kongl. Maj:t eger ju att i detta ämne besluta, äfven om någon skrifvelse icke från Riksdagen aflåtes, och jag är öfvertygad om, att Regeringen skall taga i öfvervägande hvad i detta ämne vid Riksdagen förekommit, utan att den behöfver genom någon skrifvelse dertill uppmanas. Jag vidblifver därför mitt yrkande om återremiss.

Herr

Herr A. W. Nilson: Innan jag öfvergår till sjelfva ämnet, tager jag mig friheten först hemställa, huruvida icke äfven sextonde punkten kunde blifva föredragen, på det diskussionen på samma gång måtte få röra sig om både femtonde och sextonde punkterna.

Enligt Herr Nilsons anhållan beslöt Kammaren, på framställning af Herr Talmannen, att öfverläggningen finge omfatta äfven den *sextonde punkten*, i anledning hvaraf sistnämnde punkt nu jemväl föredrogs; hvarefter ordet åter lemnades åt

Herr A. W. Nilson: Under åberopande af de skäl, som i min reservation finnas anförda, yrkar jag afslag å det andra momentet i femtonde punkten. Så angeläget och önskligt det än må vara att sätta en gräns för kringstrykandet och tiggeriet, torde det dock icke anstå samhället att söka vinna detta mål genom en rättskränkning. Tiggarens person måste, så länge han icke gjort sig skyldig till något brott, betraktas lika helig och oantastlig som hvarje annan. Säger man, att det är för sin lättjas skull han straffas, då fordrar konsekvensen, att man ock söker uppfinna ett lämpligt straff för den rike lättingen. Den ene gör samhället lika mycket ondt som den andre. Huru jag än tänker mig tillämpningen af denna lag, så blir den otjenlig. Tillämpas den med slapphet, så blir den för den kringstrykande tiggaren föga afskräckande och verkar till ringa nytta, men kan deremot ofta leda till orättvisa, enär den ene gripes och insättes i häkte, under det den andre för alldeles samma förseelse blifver ostraffad. Skulle åter denna lagbestämmelse tillämpas vid alla fall, der sådan tillämpning *borde* ifrågakomma, skulle våra straffanstalter, kronohäkten och arbetshus vara otillräckliga för att herbergera alla dessa qvasi-missdådare, på samma gång detta skulle komma att tillskynda Staten ganska betydliga kostnader. Man har klagat öfver den ökade kostnad af omkring 200,000 R:dr, som fängvården under de sednare åren förorsakat Statsverket: dessa kostnader skulle komma att ytterligare fördubblas, om man skulle hysa, föda, kläda och transportera en sådan mängd missdådare, som här skulle ifrågakomma.

Frågan blir emellertid hvad man skall göra, för att hämma kringstrykandet. Jag får erkänna, att jag icke vet något tillfredsställande förslag att sätta i stället för Utskottets. Jag tror dock mera på gagnet af det frivilliga arbetet än tvångsarbetet, och derföre synes mig det allmännas främsta omsorg böra gå ut på att se till, det arbete finnes, dit man kan utan tvång hänvisa den kringstrykande för vinnande af sysselsättning och utkomst. Endast i fall man har en sådan hänvisning att lemna tiggaren, kan man med lugnt samvete neka honom en almosa. Jag tror, det är både för Staten, landstingen och kommunalstyrelserna angeläget att se till, hvad härutinnan kan göras.

Hvad beträffar det tredje momentet i femtonde punkten, rörande betalande barn, ber jag Kammaren taga detta moment i det noggrannaste öfvervägande. Om också icke det lämpligaste sättet blifvit af Utskottet föreslaget, tror jag dock, att på denna väg allt hvad göras *kan* bör göras för att förhindra tiggeriet och sätta en gräns för proletarietets tillväxt.

Det är dessa betlande barn, som utgöra det fröhus, hvarifrån tiggeriet och proletariatet dag ifrån dag uppspirat.

Om det också är en betänklig sak att, såsom Utskottet föreslagit, belägga den kommun barnen tillhöra med skyldighet att betala hemförsörjningskostnaden, så torde dock icke någon synnerlig våda eller orättvisa ligga deri. Men jag är dock gerna villig att biträda hvad annat lämpligare förslag, som i detta hänseende kan göras, blott det går ut på att, så vidt sig göra låter, förhindra barns betlande.

Herr Jöns Pehrsson: Skulle man verkligen, sedan man förut beslutat, att en framställd begäran om understöd, som blifvit vägradt, icke skulle få öfverklagas, nu vilja fatta det beslut, att kringstrykande tiggare må häktas och behandlas såsom missdådare; då vet jag snart icke, hvart förståndet tagit vägen inom denna lagstiftande församling. Jag tror det står mera än illa till. Blotta tillvaron af ett sådant beslut skulle kränka rättskänslan och alstra missmod hos den beklagliga medlem af samhället, som behöfver anlita medmenniskors hjälp. När man i fjortonde momentet bestämt, att det tillhör hvarje fattigvårdssamhälle att så ordna sin fattigvård, att betlande förekommes, och att i sådant afseende söka använda de fattiges arbetskrafter, vet jag icke, hvart man vill komma genom detta stadgande. Ett rätt användande af dessa krafter kan göra en dålig individ till en god medborgare, men nu vill man ju genom ett sednare stadgande motverka detta.

Jag påminner mig, huru ställningen var i min hemort före min afresa till riksdagen. Folket var utan arbete och nödgades, för att uppehålla lifvet, anlita andras barmhertighet. Skulle man nu genom kronobettningens försorg hafva låtit härför häkta dem. Kanhända icke någon skulle velat verkställa en sådan åtgärd. Men blotta möjligheten att sådant skulle kunna försiggå anser jag icke denna riksförsamling böra tillåta. Jag yrkar derföre, att detta moment måtte ur förslaget borttagas.

Herr Magnell: Utskottets ordförande har uttalat farhågor med afseende å hvad som af Utskottet blifvit föreslaget i femtonde punkten, andra momentet. Enligt hvad jag kan finna, har likväl Utskottet här afsett endast sådana tiggare, som göra tiggeriet och kringstrykandet till lefnadsyrke och som i otalig mängd genomströmma landet, vanligen tiggande med knölpåken i hand, med hvilken vältalighet de uppträda till och med i städerna. Det är här föreslaget, att en tillsyningsman skall tillsättas för att taga hand om dessa kringstrykande. Då denna person skall tillsättas af Konungens Befallningshafvande efter förslag af kommunalnämnden, bör man väl kunna antaga, att detta blir en person med urskiljning och hjerta, som icke oresonligt antastar den, som af en tillfällig anledning begärt en väl behöflig almosa, utan att denne tillsyningsman håller sig till dem, med afseende å hvilka uppsigt och stränghet äro af nöden.

Man har sagt, att det icke är ett brott att tigga. Låt vara att sjelfva tiggandet icke är brott, så måste det dock anses som ett brott att ej vilja arbeta och nyttigt använda sina förlänta krafter och gåfvor, äfven då det erbjüdes. Det är ett brott att föra ett kringstrykande lif på andras bekostnad, då man skulle kunna försörja sig sjelf. Det är redan en

last, om den rike icke arbetar, men då han icke härigenom blir till tunga för andra, kan man dock icke säga, att han begår ett brott. *Väl* vore om ett korrektiv kunde sättas emot denna de rikes last; men *nödvändigt* är att söka ett korrektiv emot det brott, som ligger uti att utan verkligt behof drifva omkring, för att på detta sätt lefva på andras bekostnad. Jag tror sålunda, att man, i förtröstan derpå att den tillsyningsman, som är föreslagen, städse kommer att handhafva sitt åliggande med förstånd, urskiljning och människovänlighet, lugnt kan bifalla Utskottets förslag, synnerligen då en af tillsyningsman anhållen persons öde ytterligare beror på Konungens Befallningshafvandes pröfning, hos hvilken man väl äfven måste förutsätta urskiljning och humanitet.

Herr Medin: Äfven jag är af den tanke, att denna punkt är alltför sträng, och får jag därför yrka afslag å densamma.

Herr Jöns Olsson i Nordanå: Utom det att jag i likhet med reservanten anser det såsom omenskligt och stridande mot de humanare grundsatser, som i sednare tidens lagstiftning gjort sig gällande, att beröfva en person friheten och innesluta honom i ett kronohäkte, endast derföre att han, drifven af hunger, vågat höfligt bedja om en bit bröd, så fruktar jag för, att det skulle kunna blifva mycket vådligt att antaga ett stadgande, sådant som det föreliggande. Jag fruktar för, att detta skulle kunna föranleda till, att mängen, som nu i största ödmjukhet tigger en bit bröd, för att dermed stilla sin hunger, om detta stadgande antoges, i stället skulle taga den utvägen att på olofligt sätt förskaffa sig sitt behof, heldre än att riskera att som brottsling låta fasttaga och döma sig för tiggeri. Man föreställa sig en person i en sådan behöfvande ställning, som på förhand vet med sig, att han förut gjort sig misshaglig inför allmänhetens ögon och sålunda säkert vet, att han, så fort han i angränsande kommun anhåller om det nödvändigaste för sitt lifsuppehälle, blir af närmaste tillsyningsman anhållen och till kronobetjent öfverlemnad, för att till Konungens Befallningshafvande införfassas samt der som brottsling dömas och behandlas. Det ligger då för honom nära till hands att söka undgå detta äfventyr genom att på annat sätt förskaffa sig hvad han behöfver. Detta är en sida af saken, hvarpå jag velat fästa uppmärksamhet. Kommer förslaget att medföra sådana följder, hvilket det är min öfvertygelse att det gör, då vill jag långt heldre fortfarande se hela dessa skaror af tiggare, hvilka höfligt anhålla om en skärf eller en bit bröd för sitt lifsuppehälle, och hvilka jag efter godtfinnande kan afvisa, än jag vill se antalet betydligt ökad på de individer, som på olofligt sätt och utan att fråga der-efter tillfredsställa sina behof.

På de skäl, jag nu anført, yrkar jag återremiss af denna punkt, i hopp om att derigenom erhålla ett bättre förslag.

Herr John Ericson: Då denna diskussion redan nått en ganska stor vidlyftighet, vill jag inskränka mig till att yrka afslag å den föredragna punkten, i enlighet med den å sidan 21 af Betänkandet beflintliga reservationen, och beslut i öfverensstämmelse med det af Första Kammaren redan fattade.

Herr Svanberg: Vid en af de sammankomster, som Kammarens Tillfälliga Utskott hade med det Första Kammarens Tillfälliga Utskott, som handlagt detta ärende, hemställde jag, då denna punkt föredrogs, huruvida det kunde anses såsom ett brott att tigga och huruvida det icke vore grymt och omenskligt att, under tider sådana som dessa, då vi se landsvägarne fyllda af arbetslösa personer, stifta en lag sådan som den nu blifvit af Utskottet föreslagen. Jag måste dock låta dessa mina invändningar vika för de skäl, som då framhölls. Det är i sanning icke något brott att tigga; men något korrektiv häremot måste dock sättas, och jag tror icke ens, att man härvid får begagna sig af det mest milda korrektiv. Jag anser mig böra upprepa hvad som vid denna sammankomst framhölls, att dessa kringstrykande menniskor ofta begagna sig af ingalunda ett ödmjukt tiggande, utan fastmer ett så pockande sätt, att mången lemna hus och hem för att skydda sig sjelf mot dessa tiggare. Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att förslaget ingalunda innehåller *föreskrift* för tillsyningsmannen att till Konungens Befallningshafvande öfverlemna dessa betlande personer, utan endast *rättighet* för honom att så handla, när behofvet sådant kräver. Jag skulle emellertid ingenting högre önska, än att ett annat korrektiv häremot funnes; men då icke något sådant ens blifvit föreslaget, yrkar jag bifall till denna del af femtonde punkten.

Beträffande frågan om betlande barn vidhåller jag denna stränga åsigt, att de böra hemsändas på bekostnad af den kommun, hvarifrån de utgått. Jag ser nemligen just häri ett korrektiv, som skall tvinga kommunerna att bättre än hittills taga vård om dessa olyckliga varelser, oftast utsatta för en alltför grym behandling, då vi understundom sett tio à tolf barn sammanförda i dessa fattigstugor, som snart sagdt utgöra en asyl för lättja och brott.

Jag yrkar bifall äfven till denna punkt.

Herr Peter Andersson: Vore meningen, såsom åtskillige föregående talare framställt saken, att denne tillsyningsman skulle anhålla *hvarje* tillfälligt betlande person, skulle jag icke vilja bifalla Utskottets förslag i femtonde punkten.

Utskottet har dock icke tänkt sig saken så långt.

Utskottet har icke ansett, att tillsyningsmannen borde anhålla sådana personer, som, inom orten boende, tillfälligt visbeträdas med betlande, utan endast sådana, som hafva tiggeriet till yrke, hvilka äfven då arbetsförtjenst gifves icke vilja arbeta.

Enligt Utskottets mening borde sådana personer anhållas och öfversändas till Konungens Befallningshafvande, för att genom en sådan bestraffning kunna om möjligt bringas till bättre lefnadsförhållanden.

Med den kontroll, som finnes i afseende å tillsättandet af den ifrågarvarande tillsyningsmannen, tror jag icke några sådana vådor, som här blifvit framställda, vara att befara.

Äfven om han en gång gjorde sig skyldig till ett misstag, är ju helt naturligt, att Konungens Befallningshafvande lätteligen skulle rätta detta misstag, och att tillsyningsmannen på samma gång blefve uppmärksamrad härpå.

Jag får därför för min del anhålla om bifall till denna del af femtonde punkten.

Beträffande denna punkt i öfrigt har jag, såsom synes af min reservation och de skäl jag deri framlagt, härutinnan icke kunnat biträda Utskottets förslag. Ehuru den som behagat läsa denna reservation, förut haft tillfälle att taga kännedom om de skäl, som föranledt denna min åsigt, vill jag dock i största korthet angifva samma skäl. Om betlande barn skola hemsändas på bekostnad af den kommun de tillhöra, skulle detta vara ett ganska gent sätt för personer, som begärt men blifvit vägrade understöd, att tilltvinga sig sådant. Jag anser sålunda, att en sådan skyldighet bör åläggas utan föregående undersökning. Det föreslagna stadgandet skulle endast föranleda åtskilliga trakasserier och blifva till förlust för båda parterna. Jag hemställer därför, om icke rättast vore att bifalla hvad Första Kammaren i dessa delar beslutat, och jag hemställer om proposition härå.

Herr Hæggström: Man kan icke neka till att Utskottet har mycket rätt i afseende å de motiv Utskottet anfört för sitt förslag i denna punkt. Till en början säger Utskottet: "ehuru nu gällande författningar, så väl fattigvårdsförordningen som stadgan om försvarslöse, innehålla ovilkorligt förbud mot betlande och öfverträdelse deraf leder till ganska allvarsam påföljd, så att den, som beträdes med betlande, kan behandlas såsom försvarslös, beröfvas sin personliga frihet och hållas till allmänt arbete under längre eller kortare tid, så har dock alltsedan dessa författningars tillkomst erfarenheten visat, att tiggeriet, långt ifrån att förminskas, år ifrån år ökats och slutligen hunnit till den punkt, att det nu utgör en verklig landsplåga." Vidare anför Utskottet: "mot detta betlande bör fattigvårdssamhället kunna anses i allmänhet ega ett fullt tillräckligt korrektiv uti en ändamålsenligt ordnad fattigvård." Om jag håller mig vid det första af dessa motiv, är det alldeles klart, att Utskottet här, så att säga, slagit hufvudet på spiken. Landtbefolkningen är nemligen på det högsta betungad af kringstrykande tiggare. Tattare och andra lösdrivare komma från alla håll och kanter i riket, icke minst från Stockholm. Det är icke ovanligt, att 4 à 5, ja ibland ända till 10 à 12 lättingar, dagligen drifva omkring och tigga i hvarje hus. Tattarne slå sig deremot tillsammans i stora flockar och framtvinga med lock och pock hvad huset förmår, så mycket lättare som de, åtminstone i Norrland, för sina ströftåg välja sommaren, då den manliga befolkningen ofta är långt från hus och hem för höbergning eller skörd, och icke sällan riskerar då husets befolkning till och med att af dem blifva rånade. Jag anser mig därför böra på det varmaste tillstyrka, hvad Utskottet här under Litt. F föreslagit under fjortonde punkten och momenten 1 och 2 af femtonde punkten.

Deremot kan jag icke gå in på hvad Utskottet tillstyrkt i tredje momentet af sistnämnda punkt. Utskottets förslag skulle, enligt mitt förmenande, lägga hyende under lasten för dem, som icke vilja egna den minsta vård åt sina egna barn. Om sådana föräldrar icke finge den hjälp de åstundade inom samma församling som de bodde, skulle de skicka ut barnen att tigga i en annan kommun. Utskottet har också bland sina motiv framlagt så starka skäl mot sitt eget förslag, att jag icke kan fatta,

huru Utskottet sedermera kunnat framlägga ett sådant förslag. Utskottet säger nemligen: "att Kammarens aldra första och viktigaste uppgift måste vara att draga nödig omsorg om de barn, hvilkas fysiska och moraliska vård af pligtförgätna föräldrar försummas." Vidare säger Utskottet: "att om denna pligt skall af kommunen rätt fullgöras, så måste den se till, att dess fattige barn ej gå omkring och tigga. Få dessa från tidigaste åldern vänja sig vid sysslolöshet och ett kringstrykande lif, så är icke att hoppas, det de någonsin blifva arbetsamme och duglige medborgare. Uppväxte i fysiskt och moraliskt elände är ej att vänta annat, än att de till största delen skola såsom fullvuxne komma att tillhöra proletärerens klass." Då Utskottet så riktigt resonnerar i sina motiv, förvånar det mig, att Utskottet kommit till ett sådant förslag som det förevarande, hvarigenom rättighet för barn att gå omkring och betla i *främmande* kommuner skulle på sätt och vis kunna anses legaliserad.

Jag yrkar därför afslag å tredje momentet i femtonde punkten och slutet af sextonde punkten, som rör betlande barns hemsändning, hvar- emot sistnämnda punkt i öfrigt torde af Kammaren böra bifallas.

Herr Meijerberg: Jag har vid behandlingen af denna fråga icke satt Kammarens tålmod på prof, men jag önskar dock att, innan diskussionen afslutas, få gifva mina åsikter till känna.

Då man vill afhjelpa den nöd och det elände, som för närvarande råda, torde tvänne olika principer vanligen vilja göra sig gällande. Den ena afser att öfverlemna vården af de fattiga åt den *enskilda* välgörenheten. Detta har dock alltid med sig den stora vådan, att de behöfvande förblifva ohulpna, likasom att denna vård förnämligast kommer att öfverlåtas åt de varmhjertade, men måhända mindre bemedlade inom samhället. Den andra principen går ut derpå att öfverlemna åt *samhället* denna pligt. Det är på denna grund 1853 års fattigvårdsförordning hvilat. Man har sagt, att denna alstrat lättja och liknöjdhet hos de behöfvande; men jag vågar dock påstå, att felet härutinnan icke ligger uti sjelfva författningens stadganden, utan fast mera uti tillämpningen af samma författning, och jag är öfvertygad derom, att, i fall icke tillämpningen varit oriktig och vi icke heller lidit af några missväxtår, icke någon klagan i detta afseende skulle hafva såsom nu förnummits.

Hvad nu emellertid Utskottet föreslagit utgör en mellanväg mellan dessa båda principer. Jag betvivlar att detta förslag är godt, just därför att det sökt på en gång tillämpa tvänne så motsatta principer. Det skulle glädja mig, om de män, som komma att lägga sista hand vid detta förslag, kunna finna en lycklig lösning af frågan; men jag tviflar derpå. Jag fruktar nemligen, att, om fattigvårdsförordningen skulle grundas på sådana åsikter, som här gjort sig gällande, man snart nog skulle få höra klagan för det första öfver ett tillväxande tiggeri, vidare deröfver att de behöfvande blifva ohulpna, och slutligen deröfver att fattigvårdstungan icke kommer att träffa de förmögnare utan de mindre välmående, men måhända mera varmhjertade inom samhället. Såsom frågan nu står, finnes dock för mig icke annat än att önska framgång åt förslaget.

Hvad emellertid särskildt den sista punkten af Utskottets Betänkande angår, tror jag det deri föreslagna stadgandet vara af största vikt.

Tiggeriet i förening med moraliskt elände är, enligt min åsigt, den förnämsta anledningen till pauperismen i vårt land. Går icke vårt arbete ut på att hämma detta, då stifta vi också lagar förgäfv. Jag anser emellertid denna sextonde punkt utgöra ett korrektiv mot tiggeriet, och det är derföre som jag yrkar bifall till denna punkt och isynnerhet till sednare momentet af densamma.

Herr Östman: Jag måste bekänna, att jag inom Utskottet bidragit till redaktionen af denna punkt, och jag tror äfven, att de anmärkningar, som blifvit häremot framställda, icke hafva mycket att betyda. Jag tror nemligen det är samhällets pligt att se till, att dessa barn icke må ohejdadt stryka kring landsvägarna och på detta sätt växa upp i sysslolöshet och lättja såsom oduglingar inom samhället. Något korrektiv måste häremot sättas, så väl som deremot att fullvuxna personer för att betla gifva sig ut på vandringar rundt omkring i landet; och jag anser af dessa skäl, att Utskottets förslag i båda dessa punkter bör af Kammaren bifallas.

Herr Fredrik Pettersson: Jag vill icke föröka den redan långa diskussionen, utan endast gifva till känna, att jag instämmer uti hvad Herr John Ericson förut yttrat.

Herr Treffenberg:

Herr Jöns Pehrsson: Af den diskussion, som föregått, sluter jag, att man icke kan vänta sig annat, än att Kammaren kommer att antaga äfven denna punkt. Jag tror likväl, att öfverläggningen skall vara nyttig till något, enär Regeringen antagligen icke skall ega panna hård nog att sanktionera ett sådant beslut. Man har här ställt fattigförsörjningen på frivillighetens grundval; men om någon behöfvande sträcker ut handen efter en bit bröd, då ställer man sig på fängelsets. Den rike lättingen, som på vällefnad och utsväfningar förslösar sina tillgångar, går strafflös; men för den hungrande fattige öppnar man fängelsets portar. För min del yrkar jag afslag på andra momentet i femtonde punkten. Beträffande det tredje momentet anser jag det böra erhålla följande lydelse:

“Betalande från främmande ort böra af tillsyningsman anhållas för att hemsändas till det fattigvårdssamhälle, der de ega hemortsrätt, dertill biträde lemnas af kronobetjeningen.”

Vidare tror jag, i fråga om sextonde punkten, att det icke skulle vara riktigt belasta Statsverket med deri omnämnda utgifter.

Om man tänker sig närmare in i hela denna fråga, skall man finna, att den hvarken i politiskt, ekonomiskt eller rent menskligt hänseende blifvit genom Utskottets förslag tillfredsställande löst. Jag tror derföre att åt den sextonde punkten borde gifvas följande lydelse:

“Kostnaden för betalande personers hemsändande betalas af det fattigvårdssamhälle, der de ega hemortsrätt.”

I ett sådant stadgande torde ligga det bästa korrektivet emot stridigheter emellan kommunerna i fråga om fattigunderstöd.

Jag lägger Kammarens ledamöter allt detta på hjertat; för min del skall jag åtminstone aldrig skänka mitt bifall åt detta förslag.

Herr Ola Jönsson: Ehuru tiden är långt framskriden, tror jag likväl det vara angeläget att före afgörandet saken tages i något närmare skärskådande. Här har blifvit yrkadt bifall till andra momentet, i grunden derföre att man icke tror, att kommunerna vilja eller skola tillämpa detta hårda stadgande. Men jag ber att få erinra, att vi böra skrifva lagar i ändamål att de skola tillämpas, och derföre tror jag, att detta moment icke bör bifallas. Å andra sidan har man yrkat rent afslag, utan att man velat sätta något annat i stället. Jag frågar, huru det då kommer att gå till? Då är fältet öppet för de kommuner, som ej vilja vårda sina fattige, att lemna dem vind för våg, alldeles hjälplösa. Enahanda blir förhållandet, om man skulle bifalla Herr Peter Anderssons reservation. Den kommun, som då icke vill gifva sina fattige något understöd, behöfver blott skicka dem ifrån sig på en annan, och få de icke understöd der, så få de svälta ihjäl, derest de icke föredraga att stjäla. Jag tror med hänsyn härtill, att en återremiss skulle vara det lämpligaste beslut, hvori man kunde stadna. Det skall, efter mitt förmenande, icke möta synnerliga svårigheter att genom närmare öfvervägande inom Utskottet uppgöra fullt tillfredsställande och åt båda sidor tryggande föreskrifter. Derigenom är intet att förlora, allt att vinna, och jag vågar hemställa till dem, som i ämnet framställt så särskilda afvikande förslag, att förena sig uti yrkandet af punktens återremitterande.

Herr Jöns Pehrsson: Jag återtager mitt yrkande i fråga om andra momentet och förenar mig med den föregående talaren i att yrka punktens återremitterande till Utskottet.

Öfverläggningen förklarades slutad. Rörande femtonde punktens första moment hade yrkats så väl bifall till Utskottets hemställan, som jemväl att detta moment, enligt Herr Ola Jönssons förslag, skulle erhålla följande förändrade lydelse: "Inom hvarje fattigvårdssamhälle skall finnas en eller, der behöfvet så kräfver, flere tillsyningsmän, som af kommunalstämman utses." På dessa yrkanden framställdes propositioner; och förklarade Herr Talmannen ja öfvervägande för bifall till Utskottets hemställan. Enligt berörda förklarande hade Kammaren alltså bifallit femtonde punktens första moment.

Hvad åter beträffade samma punkts andra moment, hade yrkanden framställts dels på bifall, dels på afslag och dels på återförvisning. Af de propositioner, dem Herr Talmannen i enlighet med dessa yrkanden framställde, ansåg Herr Talmannen den som afgifvits för bifall till Utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad. Då emellertid omröstning begärdes, blef, efter fattadt beslut, att såsom kontraposition skulle uppställas yrkandet på återremiss, följande voteringsproposition uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskott under Litt. F hemställt i femtonde punktens andra moment af dess Utlatande N:o 33,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är ifrågavarande moment till Utskottet återförvisadt.

Omröstningen utföll med 107 ja och 25 nej; i följd hvaraf Kammar-
ren bifallit detta moment, sådant det af Utskottet föreslagits.

I afseende å femtonde punktens tredje moment framställde Herr Talmannen, i öfverensstämmelse med de yrkanden som blifvit gjorda, propositioner på dels bifall, dels afslag och dels återförvisning, dels ock slutligen på afslag å momentet i förening med bifall till det af Herr Jöns Pehrsson afgifna förslaget. Af dessa propositioner fann Herr Talmannen den förstnämnda hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad, och var alltså jemväl detta moment af Kammar-
rens bifallet, sådant detsamma af Utskottet blifvit tillstyrkt.

Vid sextonde punkten hade yrkanden förekommit, först och främst på bifall till den af Utskottet föreslagna lydelsen; vidare på bifall till den lydelse för punkten, som blifvit af Första Kammar-
rens antagen; samt slutligen på bifall till det af Herr Jöns Pehrsson framställda förslaget. Propositioner afgåfvos å hvart och ett af dessa yrkanden, och propositionen på bifall till Utskottets förslag förklarades vara med öfvervägande ja besvarad. Sextonde punkten var alltså bifallen, sådan den af Utskottet föreslagits.

Utskottets näst efter sextonde punkten gjorda hemställan.

Bifölls.

Utskottets slutliga hemställan.

Härvid yttrade:

Herr Treffenberg:

Herr A. W. Nilson: Jag har med nöje hört de vackra ord, som af den siste talaren nu blifvit sagda, och jag har heller icke någon väsentlig anmärkning att göra mot ett sådant tillägg, som han här föreslagit. Jag har dock svårt att finna det föreslagna tillägget behöfligt, emedan Utskottet ändock tillräckligt tydligt uttalat sig om den riktning, hvaruti en blifvande förändring bör gå, enär det uti klämman står, att man vill hafva både fattigvårdsförordningen och stadgan om försvarslöse förändrade "i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ofvan föreslagna grunder", d. v. s. i öfverensstämmelse med det förslag till fattigvårdsförordning, som Kammar-
rens för sin del nu antagit. Det skrifvelseförslag Ut-

skottet här framlagt, tror jag derföre vara för ändamålet tillfyllestgörande.

Herr Printzensköld: Beträffande förordningen om försvarslöse instämmer jag med Herr Nilson, men då Första Kammaren numera beslutat en underdånig skrifvelse af enahanda innehåll som den föreslagna, endast med uteslutande af de kursiverade raderna deri, och jag hyser den tillförsigten, att Kongl. Maj:ts Regering ej lär underlåta att sjelfmant framlägga förslag i den syftning dessa rader antyda, så tror jag, att det vore mindre välbetänt, om, sedan Kamrarna, utom i tvänne punkter, fattat alldeles samma beslut i hufvudsaken, de skulle stadna i olika meningar rörande skrifvelsens innehåll, hvarföre jag för min del hemställer, att denna Kammare måtte i afseende derå fatta samma beslut som Med-Kammaren.

Herr Björck: I hufvudsaken måste jag för min del instämma med Herr Treffenberg, men jag vill härvid fästa uppmärksamheten derpå, att de stadganden, som af honom uppräknades, tillkommo år 1853, samt att den derförinnan gällande författningen om försvarslöse uppställt bestämmelserna i fråga om bristande sedlighet och bristande förmåga att sig försörja på ett helt annat sätt än den nuvarande. Genom denna sednare förordning blef den arbetslöses ställning högeligen försvårad. Men det var, såsom jag redan nämnt, år 1853 i Juli som denna förordning stiftades, på samma gång som andra reaktionära författningar utkommo, hvartill höra den nu gällande fattigvårdsförordningen och en hemmansklyfningsförordning, genom hvilken sednare man sökte motarbeta jordstyckningen och göra arbetstagaren på landet mera beroende af arbetsgifvaren. Då satt ett politiskt parti vid magten, hvars sträfvanden hufvudsakligen gingo ut på att söka återupprätta hvad den föregående tiden hotat att nedbryta och som trodde sig kunna hämma folkets sträfvande till oberoende. Icke mera än 15 år hafva sedan dess förflutit; men icke desto mindre är det mesta af hvad som då skapades bortsopadt, och det som återstår torde icke kunna räkna på någon lång framtid. Vi hafva redan fått en annan hemmansklyfningsförordning och lagen om fattigvården är allmänt öfverklagad. Ehuru författningen om försvarslösa icke ännu blifvit omarbetad, är det dock temligen allmänt medgifvet, att man äfven i den frågan måste gå tillbaka. Författningen står nemligen helt och hållet i strid emot principer, som blifvit erkända icke blott inom Representationen, utan äfven i viss mån af Regeringen. Jag föreställer mig derföre, att man icke behöfver införa Regeringen några särskilda motiv för yrkandet af en förändring i detta hänseende, emedan det svårligen låter tänka sig, att icke det allmänt kända och erkända behovet af en förändrad lagstiftning i fråga om försvarslöse ändock skall förmå Regeringen att vidtaga nödiga ändringar i enlighet med de grundsatser som blifvit uttalade.

Herr A. W. Nilson: I anledning af Herr Printzenskölds förslag, att den sednare hälften af klämman skulle utgå, och denna Kammares beslut i fråga om skrifvelsen således blifva detsamma som Första Kammares, anhåller jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att Kamrarnas beslut

rörande hufvudsaken icke öfverensstämma i alla punkter. Första Kammar-
aren har nemligen icke fattat något beslut, som påkallar en förändring i
kommunallagstiftningen, hvilket deremot är fallet med denna Kammar-
are, som föreslagit ett stadgande af innehåll, att klagan öfver kommunalstäm-
mas beslut, hvarigenom fattigunderstöd blifvit vägradt, icke får hos Konun-
gens Befallningshafvande föras. Då man nu antagit en sådan bestäm-
melse, och kommunallagen i följd häraf måste undergå en motsvarande
förändring, så synes det mig ock nödigt att godkänna hela det förslag till
skrifvelse som Utskottet framställt.

Sedan öfverläggningen nu förklarats slutad, framställde Herr Talman-
nen, enligt derunder afgifna yrkanden, propositioner på dels bifall till Ut-
skottets hemställan, dels återförvisande till Utskottet af samma hemstäl-
lan, dels ock slutligen att sednare delen af förslaget från och med orden
"äfvensom att Kongl. Maj:t" etc. skulle utgå. Den sistnämnda af dessa
propositioner förklarade Herr Talmannen vara med öfvervägande ja be-
svrad; och hade Kammararen alltså bifallit Utskottets ifrågavarande hem-
ställan med här ofvan omförmälda uteslutning af förslagets sednare del.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 67, i anledning
af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående anslag för anställande af en
föreslagen naturvetenskaplig undersökning.

§ 6.

Föredrogs Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts Betänkande
N:o 11 (i samlingen N:o 37), angående Herr J. F. Fredricsons motion
N:o 240, med aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angäen-
de förändring i tillsättandet af postförvaltaretjenster.

Härvid anförde:

Herr Fredricson: Det kunde visserligen vara ganska mycket att
säga om Utskottets resonnement i detta Betänkande, men då Utskottets
ordförande icke finnes tillstädes, skall jag afhålla mig från att yttra nå-
got derom.

Vidare förekom icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Anmälades och bordlades följande nu inkomna ärenden:

Konstitutions-Utskottets Utlåtanden:

N:o 9, i anledning af väckt motion om ändring af 37 § 3:dje mo-
mentet Riksdagsordningen;

N:o 10, i anledning af väckt motion om ändring i 59 § Riksdags-
ordningen; och

N:o 11, angående väckt motion om ändring i Riksdagsordningens 6:te, 9:de, 12:te och 53:dje §§; samt

Banko-Utskottets Memorial och Utlåtande:

N:o 10, angående ändringar i 1:sta, 2:dra och 3:dje artiklarne af Bankoreglementet; och

N:o 11, i anledning af Enkan A. M. C. Karlholms ansökan om eftergift af skuld till Riksbankens diskontkontor.

§ 8.

Herr S. Ribbing afgaf motion N:o 350, om förändring af de i Andra Kammaren anbringade uppvärmnings- och luftvexlingsapparater.

Denna motion bordlades.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr Jungmarker under 8 dagar från den 27 i denna månad; och

Herr Brunberg under 14 dagar från den 7 instundande Maj.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

In fidem

H. Husberg.

R Ä T T E L S E R:

Sid. 205 r. 20	uppifrån står:	stadium	läs: studium
„ 208 „ 5	„ „	<i>knekteutskrifningen</i>	„ <i>knekteskrifningen</i>
„ — „ 15	„ „	<i>vigtigare</i>	„ <i>riktigare</i>